

МҰНАЙШЫ

«Мұнайшы» журналы - «ПетроҚазақстан» компаниясының қызметкерлеріне арналған корпоративтік басылым.

Бас редактор:
Бақытжан Исенғалиев

Бас редактордың орынбасары:
Екатерина Гребенникова

Редакциялық топ:
Махаббат Джайлғанова,
Диляра Қасымбекова,
Айнаш Тілеубаева,
Гүлэйхан Ембердиева,
Ақтолықын Сұлтангереева.

Фотографтар:
Андрей Тайгунов
Аваз Қарабаев

Журнал «Мұнайшы» - корпоративное издание компании «ПетроКазakhstan», предназначенное для сотрудников.

Главный редактор:
Бахытжан Исенғалиев

Заместитель главного редактора:
Екатерина Гребенникова

Редакционная группа:
Махаббат Джайлғанова,
Диляра Қасымбекова,
Айнаш Тілеубаева,
Гүлэйхан Ембердиева,
Ақтолықын Сұлтангереева.

Фотографы:
Андрей Тайгунов
Аваз Карабаев

Munaishy is a corporate PetroKazakhstan magazine for the employees.

Chief Editor:
Bakhytzhon Issengaliyev

Deputy Chief Editor:
Ekaterina Grebennikova

Editing staff:
Makhabbat Dzhaiganova,
Dilyara Kassymbekova,
Ainash Tleubayeva,
Gulyaikhon Yemberdiyeva,
Aktolkyn Sultangerieva.

Photographers:
Andrey Taigunov
Avaz Karabayev

МАЗМҰНЫ

4	Басшылықтың құттықтау сөзі
6	Кеңес Одағының Батыры, Қазақстан Республикасының Халық қаһарманы, Қазақстанның тұңғыш ғарышкері, ұшқыш-сынақшы Тоқтар Әубәкіров: «Халық үшін және халық атынан ұшу керек».
10	Бизнес және өнер синергиясы
13	Мұнай: жер қойнауынан... сіздің үйіңізге дейін
16	Мемлекеттілік мерейтойы: Қазақ хандығына 550 жыл
18	Жеке қорытындылар
20	Оқиғалар күнтізбесі

СОДЕРЖАНИЕ

22	Поздравление руководства
24	Герой Советского Союза, Народный герой Республики Казахстан, Первый космонавт Казахстана, летчик-испытатель Тоқтар Аубакиров: «Во имя народа и от имени народа нужно лететь»
28	Синергия бизнеса и искусства
31	Нефть: из недр и до... вашего дома
34	Юбилей государственности: 550 лет казахского ханства
36	Личные итоги
38	Календарь событий

CONTENTS

40	Management greetings
42	Hero of the Soviet Union, People's Hero of the Republic of Kazakhstan, Kazakhstan's first cosmonaut, test pilot Tokhtar Aubakirov: "We need to fly in the name of the people and for the people"
45	The synergy of business and art
48	Oil: from subsurface right to... your home
50	Anniversary of statehood: 550 years of the Kazakh Khanate
52	Personal results
54	Calendar of events

Байланыстық ақпарат:
Қазақстан Республикасы, Алматы,
050059, Фурманов көшесі, 244-а
тел.: +7 (727) 258 1848
Ainash.Tleubayeva@petrokazakhstan.com

Контактная информация:
Республика Казахстан, Алматы,
050059, ул. Фурманова, 244-а
тел.: +7 (727) 258 1848
Ainash.Tleubayeva@petrokazakhstan.com

Contact information:
244-a Furmanov Street, 050059,
Almaty, Republic of Kazakhstan,
tel.: +7 (727) 258 1848
Ainash.Tleubayeva@petrokazakhstan.com

БАС РЕДАКТОРДЫҢ СӨЗІ

Құрметті оқырмандар,

Біздің «Мұнайшы» корпоративтік журналымыз компанияның мыңдаған ұжымына және әрқайсыңызға жекелей арналады. «Мұнайшыны» Астанадағы бейінді министрліктер мен ведомствалар, ассоциациялар мен бірлестіктер оқитынын айта кету керек. Осылайша, тұтқалы мемлекеттік және қоғамдық құрылымдардың басшылары біздің өндірістік өміріміз, тұрмыс-тіршілігіміз, мәдениет, бос уақытымыз жөнінде біліп отырады. Бұл олардың тарапынан әрқайсымыз туралы, жалпы компания туралы объективті көзқарас қалыптастыруға мүмкіндік береді. Көп жылдар бойы «ПетроҚазақстанның» мемлекет пен қоғамның сенімді қарым-қатынасына бөленуі тегін емес, ал «Мұнайшы» журналы «Ең үздік салалық корпоративтік басылым» құрметті атағын иеленіп жүр.

Бұл бірінші кезекте сіздердің әрқайсыларыңыздың күрделі де адал еңбектеріңізге негізделген сіз бен біздің жемісіміз. Журналдың міндеті - компанияның жалпыға ортақ қызмет аясын жасап, барлығымызды ақпараттық және идеологиялық тұрғыда біртұтас үлкен отбасы, мүдделес топ етіп біріктіру болып табылады.

Сондай-ақ өздеріңіз байқағандай, журналдың әрбір нөмірінде назарларыңызға біздің танымал жерлестеріміз, халқымыздың қаһармандарымен өткізілген сұхбат, әңгіме, олар туралы ақпарат ұсынып отырамыз. Мәселен, осы жолы аңыз адам десек артық болмайтын Тоқтар Әубәкіров мырза біздің қонағымыз болып отыр.

Таңдауымыз кездейсоқ емес - осынау тұлғаның ер адамға тән күш-қуаты, табандылығы, адалдығы, мейірімділігі мен даналығы келе жатқан Жаңа жыл қарсаңында бізге күш-жігеріміз бен мүмкіндіктерімізге сенім ұялатар деген ниеттеміз.

Отбасыларыңызға жылулық пен шуақты күндер тілеймін!

***Ізгі ниетпен,
Б.Исенғалиев
Вице-президент***

P.S. Сіздерден әрдайым хат, ұсыныс, пікір-тілектер күтеміз.

Құрметті әріптестер!

Нарықтық экономика өзінің кезең-кезеңге бөлінуімен ерекшеленеді, яғни, құлдырау кезеңі өркендеу және гүлдену кезеңдерімен астасып жатады. Әрине, әлем экономикасында белең алған ағымдағы дағдарыс жағдайы халықтық экономика мен компания жұмысына тікелей ықпал етпей қоймайды. «ПетроҚазақстан» құрылғалы бері түрлі кезеңді басымыздан өткердік, дегенмен, дұрыс таңдалған бағыт, өз ісіңе деген сүйіспеншілік және команданың әр мүшесінің барын салуы әрдайым оң нәтижесін беріп, компанияның жаңадан көтеріле түсуіне жол ашты. 2015 жыл да оңай кезең болған жоқ. Компания басшылығы қаржыны оңтайландыру және секвестрлеу бойынша түрлі шаралар қолданды, осы орайда біз «ПетроҚазақстанның» барлық қызметкерлеріне әрдайым түсіністік танытып, компания қызметінің тиімділігін қолдауда белсенділік көрсеткендері үшін алғыс білдіреміз.

Кетіп бара жатқан жылды компания төмендегідей көрсеткіштермен тәмамдады - ПҚҚР, Көлжан және ПҚВИ барлау және бұрғылау бағдарламасының аясында 68 жаңа ұңғыма бұрғыланды, оның ішіне 48 өндіруші және 20 барлаушы мен бағалаушы ұғыма енді, сондай-ақ «Қазгермұнай» - 27 өндіруші ұңғыманы бұрғылады. Тәуелсіз аудитор Ryder Scott-тың берген есебі бойынша, жалпы «ПетроҚазақстан Инк» компаниясы тобында Р1 санатты мұнай қорының өсімі 4,3 млн. баррельді құрады.

«ПетроҚазақстан» табысының жиынтық көрсеткіші, жоспардағыдай, 2015 жылы 4,388 млн. тонна мұнайға жетеді деп күтілуде. Оның ішінде 2,447 млн.тоннасы ПҚҚР, Көлжан және ПҚВИ-да өндірілсе, қалған 1,499 млн.тоннасын біздің 50% үлес «Қазгермұнай» БК құрайды және 0,442 млн.тоннаны - 50% үлес «Торғай-Петролеум» береді.

2015 жылы мерейтойын қарсы алған ПҚОП, ҚР ЭМ жоспарына сәйкес, 4,56 млн. тонна шикізат өндіреді деп жоспарланған болатын және 2015 жылдың 10 айында 3,59 млн. тонна мұнай өңделіп үлгерді. Зауыт жоғары октанды бензин шығару үлесін 66,1%-ға дейін көтерді, өңдеу тереңдігінің көрсеткіші 75,3%-ды, ал мөлдір мұнай өнімдерінің шығуы 57,08%-ды құрады.

2015 жыл ПҚОП үшін «Шымкент МӨЗ жетілдіру және қайта құру» жобасы бойынша жүзеге асырылған нысандарды пайдалануға беруді бастаған жыл болды. Қайта құрылғаннан кейін алғаш қолданысқа берілген нысан қыркүйек айында ашылған дизельдік отты гидротазалау қондырғысы еді, оны енгізген уақыттан бастап біздің зауытымыз Қазақстандағы үш МӨЗ-дің ішінде бірінші болып өндірілетін дизельдік отынның сапасын K4 және K5 (ЕУРО-4 және ЕУРО-5) эко-стандарттарына сәйкес қамтамасыз ететін болды. Келесі кезекте – күкірт өндіретін қондырғы, ол ПҚОП-та басынан бастап тұрғызылатын, технологиясы жағынан күрделі алғашқы нысан болмақ. Акционерлердің алға қойған мақсатына сай, нысан жыл соңына қарай қолданысқа берілуі тиіс, бүгінгі таңда қарапайым күкіртті өндіру бойынша іске қосу және жөндеу жұмыстары аяқталып қалды, сондай-ақ ПҚОП-тың АМӨЗ, ПМХЗ сияқты қазақстандық зауыттармен, мердігер СРЕ-мен, көмекші және төтенше қызметтермен өзара әрекеттестік сызбасы өңделіп жатыр, сонымен қатар осы нысандағы қауіпсіздік пен еңбекті қорғау бойынша іс-шаралар кешені қолға алынуда.

«Шымкент МӨЗ жетілдіру және қайта құру жобасының» бірінші кезеңі аясында тұрғызылған келесі нысандар - нафтаны изомерлеу және гидротазалау алдындағы қондырғылар, сондай-ақ 16 жалпы зауыттық шаруашылық нысандары; әрине, күкірт қондырғысын тұрғызу кезінде жинақталған тәжірибе оларды жүзеге асыруда көмектесетіні сөзсіз.

Алдағы уақытта қызметкерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз етіп, өндірістік қауіп-қатерлердің алдын алу үшін, «ПетроҚазақстанның» барлық бөлімшелерінде тұлғаның мәдениетін арттыру және өнеркәсіптік қауіпсіздік бойынша оқыту жұмыстары тұрақты түрде жүргізіліп отырады. Осылайша, ПҚҚР 2015 жыл бойы ҚЕҚОҚ басқару жүйесін жетілдіру жобасын жүзеге асыруды, «Қорғау» жобасы аясында ары қарай жетіле түсуді жалғастырды. Каскадты басқару жүйесі ретінде ҚЕҚОҚБЖ элементі, қауіпсіздіктің мінез-құлық аудиті (ҚМА) енгізілді және 5 бағыт бойынша шағын комитеттер құрылды. Сонымен қатар «Әлеуетті қауіпті жәйттар, қауіпсіз емес жағдайлар мен іс-әрекеттер туралы хабарлағаны үшін жұмыскерлерді ынталандыру бағдарламасын» жүзеге асыру жалғасын табуда, бұл орайда, есеп беру кезеңінде 9 қызметкер марапатталды. 2015 жылдың тамыз айында «ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ энергетикалық менеджмент жүйесінің ISO 50001:2011 халықаралық стандарт талаптарына сәйкес ENMS 637414 сертификаты енгізілді. Бұл стандарт энергиялық тиімділік пен энергия үнемдеудің әлем бойынша ең үздік саналатын әдістерін қарастырады, ол энергия тұтынуды төмендетіп, шығындарды азайтуға мүмкіндік береді және экологиялық талаптарға сай болуды қамтамасыз етеді. «ПҚОП» ЖШС қауіпсіздік және денсаулық сақтау бойынша халықаралық OHSAS 18001 стандарт талаптарына сәйкестікті қайта куәландіру мен ISO 14001 халықаралық экологиялық менеджмент стандартына сәйкестікті бақылау аудитінен сәтті өтті.

Әлеуметтік салада «ПетроҚазақстан» аймақты дамыту бойынша өз мойнына алған міндеттерді орындауды жалғастырып, Оңтүстік Қазақстан және Қызылорда облыстарының әкімшіліктерімен қол қойылған Меморандумдарды, сондай-ақ сыртқы және ішкі шәкіртақтылық, білім беру бағдарламаларын жүзеге асыруда.

Күзде, «ПетроҚазақстан» энергетика саласының жетекші компанияларымен бірге, KAZENERGY X мерейтойлық Форумына және көрмесіне атсалысты, осы іс-шара аясында Ассоциацияның бастамасымен біз «Өнер синергиясы» атты мәдени іс-шара өткіздік.

Келесі жылы біз өзіміздің біртұтас қағидамызды ұстанып, нәтижеге жұмыс істеп, ортақ командалық рух пен өз ісімізге адалдықты сақтап қалатын боламыз.

Жаңа жыл қуанышты сәттерге, бақыт пен ақ тілектерге толы болсын! Сіздерге және отбасыларыңызға жаңа 2016 жылда зор денсаулық, амандық тілейміз!

Вэй Юйсян,
«ПетроҚазақстан» Президенті

Асқар Түрісбеков,
«ПетроҚазақстан Ойл Продактс» ЖШС
Бірінші Вице-президенті

Жұмыскерлеріміздің кәсіби еңбегінің республикалық деңгейдегі түрлі мекемелер тарапынан жоғары баға алуы - компаниямыздағы ерекше мақтануға тұрарлық жағдай. Биылғы жылда «ПетроҚазақстанның» 262 қызметкері түрлі медальдардың, төс белгілердің, алғыс хаттар мен құрмет грамоталарының иегері атанса, тағы 194 жұмыскер «ПҚОП» ЖШС Құрмет грамотасын алды.

Осылайша, ПҚҚР-дың төрт қызметкері Құрмет грамотасына лайықты болып, үшеуі «Мұнай-газ кешенін дамытуға қосқан үлесі үшін» медалін тақты, сондай-ақ зейнетке шыққан 13 жұмыскерге ҚР Энергетика министрлігі тарапынан «Еңбек ардагері» медалі табыс етілді. Екі қызметкер «Мұнай-газ саласының еңбек сіңірген қызметкері» төс белгісінің иегері атанды және төрт жұмыскер Энергетика министрлігінен алғыс хат алды. Тағы үшеуі Қызылорда облысының әкімінен және 13 қызметкер Қызылорда қаласының әкімінен алғыс хат алды.

ПҚОП-та 50 қызметкер CNPC-дан, 32 адам - «ҚМГ» ҮК АҚ-нан, 48 қызметкер - «ҚМГ - ӨМ» АҚ-нан, 30 қызметкер - «Самұрық-Қазынадан», 29 адам - Энергетика министрлігінен және 30 адам - «KAZENERGY» Ассоциациясынан Құрмет грамоталарын алды. Сонымен қатар мұнай өндіру бөлімшесіміздің бір қызметкері ҚР Энергетика министрлігінің тарапынан мұнай-газ кешенін дамытуға қосқан үлесі үшін медаліне лайықты болды.

Барлық марапатталған қызметкерлерді құттықтаймыз және осы сәтті пайдалана отырып, компанияның дамуына қосқан үлестеріңіз бен өз істеріңізге шынайы берілгендеріңіз үшін алғыс білдіреміз!

Цуй Хунвэй,
«ПҚҚР» АҚ Басқарма
төрағасы,
ҚР Энергетика
министрлігінің Құрмет
грамотасының иегері

«Әлемдік мұнай және газ саласында орын алып отырған қазіргі уақыттағы дағдарысқа қарамастан біздің компания өндіріс қарқынын қалытты деңгейде ұстай отырып, қол жеткен межелерді нығайта түсуге кәсіп салуда, қауіпсіздікті қамтамасыз етуде және өз қызметкерлері үшін еңбек жағдайларын жақсартуда. Бүкіл ұжымның еңбегі арқасында - осындай талағай табыстарға жету мүмкін болды. Министрліктің марапаты - бұл кәсіп компанияның, барша ұжымның еңбегін мойындау, қадірлеп бағалау мағынасын білдіреді. Біздің компанияда нағыз кәсіпқойлар еңбек етеді, олардың алдында болашақта да ауқымды істерді атқару міндеті тұр».

Бауыржан Аманжолұлы
Сыздықов,
№1 цех, 200-ші секция,
технологиялық
қондырғылар операторы,
ҚР Энергетика министрлігі
тарапынан «Мұнай-газ
кешенін дамытуға қосқан
үлесі үшін» медалін иеленуші.

«Шынымды айтсам, бұл мен үшін тосын жағдай болды. Менің атымды атаған кезде, әрі осындай беделді сыйлықты ұсынғанда, сезімдерім калейдоскоп тәрізді құбылып кетті, бастапқыда мақтаншыым қобалжуға ұласып, артынан қайта қуанышқа кенелдім. Дегенмен, бүгінгі менің марапатым - еңбектің, барлық командамыз қосқан үлестің жемісі, себебі, тек қана бірлесіп жұмыс істеп, қиыншылықтармен күресіп, жаңа белестерді бағындырып, компаниямыз үшін, мұнай саласы үшін және жалпы еліміз үшін еңбек ету арқылы осындай жоғары деңгейге көтерілуге болады».

КЕҢЕС ОДАҒЫНЫҢ БАТЫРЫ, ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫҚ ҚАҺАРМАНЫ, ҚАЗАҚСТАННЫҢ ТҰҢҒЫШ ҒАРЫШКЕРІ, ҰШҚЫШ-СЫНАҚШЫ ТОҚТАР ӘУБӘКІРОВ: «ХАЛЫҚ ҮШІН ЖӘНЕ ХАЛЫҚ АТЫНАН ҰШУ КЕРЕК».

Бақытжан Исенғалиев

Құрметті Тоқтар Оңғарбайұлы, біздің көп жылдық достығымыз мен үшін үлкен құрмет. Мен Сіздей адаммен, Қазақстанның тұңғыш ғарышкері, қазақ халқының мақтанышымен таныс болғанымды мақтан тұтамын. Сізді барша жұрт таниды, біледі және бүкіл әлем құрметтейді. Бұл Сіздің жалғыз ғана мәртебеңіз емес, Сіз Кеңес Одағы кезеңінің өзінде-ақ ұшақты қондырмай әуеде екі рет жанармай құйдыру арқылы Солтүстік Үйек аумағына ұшып қайтқан және де дауылды ауа райында авиа тасығыштың кеме палубасына МиГ-29 жоғары дыбысты жойғыш ұшқышын отырғызған алғашқы адамсыз.

Біздің кезекті кездесуімізді пайдалана отырып, мен, «Мұнайшы» корпоративтік журналының редакторы ретінде оқырмандарымызға Сіздің тұлғаңыздың жан-жақтылығын, Сіздің қызықты әрі ерекше өміріңізді көрсеткім келеді.

- Сондықтан, құрметті Тоқтар Оңғарбайұлы, ескі достығымыздың құрметіне, менің бірнеше сұрағыма жауап беріп, мұнайшыларымыз бен олардың отбасыларына біраз ашылуыңызды сұраймын. Кез келген адамның өмірінде оның әрі қарайғы кезеңдерін айқындайтын негізгі елеулі оқиғалар болады. Сіздің өміріңізде осындай сәттер болды ма? Мамандық таңдауыңызға не әсер етті?

- Бала кезімде ұшақты алғаш көрген сәтте-ақ мен өзімнің мамандығымды таңдадым десем болады. Мені сол кезде ерлікке қатысты барлық нәрсе еліктіретін, ұшқыштар да батырлар қатарына кіретін. Ауылымыздың төңірегіне ұшақ қонған кезде біз бір топ бала оның жанына жүгіріп барғанымыз есімде. Сол кезде маған үлкен болып көрінген ЛИ-2 ұшағының ұшқышы бізді ұшағына мінгізіп, ұшақ «жүргізіп» көруді ұсынғанда, қуанышымызға шек болмады. Аспанмен ең алғашқы кездесуімдегі сезімдерім әлі есімде – бұл ұзақ әрі мені қатты толқытқан

сәт еді! Кейіннен махаббатқа айналған аспанға деген қызығушылығым осылай оянған болатын. Мен ұшқыш болуды бала кезімнен армандадым, ол жастық шақта да жалғасын тапты, ал ұшқыштар

училищесіне түсу үшін жақсы оқу керектігі анық.

Қарағанды қаласында 15 жастан қабылдайтын әуе клубы бар еді. Жасым толған кезден әуе клубына жазылып, көп

Тоқтар Оңғарбайұлы Әубәкіров

1946 жылы 27 шілдеде Қарағанды облысы Қарқаралы ауданында туған. Ұшқыш-сынақшы және ғарышкер-зерттеуші.

КСРО 72-ші (соңғы) ғарышкері, тұңғыш қазақ ғарышкері. 1991 жылы 2-10 қазан аралығында «Мир» ОК қазақстандық бағдарлама бойынша ғарышкер-зерттеуші ретінде қатысқан. Экспедицияда «Донбас-2» (стартта) және «Озон-2» (қону кезінде) шақыру белгілеріне ие болған. Ұшу ұзақтығы 7 тәулік 22 сағат 12 минут 40 секунд.

Қазақстан ӘӘК генерал-майоры. Қазақстан Жоғарғы Кеңесінің XII-XIII шақырылымдар депутаты, Қызылорда облысының №44 сайлау округінен ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты.

1988 жылғы 31 қазанда КСРО Жоғарғы Кеңесі Президиумының Жарлығымен жаңа авиация техникасын сынау кезінде көрсеткен батылдығы мен ерлігі үшін Тоқтар Оңғарбайұлы Әубәкіровке Ленин ордені мен «Алтын Жұлдыз» медалі табысталып, Кеңес Одағының Батыры атағы берілген.

«Халық Қаһарманы» (1995), Отан ордені (1995), КСРО Ғарышкер ұшқышы (1991), КСРО еңбегі сіңген ұшқыш-сынақшысы (1990), Ленин ордені (1988), «Құрмет белгісі» ордені (1981), сондай-ақ пилотталатын ғарышкерлік саласындағы халықаралық ынтымақтастықты дамытуға қосқан зор үлесі үшін «Ғарышты игерудегі еңбегі үшін» медалі (2011) марапаттарына ие. ҚР еңбегі сіңген спорт шебері.

17 жасында-ақ оның суреті зауыттың Құрмет Тақтасында ілінген, еңбекте жеткен биік жетістіктері үшін Т.Әубәкіровтің есімі Қарағанды облысы өндірісінің белгілі үздіктерінің Құрмет Кітабына алтын әріптермен жазылған.

ұзамай алғаш рет ұшақтан өзім секірген болдым. Ұшқыштар училищесіне тек 17 жастан бастап түсуге болатын. Сондықтан мен бір жыл бойы болашақ ұшқыштар дайындайтын сыныпта оқыдым. 1964 жылы мен ұшуға дайын болсам да, ұшуға жібермеді. Бұл мен үшін қатты уайым еді.

Алайда мерзімнің осылайша кейінге шегерілуі менің табандылығымды одан әрі арттырды. Теміртау қуо-механикалық зауытында метал қырнаушы болып жұмыс істей жүріп оқуымды жалғастырдым. Көлік-жол қиындықтарының салдарынан оқытушыларымыз Қарағандыдан келе алмай, клубта мен құрдастарыммен өз біліміммен бөлісіп, аэродинамика және моторлар жөніндегі оқытушы қызметін де атқардым. Зауытта болса, жалақым сақтала отырып, облыс атынан Алматы Политехникалық институтына партия тарапынан емтихансыз оқуға түсуге ұсыныс жасалды. Сол кезде бұл өте жақсы ұсыныс болатын. Бірақ мен бас тарттым да, 1965 жылы өз арманым жету жолында алғашқы қадам жасап, Армавирдегі Әуе қорғаныс ұшқыштарын дайындайтын жоғары әскери училищесіне түсуге кеттім. Жасаған таңдауым үшін ешқашан өкінген емеспін!

- Сіз - Кеңес Одағының Батырысыз. Осындай биік атақты қалай иелендіңіз. Бұл ғарышкерлікпен байланысты емес еді ғой.

- Мұны екі сөзбен айту қиын. Мен ұшқыш, ал кейіннен әскери жойғыш-ұшқыш, инженер болғаннан кейін, ұзақ уақыт бойы ұшқыш-сынақшы болуға талпындым. Сол кезде бірде-бір азия нәсілді ұшқыш-сынақшы болмаған еді, мен алғашқысы болдым және осыған Д.А.Қонаевтың ықпалы көп.

1970 жылдары Кеңес Одағында жаңа бағытты - авиа тасығыш кемелерін жасау туралы мәселе туындады. Бұл міндетті шешу үшін бірнеше тәжірибелік-конструкторлық бюролар жұмысқа тартылды, оның ішінде сол кезде «МиГ» маркалы ұшақтарын әлемдегі ең үздік өндіруші Микоян атындағы ТКБ бюросы болды. 1976 жылы ұшқыш-сынақшылар мектебін аяқтаған соң, бағыма қарай осы жерге қызметте жүрген едім. Ұжым жоғары білікті кәсіби мамандардан құралған болатын.

*Д.А.Қонаев – кеңес үкіметінің мемлекет және қоғам қайраткері. 1912-1993 жылдары өмір сүрген. Қазақ КСРО Министрлер Кеңесінің Төрағасы, Қазақстанның КП ОК Бірінші хатшысы, Үш мәрте Социалистік Еңбек Ері. 100 астам ғылыми еңбектің авторы. Қазақ КСР ҒА академигі.

Виктор Пугачёв (1948 ж. туған) - кеңес үкіметінің ұшқыш-сынақшысы, КСРО еңбегі сіңген ұшқыш-сынақшысы (18.12.1991ж.), Кеңес Одағының Батыры.

Ұшу динамикасында тангажды басқаруды, шабуылдың үлкен бұрыштарындағы тұрақтылықты және реактивтік ұшақтың жоғары маневрлілігінің мүмкіндіктерін көрсететін «Пугачев әбжыланы» жоғары ұшу өнері оның есімімен аталған.

Осы жоба бойынша біздің ТКБ жұмысқа тәжірибелі ұшқыш-сынақшы В.Е.Меницкий және мені тартты. Біздің міндетіміз ұшақтарға және олардың сынақтарына байланысты бүкіл позициялар бойынша ұсыныстар беру болатын. Жаңа әуе техникасының сынақтарымен айналыса отырып, біз ұшақтарды іске қосуға жолдама беретінбіз десек болады! Жұмысымыз қайсарлықты талап ететін - әрбір ұшқанымыз өмірге үлкен қауіп болатын. Сол кездері, 1988 жылы Кеңес Одағының Батыры атағын алдым.

-Сіз өмірүшін аса қауіпті қызметті саналы түрде таңдадыңыз. Сіз Кеңес Одағының мыңдаған әскери хас шеберлерін дайындаған жай ұшқыш-сынақшы ғана да емессіз. Сіздің өзге де аты аңызға айналған жетістіктеріңіз, мәселен, қатты дауыл кезінде авиа тасығыштың палубасына әскери ұшақты қондырғаныңыз және Солтүстік Үйек ауданына алғаш қонусыз ұшу жайында айтып берсеңіз .

- Әрине, мамандығым қауіпті, бізге өмір үшін аса қауіпті күрделі тапсырмалар берілетін. Өйткені, көп нәрсе ойлағандай емес, ұшқыштың қайта оралуын болдырмайтындай басқаша болуы де мүмкін еді. Палубаға қонумен байланысты сол сапар әскери-теңіз флотының авиа тасығыш кемелерін жасау жөніндегі бағдарламамен байланысты еді. Әр бюродан бағдарламаға бірнеше ұшқыш қатысты, Виктор Георгиевич Пугачев те солардың қатарында болды.

Ол «Тбилиси» ауыр авиа тасығыш крейсеріне тұңғыш болып қонды. 40 минуттан соң мен де МиГ-29К

қондырдым. Қонғаннан кейін «тепелендікке» қол жеткізу үшін мен қызметтестеріме: «Ұшақты қайта ұшуға дайындаңдар» дедім. Навигацияның және ұшуды қамтамасыз ететін өзге де техникалық аспектілердің болмайтыны жайлы ескертулерге қарамастан, мен гироскопты бағдарлауға бұйырып, өзімнің айтқанымнан қайтпадым. Сол кездегі мемлекеттік комиссия төрағасы Кремльге ұшақтың авиа тасымалдағышқа алғаш қонуы туралы хабарлап үлгерген екен. Бұл кеңес авиациясындағы революциялық оқиға болды. Қуанышты жағдай болып, тіпті барлығына шампан да құйылған екен.

Мен мемлекеттік комиссия төрағасынан әлемде тұңғыш рет ұшақтың трамплинді пайдаланып ұшуы, яғни, ұшақтың секіруі үшін авиа тасығыш крейсер палубасынан ұшағымның ұшуына рұқсат беруін өтіндім. Оның күрделілігі крейсердің ұшу жолағы қысқа және әдеттегі режимде оның ұзындығы ұшақтың екпініне жетпейтінінде еді. Ұсынылып отырған тәсіл трамплин принципін пайдалануға негізделген, яғни, ұшақ өз жолағының шетінен шығып, ол параболдан суға құлап бара жатқан мезетте жылдамдық алып, ұшақты өуеге көтеру керекті. Барлығын аз ғана секундтар ішінде шешілетіндіктен, көп нәрсе сынаушы ұшқыштың біліктілігіне және қозғалтқыштың сенімділігіне байланысты еді. Кішкентай жаңылысу болғанның өзінде, ұшақтың су астына кетуіне қауіп төндіретін.

Менің тәжірибем, даңқымды (мен ол кезде Кеңес Одағының Батыры аталынып қойған едім) ескеріп, маған рұқсат берілді. 1989 жылы 1 қарашада әлемде тұңғыш рет әуе тасымалдағыш

палубасынан МиГ тәжірибелік кемелі жойғышты әуеге көтеріп ұшқанмын, кейіннен осы үшін есімім Гиннес Рекордтар кітабына енгізілді.

Сол кезде біз сол кеме мен сол ұшақтарға өмірге жолдама бердік, ал әскери теңіз авиациясы үшін жаңа кезең басталды.

Солтүстік Үйек аумағындағы әуеде екі рет жанармай құйдыру арқылы ұшуға келер болсам, онда ол бірқатар себеп салдарынан оңай емес еді. Ең алдымен, солтүстіктегі биік енділіктерде навигациялық құралдар бейберекет жұмыс істей бастайтындықтан, ұшқыш өзінің аэронавигация бойынша барша ресурсын пайдалана білуі тиіс, әйтпесе, қайда екенін және қай жерге ұшып бара жатқандығын түсіну қиынға соғады. Онда аспан жиегі шексіз - бірнеше жүздеген километрге дейін, солтүстік ендіктердегі ауа мөлдір әрі таза. Ұшып бара жатып өзінді күллі жерде жалғыз жолаушы сезінесің... Және егер де қозғалтқышпен бірдеңе болып қалса, жанса, катапульталану керек болар еді. Ал төменге қарасаң барлық жерде сенді мұз шоғыры тізілгендей, қауіпсіз қону дерлік мүмкін емес. Тіпті ұшақты сәтті қондырғанның өзінде, мұзды тыныштықта сені ешкім таба алмас еді, құтқару қызметтері қандай да болсын іздеу жұмыстарын жүргізуден бірден бас тартты. Ұшу парағында бізге сондай катапульталану қажеттігі туғанда қару қолдануға ресми түрде

руқсат берілетін. Қорқынышты естілсе де, осының бәрі өзінді азапты өлімнен құтқарып, әуеде өзінді-өзің атып тастау мүмкіндігі үшін еді...

Өйткені мұндай ұшу кезінде өлім қаупі өте жоғары. Бірақ бақытыма қарай, барлығы жақсы өтті. Кейіннен мен Солтүстік Үйектің осы ауданына бірнеше мәрте аман-есен ұшып қайтқан болатынмын.

- 1976-1991 жылдары ұшқыш-сынақшы ретінде, Сіз ұшақтың 50 түрінен астамын игердіңіз. Осы сынақтардағы ең қиыны не болды? Бортта қандай да болсын штаттан тыс оқиғалар болды ма?

- Барлық жаңалық әрдайым штаттан тыс болады. Ұшқыш-сынақшы конструктор мен ол жасап шығарған әуе кемелінің арасындағы делдал рөлін атқарады. Оның басты міндеті әуе кемесін пайдаланудың барлық аспектілерін анықтап, конструкторға жеткізу. Кез келген сынақ - күрделі болып саналады, өйткені бізге маңызды және жауапты іс - ұшақтардың беріктігі мен қауіпсіздігін тексеру жүктелетін. Кейіннен осы әуе кемелерінде ұшатын адамдардың қауіпсіздігі мен өмірі конструктор-сынақшы тандеміне байланысты. Штаттан тыс оқиғалар жиі болатын, бұл біздің саламыз бен мамандығымыздың ерекшелігі.

- Ал қазір Сіз ұшасыз ба?

2007 жылы ұшқыш-сынақшы және ғарышкер генерал-майор Тоқтар Дубәкіров пен жойғыш-ұшқыш және генерал-майор Жайынтай Сандыбаев Қазақстандағы азаматтық және әскери ұшқыштардың жас буынын тәрбиелеу мақсатында Астанада әуе орталығын ашты.

- Менің шағын ұшағым бар, кейде онымен ұшамын, өйткені кейде ұшу кезінде болатын әсерлерді, биіктікті сағынамын. Қазір сирек ұшатын болдым, бірақ міндетті түрде жылына бір-екі рет ұшуға тырысамын. Бұл біз ұшқыштар қатты қалайтын адреналиннің өзіндік шығарылуы болса керек.

- Өзіңіздің ғарышқа ұшуыңыз туралы әңгімелесеңіз.

- 1991 жылы КСРО өзінің тіршілігін тоқтатты, Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев мені шақырып, ғарышқа ұшуға ұсыныс білдірді. Жеке ұшу құрамының қиындықтары туралы айтып, басында мен бас тартқанмын. Бірақ оған Президент: «тұңғыш ғарышкер және басқа да кейінгі ғарышкерлері ғарышқа біздің топырағымыздан ұшқан. Солардың ішінде бірде-бір қазақ жоқ. Халқымыздың қазақ ғарышкерді күткеніне 30 жыл болды. Халық атынан және халық үшін ұшу керек», - деді.

ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевпен / С Президентом РК Н.А.Назарбаевым / With Kazakhstan President N.A.Nazarbayev

Осы сөздерден кейін мен ғарышқа ұшуға келісімді бердім.

Мен медициналық тексеру мен дайындықтан өттім. Дайындық аясында ғарыш кемесінен «Мир» орбиталық кешеніне дейінгі барлық жабдықтарды зерттедік. Ұшу алдында қойған басты шартым - белгілі бір ұшу бағдарламаның болуы еді. Ғарышқа жай бейтарап жолаушы ретінде ұшқым келмеді. Мен өмір бойы қойылған тапсырманы орындап үйренген едім. Бақытыма орай, ҚР Ғылым Академиясының сол кездегі басшысы Өмірзақ Сұлтанғазиннің арқасында кейіннен қазақстандық ғарыш ісінде жаңалық болған «Қазақстан ғарышы» бағдарламасы әзірленді және қалыптасты. Осы бағдарлама бойынша ғарышта жүргізілген зерттеулер кезінде бірегей нәтижелерге қол жеткізілді және 70% қолданбалы сипатқа ие болды. Олардың арасында медицина, геофизика және биология салалары бойынша әлемдік маңызы бар нәтижелер болды.

Қазақстан үшін тарихи болып саналатын күні, ұшуға дайын ғарыш кемесінің басына бірқатар мемлекет Президенттері, оның ішінде біздің Президентіміз Нұрсұлтан Назарбаев, Өзбекстан, Әзербайжан, Тәжікстан, Қырғызстан және Армения Президенттері, сонымен қатар Ресей Федерациясының Премьері мен Австрия Канцлері жиналғаны есімде.

- Қазақстандағы авиация мен ғарыш ісінің келешегі қандай? Ғарыштық туризм туралы не ойлайсыз?

- Кез келген көлік саласында туризм қолданбалы сипатқа ие. Ең алдымен тек жүргізуші жүргізетін көліктер пайда болған. Сынақтар өткеннен кейін көліктерге жолаушылар да мінетін болған. Поездармен, ұшақтармен де тура солай: жеке ұшатын ұшақтар жолаушылар ұшатын ұшақтарға айналған. Ғарыштық сала өзгеше болғанымен, онда да ақырындап жаппайлық аспекті пайда болуда. Бұл бастаманың бастамасы. Менің ойымша, біз болашақта теплоходтармен круиз жасағандай, әлемнің кез келген түпкіріне ұшақпен ұшып барғандай, Айға да, ай маңындағы орбитаға да ұшатын боламыз.

- Ғаламда бізден басқа жандар бар деп ойлайсыз ба?

- Мен жер жүзінде басқа да тіршілік иелері мен өркениеттер бар екендігіне күмәнданбаймын. Мұны ғарышта орасан зор ғарыштық кеңістікті және миллиардтаған жұлдыздар мен ғаламшарларды көрген кезде бірден

түсінесін. Олардың кез келгенінде бізге ұқсамайтын тіршілік иесінің болуы міндетті. Олардың бар екеніне күмәнім жоқ.

- Мен Расул Ғамзатовтың «Осындай азамат бола ма?» атты өлеңдегі шумақтарға сай болатын парасаты, көңілі кең ер адамдар сирек кездесетіндігін айтып өткім келеді. Сіздің бойыңыздан табылатын осы ер-азаматқа лайық және нағыз адами қасиеттер адамды өзіне тартаты деп ойлаймын. Сіз өзіңіздің инатты жарыңыз Татьяна Михайловнамен көп жылдар бойы біргесіз. Қалай таныстыңыздар?

- Мен Татьяна Михайловнамен сонау 1976 жылы зауытта жұмыс істеп жүрген кезімде танысқан едім. Алғашқы кездесуден кейін-ақ ол менің болашақ балаларымның анасы және өзіме өмірлік жарты болатындығын түсіндім.

- Сіздің өміріңіздің мәні - балаларыңыз бен немерелеріңіз екенін білеміз. Тимур мен Михаил деген тамаша ұлдарыңыз бар. Қазір отбасыңыздағы ең негізгі адам - бір жасар немереңіз Тоқтарлан. Олар туралы айтып берсеңіз.

- Мен бұрын бір нәрсеге бейімділік ұрпақтан ұрпаққа жалғасын табатынына сенбейтінмін. Дегенмен, немереме қарап осыған көз жеткізіп келем. Бір күні бірнеше айлық немерем Тоқтарланмен серуенге шыққанбыз, сол кезде ол ұшақтың гүлін естіп бірден тыныштала қалғаны есімде. Қазірде оның ойыншықтарының барлығы ұшақтар. Ол бір жас екі айлық болған еді, ұшақтарды қатты жақсы көреді. Теледидарды неме-

се iPad көрсетіп, «ата» дейді, яғни ғарыш туралы, менің ұшақтармен ұшуым туралы немесе ұшақтар туралы бейнелерді қосып бер дегені, ол оны сағаттап көре алады! Балаларым менің мамандығымды таңдаған жоқ. Кезінде әйелімнің «бір үйден бір ұшқыш, әсіресе бір сынақшы-ұшқыш жеткілікті», - дегенін қолдаған болатынмын. Жақында келінім егер Тоқтарлан болашақта ұшқыш болуды таңдаса, қарсы болмайтындығына уәде берді. Әрине, немерем атасының жолын қуып жатса, мен қуанамын.

- Сізде нағыз маңғаз жануар саналатын жылқылардың тамаша топтамасы бар екендігін білеміз. Атта отырған кезде нағыз қазақтың қас батырларындай көрінеді екенсіз. Біз Сізге әрдайым биіктерден көрініп, өмірде қызық пен қуанышқа бөленіп, жаңа жетістіктерге жетуіңізге тілектеспіз!

- «ПетроҚазақстан» еліміздегі ең ірі әрі танымал компаниялардың қатарына кіреді. Сіздерге әлемдік мұнай саласын шарпыған дағдарыстан сәтті өтуге тілектеспін. Өйткені мұнайшылар баршаға және қашанда керек. Біздің өміріміздің одан әрі қозғалыспен көркемдей беруіңізге тілектеспін.

Қызметкерлердің отбасына амандық, бақ-береке тілеймін, жұмыстарыңыз әрдайым сәтті болсын!

Құрметті Тоқтар Оңғарбайұлы, Сізге компаниямыздың барлық қызметкерлері атынан үлкен алғыс білдіреміз! Сізге және жақындарыңызға денсаулық, сәттілік тілейміз! Келе жатқан мейрамдарыңызбен!

ҚСРО халық әртісі Б.Төлегеновамен / С народной артисткой СССР Б.Төлегеновой /
With the People's artist of the USSR B.Tulegenova

БИЗНЕС ЖӘНЕ ӨНЕР СИНЕРГИЯСЫ

29 қыркүйек пен 1 қазан аралығында «ПетроҚазақстан» компаниясы «Жаңа энергетика көкжиектері, ынтымақтастық пен инвестициялар келешегі» тақырыбында Астанада өткен X мерейтойлық Еуразиялық KAZENERGY форумына қатысты. Алғаш рет саясат, экономика, мұнай бағасы және мұнай саласының болашағы туралы дәстүрлі мәселелермен бірге мәдениет саласы да қамтылды және «ПетроҚазақстанның» KAZENERGY ассоциациясымен 30 қыркүйекте бірлесіп өткізген «Өнер синергиясы» шарасы Форумның жарқын оқиғасына айналды.

Сөзсіз, жылдың ең көп күткен және ықпалды мұнай-газ оқиғасы бола тұра, Мерейтойлық X Еуразиялық KAZENERGY форумы әдеттегідей талқыланатын мәселелердің саны мен маңыздылығы, шаралар тізімі және оған қатысушылардың деңгейі тұрғысынан өте мазмұнды болды. Форумға әлемнің 53 елінен 2000 астам делегат қатысты, делегаттардың қатарында Франция Премьер-министрі (2007-2012жж.) Франсуа Фийон, ҚХР Мемлекеттік энергетика басқармасының төрағасы Нур Бекри, «Газпром» КАҚ Директорлар кеңесінің төрағасы Виктор Зубков, Еуразия экономикалық комиссиясының Энергетика және инфрақұрылым министрі Таир Мансуров, Дүниежүзілік мұнай кеңесінің президенті Йозеф Тот, ҚР Энергетика министрі Владимир Школьник сияқты әлемдік энергетика индустриясының тұтқалы тұлғалары, сондай-ақ ірі мұнай-газ және энергетикалық компаниялардың топ-менеджерлері болды.

Форумда саланы одан әрі дамытудың пайымын қалыптастыруға негіз болған салмақты мәлімдемелер жасалды. Атап айтқанда, ұсыныстың шамадан көп болуы кезеңінде энергия ресурстарын өндіруші әрбір ел саланы дамытудың әртүрлі нұсқаларын қарастыра отырып, мұнай-газ өнеркәсібін, көмірсутегін тасымалдау және транзиттеу бағыттарын әртараптандыру бойынша қадамдар жасауға міндетті. Оптимистік цифрлар да айтылды, мәселен KAZENERGY төрағасы Тимур Құлыбаев Қазақстан 2020 жылдардың басында мұнай өндіруден тәулігіне 2 млн. баррель деңгейіне жетеді және бұл біздің елімізді ең ірі мұнай және газ өндірушілердің ондығына кіргізеді дегенді атап өтті. Жаңа жоспарлар мен нарықтардың аты аталды: «ҚазТрансОйл» бас директоры Қайыргелді Қабылдиннің айту-

KAZENERGY көрмесіндегі «ПетроҚазақстан» стенді / Стенд «ПетроКазakhstan» на выставке KAZENERGY / PetroKazakhstan stand at the KAZENERGY exhibition

ынша, Қазақстан өзінің көмірсутегін Үндістанға тасымалдау мүмкіндіктерін қарастырып жатыр және бұл елге Ресейдің мұнайы мен газын тасымалдауды қамтамасыз етпек.

Қазақстан-қытай энергетикалық қатынастарына ерекше маңыз берілді. Дамудың жаңа айналымына «Жібек жолының экономикалық белдеуін» құру жобасы түрткі болды. Оның мақсаты - Шығыс Азиядан Батыс Еуропаға дейінгі аумақта орналасқан мемлекеттер ынтымақтастығының жаңа нысанын құру. Қазіргі күні екі жақты қарым-қатынастар аясында энергетикалық сектордың бірнеше бағыттары, оның ішінде Қазақстанның тақтатас мұнай әлеуетін зерттеу, CNPC компаниясы қызығушылық танытқан «Еуразия» жобасын жүзеге асыру, сондай-ақ мұнай алуды арттыру әдістемесі бой-

ынша зерттеу құрауыштарын дамыту бойынша жұмыстар жүргізіліп жатыр. Сондай-ақ, Форум аясында өткен «Еуразия өңіріндегі энергоқауіпсіздік: ынтымақтасудың жаңа механизмі» атты мұнай-газ конференциясының барысында инженерлік ғылым және технология саласындағы әріптестікті, оның ішінде тәжірибемен, мамандармен алмасуды және тиісті салалармен байланыстар орнатуды қарастыратын ҚР Ұлттық инженерлік академиясы мен ҚХР Инженерлік академиясы арасында Ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойылды.

Форумның қорытынды қарары ретінде Еуразия құрлығындағы барлық мемлекеттердің мүдделері мен пікірлері толық ескерілетін халықаралық энергетикалық әріптестікті жоспарлы түрде дамыту қажеттілігі белгіленді.

Осыған орай әлемдік бәсекелестік тепеңдігінің өзгерістерін ескере отырып, сыртқы инвестициялау әдісіне түзету енгізуден бастап; елдердің энергетикалық саясатын әрі қарай энергетикалық қауіпсіздікті арттыруға, тарифтерді төмендетуге және энергия ресурстары түрлерін әртарапандыруға бағыттауға дейінгі түрлі міндеттер түзілді. Қазақстанның транзиттік-көлік әлеуетін оңтайлы дамытудың және жаңармайтын энергия ресурстарын болашақ ұрпақ үшін сақтаудың маңыздылығы аталып өтті. Экология мәселелері жеке бір топтамада - энергетика кәсіпорындарында қоршаған ортаны ластауды мониторингтау жүйесін жетілдіруден бастап, экологиялық таза технологияларға көшуді және отынның қазіргі заманғы стандарттарын өндіруді жылдамдатуға дейін қарастырылды.

Форуммен қатар «Energy4us: «Инновациялық энергетика» ұранымен 500 қонақ қатысқан көрме өтті. Жаңа технологияларды қолдануды көрсету алаңына айналған көрме аумағы 4 негізгі атқарым аймағына бөлінді: экспозицияны орналастыруға; келіссөздер мен кездесулер өткізуге; тұсаукесерлер мен кешенді қызметтер көрсетуге және баспасөзге арналған MEDIA VILLAGE. Көрме аясында экспонаттар арасында конкурс ұйымдастырылды, оған биылғы жылы 16 компания - энергетика саласының өкілдері қатысты: «Үздік инновациялық стенд» номинациясы бойынша KMG International (Rompertrol) компаниясы және «Аудиторияның үздік таңдауы» бойынша «Самұрық-Энерго» АҚ жеңіп алды.

Өзінің мерейтойлық мәртебесінен басқа X Еуразиялық KAZENERGY форумы Форум аясында бірінші рет мәдениетке және өнерге арналған екі кештің өтуімен ерекшеленді. 29 қыркүйек күні KAZENERGY ассоциациясы «Астана Опера» залында қабылдау жасап, концерт өткізді. Ал келесі күні «ПетроҚазақстан» компаниясы KAZENERGY ұсынысы бойынша «Өнер синергиясы» атты мәдени шарасын ұйымдастырды. «Қазақстан» Орталық концерт залында өткен аталған шараны «КаспийМұнайгаз», «KOP» және «КИНГ» компаниялары қолдады.

«Өнер синергиясының» ресми бөлімін PetroChina вице-президенті және CNODC президенті Люй Гунсюнь мырза ашты, ол KAZENERGY ассоциациясын мерейтоймен құттықтай отырып, KAZENERGY төрағасының орынбасары Ж.Ж.Сарсеновке сыйлық табыс етті. Одан кейін KAZENERGY мерейтойлық медальдарын тапсыру салтанаты өтті. ҚР Энергетика вице-министрі Ұзақбай

«Өнер синергиясының» ресми ашылуы / Официальное открытие «Синергии искусства» / Official opening of the 'Synergy of Arts'

Қарабалин PetroChina вице-президенті және CNODC президенті Люй Гунсюнь мырзаға, CNPC-ның Қазақстандағы бас директоры Биан Дыжы мырзаға, «ПетроҚазақстан» президенті Вэй Юй-сян мырзаға, «ПетроҚазақстан» вице-президенті Б.Исенғалиев мырзаға, сондай-ақ өнер қайраткерлері - Бибігүл Төлегеноваға, Майра Мұхамедқызы, Жәния Әубәкіроваға және Айман Мұсахаджаеваға марапаттар табыс етті.

Мәдениетке және өнерге қолдау көрсету жобалары «ПетроҚазақстанның» әлеуметтік саясатында ерекше орын алады және бұл шара Қазақстанның бүтінгі заманғы суретшілерінің бейнелеу өнері мәдениетінің байлығын көрсетуді

және қонақтарға Қазақстанның үздік орындаушыларының музыкалық композицияларын кезекті рет тамашалауға мүмкіндік беруді мақсат тұтты.

«Өнер синергиясындағы» Қазақстан суретшілерінің «Алтын ғасыр» атты жылжымалы көрмесін көрген қонақтар шаттанып, жақсы тілектерін айтып жатты. Бұл көрме «Хас Санат» өнер галереясының неғұрылым маңызды жобаларының бірі болып табылады. 2006 жылы ашылған көрме коллекциялары көптеген елдерде болды және қазіргі заманғы отандық өнер туындыларын Брюссель, Вена, Париж, Барселона, Вашингтон және Нью-Йорктың атақты мұражайлары мен галереяларында көрсетті, енді шара қонақтарына

PetroChina вице-президенті және CNODC президенті Люй Гунсюнь мырза KAZENERGY төрағасының орынбасары Ж.Ж.Сарсеновке сыйлық табыс етуде / Вручение подарка заместителю председателя KAZENERGY г-ну Д.Ж.Сарсенову вице-президентом PetroChina и президентом CNODC г-ном Люем Гунсюнем / PetroChina Vice - President and CNODC President Lv Gongxun presenting a gift to KAZENERGY Deputy Chairman D.Sarsenov

да оны тамашалау мүмкіндігі туды. Коллекция құрамында түрлі жанрдағы және бағыттағы, реализмнен авангардқа дейінгі, қазіргі заманғы инсталляция мен этносимволизм тақырыбындағы батыл эксперименттерге дейінгі қырық суретшінің жүз шақты шығармалары бар. Оның ерекше мақтанышы деп А.Садыхановтың, А.Ақанаевтың, Е.Төлепбайдың, К.Моллашевтың, А.Ахаттың, А.Ноданың, Б.Бәпішевтің, Ш.Төлештің, Э.Казарянның және басқа суретшілердің жұмыстарын атауға болады.

Қонақтар экспозицияны көргеннен кейін классикалық музыка концертіне шақырылды, мұнда бірегей дирижер Айдар Торыбаевтың басқаруында Еуразия симфоникалық оркестрінің сүйемелдеуімен үздіктердің ішіндегі үздіктер - ҚР Халық әртісі Айман Мұсахаджаева, ҚР Халық әртісі Жәния Әубәкірова және ҚР еңбек сіңірген әртісі Майра Мұхамедқызы өнер көрсетті. Тыңдармандарға өзінің вокалымен жас әнші, XXIV «Славяндық базар-2015» халықаралық эстрада әндерін орындаушылар конкурсының бас жүлдегері Димаш Құдайберген қатты әсер етті. Көрермендерді, сондай-ақ, Фриц Крейслердің «Пуньяни стиліндегі Прелюдия и Аллегро» шығармасын орындау кезінде әуенді бір скрипкадан екіншісіне ерекше шеберлікпен жалғастырып өтеткен Айман Мұсахаджаева мектебінің жас скрипкашылары ерекше таңданысқа бөледі.

Кешімізде болған Форум қонақтары, оның ішінде Сенат спикері Қасым-Жомарт Тоқаев, министрлер - Владимир Школьник, Арыстанбек Мұхамедиұлы сынды мемлекет қайраткерлері, ҚР Үкіметінің өкілдері, мұнай компанияларының басшылары мен қоғам өкілдері өздерінің Қазақстанның қазіргі заманғы мәдениеті мен көркем сурет өнері туралы көзқарастарын толықтырумен бірге, өнердің сиқырлы әлеміне еніп, саясаттың, экономиканың және мұнай құнының белгіленуі сияқты күнделікті мәселелерді бір сәтке ұмытып, жан-тәндерімен демалғандарын айтты.

Өткен Форум «ПетроҚазақстан» және KAZENERGY арасындағы ынтымақтастықты жаңа, неғұрлым жоғарғы, өндірістік мәселелер шешіліп, ауқымды жобалар жүзеге асырылатын ғана емес, сонымен бірге Қазақстанның рухани мұралары мен өнеріне бірлесіп қолдау көрсететін деңгейге көтерді деп толық сеніммен айтуға болады, демек, елдегі бизнестің әлеуметтік жауапкершілік ұстанымдары біртұтас пайымдалады деген сөз.

А.Мұсахаджаева өнерін көрсетуде / Выступление А.Мұсахаджаевой / Performance by A.Mussakhadjayeva

Мәдени кештің қонақтары / Гости мероприятия / Guests of the event

Ж.Аубакирова өнерін көрсетуде / Выступление Ж.Аубакировой / Performance by J.Aubakirova

МҰНАЙ: ЖЕР ҚОЙНАУЫНАН... СІЗДІҢ ҮЙІҢІЗГЕ ДЕЙІН

Шымкент МӨЗ-інің Тауар-шикізат цехын зауыт тасымалдауының күретамыры деп атайды. №1 және №2 цехтарының қондырғыларында ұзақ технологиялық тізбектен өтіп, ТШЦ резервуарлық паркіне қайта оралып, мұнай өнімдеріне айналатын шикі мұнай дәл осында келіп түседі. Тауар-шикізат цехының қызметі туралы біздің сұхбатымыздан оқыңыздар.

Он екінші бөлім. Тауар-шикізат цехы.

ТШЦ құрамына төрт телім кіреді: резервуарлық парк, реагент шаруашылығы, газ факелді шаруашылық және сұйытылған газ паркі. Цех бастығы Сақтаған Жұмамұратұлы Тобашевтың басқаруымен тауар-шикізат цехында 112 адам қызмет атқарады.

- Сақтаған Жұмамұратұлы, сіздің цехты Шымкент МӨЗ-інің ардагері десек те болады - МӨЗ-дің негізгі өндірістік цехы - ЛК-6У көлемді құрылысы басталмай жатып, ең біріншілердің қатарында дәл осы цех пайдалануға енгізілген еді. Оның тарихы жайлы айтып берсеңіз.

- Иә, бұл расымен солай - біздің цех Шымкент қ. ЖЭЦ-3 құрамында сонау 1978 жылы негізін қалап еді. 1983 жылдың сәуір айы біз үшін ерекше - дәл сол кездері Батыс Сібірден Шымкентке Омск-Павлодар-Шымкент құбыржолымен цехтың резервуарлық паркіне түскен алғашқы мұнай келді. Эстакадада мұнайдың теміржол цистерналарына алғаш құйылуы да сол жылы жүргізілді, ашылу салтанатында қызыл лентаны кесіп, Оңтүстік Қазақстан обком партиясының бірінші хатшысы А.Асқаров, сондай-ақ Шымкент МӨЗ-інің директоры Ю.П.Попов қатысты. Эстакаданың бірінші бастығы С.Өтеулиев еді, қазірде ол зауыт диспетчері болып қызмет атқарады.

Сол кездері Ферғана МӨЗ-не арналған мұнайды теміржол цистерналарына тиеу жұмыстары басталды. Мұнайды тиеу жоспарын орындаумен қатар ЛК-6У кешенінің құрамында цехтың жаңа нысандарын салу және пайдалануға беру жалғастырылды, мәселен, 1984 жылы бензин, дизельдік отын, мазутқа арналған тауар парктерінің, ашық мұнай өнімдеріне арналған сорғы станциясының, мұнай өнімдерін құю эстакадасы, сондай-ақ сұйытылған газ паркі, реагентті және факелді шаруашылықтың құрылысы аяқталады. Цехтың бүтінгі атауы беріледі:

тауар-шикізат цехы (ТШЦ). Сол жылдың қаңтар айында мұнай өнімдерін тиеу жұмыстары басталады.

Біздің ТШЦ-да солардың еңбектерінің арқасында цех алғашқы қадамдарын жасаған адамдардың қызмет ететінін мақтан тұтамын. Олар - мұнайды алғаш қабылдап, ең бірінші теміржол құрамына тиеу кезінен бастап жұмыс істеп келе жатқан ТШЦ ардагерлері - тауар операторлары К.Бердімұратов, Н.Алекешев, М.Момынов және А.Қалдығөзов.

- Цехтың негізгі қызметі қандай?

- Мұнай мен мұнай өнімдерін жинау, сақтау және тиеу. Біз зауыт тасымалының күретамыры болып табыламыз - шикі мұнайды қабылдап, ЛК-6У кешенін шикізатпен қамтамасыз етеміз, ал ЛК-6У кешенінен дайын өнімді қабылдаймыз: А-80, Аи-92 маркалы бензиндер, ТҚ керосині, жазғы және қысқы дизельдік отын, вакуумды газойл, мазут, сондай-ақ ПТБҚ және ТБ маркалы сұйытылған газдар.

Дайын өнім резервуарларға тапсырыстар түсуіне байланысты қабылданып, тиеледі, сонымен қатар олардың ішінде бір уақытта 180 000 м³ мұнай, 45 000 м³ мазут, 25 000 м³ вакуумды газойл, 80 000 м³ дизельдік отын, 30 000 м³ керосин,

80 000 м³ АИ-80, 60 000 м³ АИ-92, 2000 м³ АИ-96 маркалы бензин және 4000 м³ дейін ТБ және ПТБҚ сұйытылған газын сақтауға болады.

Цех мамандары тапсырыстар бойынша дайын өнімді теміржол вагон цистерналарында және құбыр жолдары арқылы жөнелтеді. ТШЦ басқа телімдерінде біз әртүрлі реагенттерді қабылдаймыз, олардың ерітіндісін әзірлейміз және зауыт цехтарын қажетті реагенттермен қамтамасыз етеміз.

- Зауыт қондырғыларында өңделгеннен кейін мұнай өнімдерінің компоненттері сіздің зауытқа келіп түседі. Тауар өнімін алу үшін олардың компаундануы (араласуы) қалай жүргізіледі?

- Резервуарлық парк телімінің құрамына бензинді араластыру торабы кіреді. Бензинді араластыру торабында біз ЛК-6У-дан келіп түсетін бензиннің негізгі фракциясына ММА (монометиланилин) және МТБЭ (метилтрет-бутилді эфир) октанды арттырушы қоспаларын қосу арқылы жоғары октанды Аи-96-К2 маркалы бензинді әзірлейміз. Бұл үшін араластырғышқа арнайы мөлшерлейтін сорғылар арқылы негізгі бензин мен октанды арттырушы қоспа беріледі. Араластырғыштан кейін дайындалған бензин АИ-96-К2 жоғары октанды бензинді сақтау үшін резервуарларға түседі. Өз кезегінде, АИ-92-К2 және АИ-80-К2 бензиндері цех резервуарларына дайын күйінде түседі. Бірақ бензинді араластыру торабында біз дәл осы бензиндерді антидетонациялық қоспаларды қосу арқылы дайындай аламыз.

- Цех төрт дербес телімнен тұрады. Әрқайсысының қызметі мен міндеттері туралы айтып беріңізші. Резервуарлық парктен бастасақ.

- Резервуарлық парк шикі мұнай мен тауарлық өнімді қабылдау мен сақтауға арналған. Ол бір уақытта 500 мың тонна мұнай және мұнай өнімдерін сақтауға болатын 56 болат резервуардан және

мұнайды, оның компоненттері мен тауар өнімдерін қайта айдауға арналған сорғылардан тұрады.

Зауытымыздағы резервуарлық парктар мен технологиялық сорғы станциялары цехтың басқа объектілерімен бірге инженерлі тасымал инфрақұрылымының жалпы объектілерімен бірге арнайы аумақта орналасқан.

Бүгінде бізде 6 мұнай резервуары жұмыс істейді, ондағы екі резервуар көлемі 50000 м³, қалған төртеуінікі - 20000 м³ құрайды. Сондай-ақ бензинге арналған сыйымдылығы әртүрлі 20 резервуар, газойлға арналған 5 резервуар, жазғы және қысқы дизельдің әрқайсысы үшін 4 резервуар, мазуттың 5 резервуары және көлемі 200 м³ сұйытылған газға арналған 20 буллит бар. Барлық резервуарлар жылу оқшаулағыш қорғаныспен жабдықталған.

- Резервуарлық парк қызметін қанша адам қамтамасыз етеді?

- ТШЦ тиеу көлемі мұнай және мұнай өнімдерін өңдеумен салыстырлықтай. Біздің цех жұмысы бүкіл МӨЗ сияқты тәулік бойына жүргізіледі. ЛК-6У қондырғысына мұнай, сондай-ақ зауыттың отын желісіне мазут беретін сорғылар үзіліссіз тәртіпте жұмыс істейді. Техникалық шарттарға сәйкес 3-4 резервуар қатарынан кесте бойынша жөндеуден өтеді.

Бір ауысымда негізінен 7 оператор және технологиялық сорғылардың жұмысын қадағалайтын 3 машинист жұмыс істейді. Ауысым операторлары мұнайды үзіліссіз беруді және мұнай өнімдерін резервуарларға қабылдауды қамтамасыз етеді, мұнай өнімдерін тиеуге дайындайды. Резервуарлық парктарда еңбек ардагерлері қызмет етеді:

С.Сейітов, Ф.Кадиров, Р.Каленова, О.Ерыгина, М.Баубекова, Ж.Жұмаділдаев және А.Өмірбеков.

- Мұнай және мұнай өнімдерін сақтау мен құйып-төгу кезіндегі шығындарды азайту МӨЗ үшін өзекті мәселе ме? Оны шешу үшін қандай шаралар қолданылады?

- Қазіргі уақытта біз мұнай және мұнай өнімдерінің жазғы уақыттағы ауада булануы арқылы шығындарды азайтып, резервуар ыдыстарын олардың түбіндегі қалдықтарды азайту арқылы (резервуарларды мұнай қойыртпағынан тазарту) тиімдірек пайдалану жұмыстарын жалғастырудамыз. Резервуарлар понтондар мен қалқымалы қақпақтармен жабдықталған, нығыздаушы бекітпелер «НМТ» (АҚШ өндірісі) заманауи түрлеріне ауыстыру, сондай-ақ резервуарлардың демалу қақпақтарын кейінгі нұсқаларға ауыстыру жұмыстары жүргізілуде.

Сонымен қатар ПҚОП Жаңғырту жобасының аясында мұнай өнімдерін вагон цистерналарына құюдың тұмшалау жүйесі енгізілетін болады, ол құю шараларын жүргізу кезінде вагон цистерналарының құю люктарын пайдаланатын көмірсутек буларын рекуперация жүйесіне бұру арқылы тұмшалауды білдіреді. Бұл жылына 450 тоннаға дейінгі ластаушы заттарды ашық құю кезінде орын алатын ауаға лақтыруды азайтып, ұсталған көмірсутектерді өндіріске қайтаруға мүмкіндік береді.

- Басқа телімдер - газ факелді шаруашылығы және сұйытылған газ паркі. Олар туралы толығырақ әңгімелесейіз.

- Газ факелді шаруашылығы зауыттың технологиялық қондырғылары мен

сұйытылған газ паркінен лақтырылатын жанғыш газдарды жинау мен жағуды жүзеге асырады. Газ факелді шаруашылығында 12 қызметкер жұмыс атқарады.

24 адам еңбек ететін сұйытылған газ паркінің телімі сұйытылған газды қабылдау, сақтау және теміржол вагон цистерналарына тиеуді жүргізеді, сондай-ақ сұйытылған газдарды ГҚС (газ құю станциясы) автогаздарына құю үшін қайта айдауды жүргізеді. Басқа резервуарлар сияқты сұйытылған газ резервуарлары да сұйықтық деңгейінің көрсеткіштерімен, манометрмен, сақтандырғыш қақпақшалармен, қатпайтын сусіңгіш қақпақшалармен жабдықталған.

- Және, енді, тағы бір телім - реагент шаруашылығы. Оның мақсаты қандай?

- Реагент шаруашылығы реагенттерді қабылдап, сақтауды, олардан зауыт қондырғыларын қамтамасыз ететін қажетті ерітінділерді әзірлеуді жүзеге асырады. Реагенттер аса қатты әсер ететін улы заттарға жатады, және мұнда қауіпсіздік ережелері мен техникасын сақтау өмір мен өлім мәселесіне айналады.

Мысалы, біз ерітінділерді әзірлейтін натрий гидроксиді, NaOH (сілті), аммиак суы (аммиактың сулы ерітіндісі), кальциленген содамен (натрий карбонаты, Na₂CO₃) жұмыс істейміз. Сода-сілті ерітіндісі күйдіретін натрий, кальциленген сода мен таза суды араластыру арқылы дайындалады. Нәтижесінде осы 2%-дық ерітінді технологиялық құрылғының күкіртті сүттек тоттануын басу үшін қолданылады. Біз сода-сілтілік ерітіндінің концентрациясы мен шығындау нормаларын регламент бойынша мұқият бақылаймыз, себебі мөлшердің аз болуы немесе көп

шығындануы тоттануды басу тиімділігіне кері әсер етеді.

Аммиак суы атмосфералық бағананың үстінгі шегінің күкіртті-сутекті тоттануын басу және сусінгіш судың рН-н бейтарап күйде ұстау үшін қолданылады.

- Өндірістегі жарылғыш қауіпнің жоғары болуына байланысты өндірістік қауіпсіздік мәселелері бірінші кезекте болады. Осы бағыттағы жұмыстар туралы әңгімелесіңіз.

- Мұнай және мұнай өнімдерін сақтау мен құйып-төгу - жарылғыш қауіп аса жоғары өндіріс, және бұл бірқатар шаралар қатарын жүргізуді талап етеді, оның ішінде цехтағы автоматты өрт сөндіру жүйесін жақсарту, сондай-ақ зауыт аумағының жартысынан көбін алып жатқан өсінділермен күрес. Цех аумағында өрттің алдын алу үшін мамыр айынан бастап күзге дейін шөптерді қолмен шабады.

- Қазіргі уақытта цех алдында тағы қандай міндеттер тұр?

- Кәсіпорын басшылығымен бірге цех қызметкерлері бірқатар мәселелер бойынша жұмыс атқаруда, оның ішінде өндірісті диспетчерлеу, компьютерлер орнатып, жұмыс орындарын автоматтандыру, мұнай және мұнай өнімдерін құю мен оларды есепке алуды автоматтандыру, резервуарларды заманауи бақылау-өлшеу аспаптарымен жабдықтау, сондай-ақ қол бекітпелерді заманауи электр жетектері бар бекітпелерге

ауыстыру. Цехта көптеген процестер автоматтандырылған.

Мәселен, резервуарлық парктерді автоматтандыру жүйесі көбікті резервуардың ішіне тікелей жіберу арқылы өртті автоматты өшіруді қарастырады. Өрт кезінде дабыл операторлық пен өрттік сорғы станциясындағы қалқанға келіп түседі, резервуарды көбікпен сөндіру автоматты түрде іске қосылады. Сорғы станцияларының көбікпен сөндіруі де осындай тәртіпте жұмыс істейді.

Saab TrankRadar TRL/2 жүйесі де осылай жұмыс істейді, ол әрбір резервуардағы технологиялық көрсеткіштерді өлшеу, өлшенетін көрсеткіштерді енгізілген шекті мәндер бойынша бақылау, бақыланатын көрсеткіштердің берілген мәндерге жеткен кезінде дабыл беру, сондай-ақ мұнай өнімдерінің сандық есебі қызметін атқарады.

Осы жүйенің арқасында біз ТБ операторлық бөлмесіндегі компьютер экранынан әрбір резервуар бойынша нақты ақпаратты, оның ішінде өлшенген деңгей, өлшенген орташа температура, өнім тығыздығы, жалпы көлемі, тауар асты су деңгейі, өнім көлемі, резервуардағы бос көлем, өнімнің салмағы мен көлемі, сондай-ақ резервуардың толу немесе босау жылдамдығын көріп отырамыз.

Қосымша ретінде, біз резервуарларды жөндеу мен қалпына келтіру кезінде ҚР СН 3.05-24-2004В сәйкес жаңа талаптарды табысты енгізіп келеміз, оның ішінде қосымша демалу қақпақшалары мен желдетпе келте құбырларын резервуар қақпағындағы от тосқауыларымен мон-

таждау және резервуар қабырғаларының астына іргелік сақиналарды орнату.

Жыл сайынғы маусымдық шараларға қатысты, дәл қазір пеш отынын қабылдау мен тиеу жұмыстары жүргізіліп жатыр.

- Ұжым және өндіріс озаттары туралы айтсаңыз.

- Біздің барлық қызметкерлеріміз - кәсіпқойлар, жұмыстарын беріле атқарады. Резервуарлық парк операторлары Б.Жақашев, Н.Алекешев, К.Бердімұратов, П.Абсеметов, А.Бекмырзаев сынды өндіріс озаттарын атап өткім келеді. Жас мамандар уақыт өте ТШЦ ұжымының үйлесімді тетігінің бөлігіне айналады. Жастардың көбі М.Әуезов атынд. ОҚМУ даярлығымен келеді.

- Цех жұмысының тұрмыстық жағы қалай?

- Біз жұмысшыларымызды қолайлы жұмыс жағдайларымен қамтамасыз етуге тырысамыз. Қазір цех ғимаратында тұрмыстық бөлмелердің күйін жақсарту бойынша жөндеу жұмыстары жүргізілуде. Цехта асхана жұмыс істейді және біздің аспаздарымыз қызметкерлерге түрлі-түрлі үй тағамдарын әзірлей отырып, жақсы тамақтандыруға тырысады. Цех қызметкерлері арнайы киіммен, арнайы аяқ киіммен және басқа да жеке қорғану құралдарымен уақтылы қамтамасыз етіледі.

Сұхбатыңыз үшін алғысымызды білдіреміз!

ТШЦ ұжымының инженерлік-техникалық қызметкерлері / Коллектив ИТР (инженерно-технические работники) ТЦЦ / Storage Workshop engineering and technical staff

МЕМЛЕКЕТТІЛІК МЕРЕЙТОЙЫ: ҚАЗАҚ ХАНДЫҒЫНА 550 ЖЫЛ

Этностың ең жоғарғы даму формасы - ол мемлекет. Қазақ мемлекеттілігінің қалыптасуына іргетасы Жетісу өңірінде Шу мен Талас өзендерінің аралығында 1465 жылы құрылған Қазақ хандығы себеп болды. Республикада биылғы жылы кеңінен тойланып жатқан 550 жылдық мерейтойына Қазақстан қомақты жетістіктермен келіп отыр: бұл әлемдік кеңістіктегі танымалдық және құрметтілік, тәуелсіздік жылдарындағы ІЖӨ мен халықтың әл-ауқатының өсуі. Тарихсыз мемлекет жоқ және мерекенің мақсаты - ұлтымыздың ежелден келе жатқандығын бүкіл әлемге паш ету және оны өскелең ұрпаққа түсіндіру. Біздің компания тарихымызға құрмет көрсете отырып, осынау аса маңызды тарихи оқиғаны тойлауды ұйымдастыру үшін 100 миллион теңге көлемінде демеушілік көмек көрсетіп, өзінің үлесін қосты.

Әрбір халықтың тарихында сындарлы кезеңдер болады және соның бірі - даралану және жаңа одақ құру процесі. Тарихи оқиғалардан біз Қазақ хандығын Жәнібек пен Керей 1465 жылы құрғанын білеміз. Алайда, оның негізін қалаушылар мен аталған оқиғалардың хронологиясына қатысты дау-дамай әлі күнге дейін бір басылмай келеді. Мәселен, ғалымдар Т.Сұлтанов, К.Пищулина, К.Ақышев, А.Хасенов, Б.Кәрібаев және басқалары Қазақ хандығының құрылуына қатысты өздерінің бір-біріне ұқсамайтын көзқарастарын айтады. Қазіргі күні қоғамның назарына көптеген тарихшы ғалымдардың мақалалары ұсынылған, оның ішінде Қазақстан тарихындағы көрнекті тұлғалардың тарихы, батырлығы және өмірі туралы энциклопедия санатындағы «Қазақ хандары» тарихи-танымалдық кітабын, сондай-ақ Р.Темірғалиевтің баламалы тарих жанры ретінде жазылған «Ақ орда. Қазақ хандығының тарихы» атты кітабын бөле-жара атауға болады.

Республикада тарих ғылымы Ел Президентінің бастамасымен Қазақ хандығының 550 жылдығын тойлау және Қазақстан тарихындағы «ақтаңдақтарды» зерттеу және толықтыру туралы тапсырмасынан кейін жаңаша серпіліс алды. Еліміздің

ғалымдары мемлекеттік мекемелермен қарым-қатынас жасай отырып және басқа елдердегі әріптестерінің белсенді қатысуы арқылы сан алуан жазба дереккөздерімен және археологиялық заттармен жұмыс істеп жатыр.

Мәселен, жақында ғана Ватиканда Қазақ хандығының XVI ғасырдағы картасы табылды және ғалымдар бұл артефактыны зерттеуін жалғастыруда. Берн мұражайында қазақ шеберлері тоқыған кілем табылды, онда қазақтың орта ғасырлардағы хандары, сұлтандары және билері бейнеленген, сондай-ақ біздің ата-бабаларымыздың көп тілді меңгергендігін және нақты иерархиялық құрылымдары болғанын дәлелдейтін түрлі тілдердегі дипломатиялық жазбалар табылды.

Өз кезегінде, Тараз мемлекеттік университетінің бір топ ғалымдары бұрын ғылымға белгісіз болып келген, Қазақ хандығына қатысты - «Керей ханның қыстауы», «Керейдің шатқалы», «Хан тағы» тарихи орындарын ашты. Олар көшпенділердің өмірі мен тұрмысына қатысты басқа да географиялық нысандар және ескерткіштермен бірге ғалымдар жасаған «Ұлы көш» картасында көрініс тапты.

Ақтөбеде ортағасырлық «Хан моласы» зиратында Әбілқайыр ханның сүйегі жерленген жерде оның мемориалдық кешені ашылды. Кешен кесенеден және қазақ руларының

таңбалары қашалып түсірілген үш жүздің тулары қосылып бейнеленген стела тәрізді салынған. Ұлы ханның моласын іздестіру бірнеше жылдарға созылған және көптеген зерттеулерден кейін, оның ішінде ДНҚ-талдауды пайдалана отырып, ханның жерленген жері анықталды. Ғалымдар ханның бет пішімін де қалпына келтірді.

Жылдан жылға жаңадан табылған және мұқият зерттелген артефактілердің көмегімен, қолдағы бар мұрағаттық деректерді талдаудың жаңа тәсілдері мен қайта зерделеуден өткізу арқылы біз Қазақстан тарихы туралы көбірек біліп келеміз. 2015 жылдың тамыз айында мерекені тойлау аясында ұйымдастырылған «Ұлы хандардың жолдарымен» атты ауқымды ғылыми экспедицияның жұмысы аяқталды. Шамамен 4 500 шақырымды жүріп өткен оның қатысушылары тарихи орындарды, кесенелерді және ежелгі Созақ, Сығанақ, Сауран, Қазақ хандығының астанасы - Түркістан қалаларының жұқанасын, сондай-ақ Тараздың ескерткіштерін аралады және тарихи талдау жасады. Оның қорытындылары мақалаларда және конференцияларда баяндамалар түрінде жарияланатын болады.

550 жылдық мерекенің өзін тойлау жыл бойы өткізілетін болады және әр облыс, әр қала осынау маңызды тарихи мерейтойды өзінше атап өтеді. Тұтастай алғанда, жалпы бюджеті 23

миллиард теңге болатын 100-ге тарта шара жоспарланған.

Өздеріңізге белгілі, ресми мерекелік шаралардың орталығы Тараз болып белгіленді. Республикамыздың барлық өңірлері оны мерекелік тойға қарсы көріктендіруге белсенді қатысты және әр облыс үшін Таразда белгілі бір телімдер бөлініп берілді.

Мәселен, Ақмола облысы жалпы сомасы 32 млн. теңге инвестициямен «Әулие ата» әуежайынан шығар жолды безендірді және қазіргі күні жаңа терминалдың құрылысы аяқталуға жақын. Қарағандылықтар 102 млн. теңгеге Атшабар бағын абаттандырды. Оңтүстік қазақстандықтар 48 млн. теңге сомасына батыс кіреберіс аркасын жаңартты, ал павлодарлықтар батыс көпір жолайрығын безендірудің

жобасын ұсынды. ШҚО Абай Құнанбаевтың ескерткішін орнатумен айналысты, ал алматылықтар - Жамбыл Жабаев ескерткіші маңындағы алаңды барельефтермен және шағын сәулет пішіндерімен безендірді. БҚО - Қайрат Рысқұлбеков атындағы саябақты, ал маңғыстаулықтар «Тараз» қонақүйі маңындағы ландшафты безендірді. СҚО автовокзал маңындағы аумағы 1,8 га шағын бақты 50 млн. теңгеге безендірді.

Атырау облысы Бірінші Президент саябағы жанынан гүлзар салды, бұл жерде қайыңдар мен қарағайлар өсетін болады. Дизайнерлік жобаның құны 50 млн. теңгені құрады. Қызылорда мен Қостанай облыстарының бірлескен күштерінің арқасында «Қарахан кесенесі» тарихи ескерткішінің

жанындағы саяжолдың жалпы құны 150 млн. теңге болатын абаттандыру жұмыстары қарқынды жүріп жатыр.

Сондай-ақ, еліміздің басқа да қалаларында көптеген шаралар - ғылыми-тәжірибелік конференциялар мен дөңгелек үстелдер, қолданбалы өнер шеберлерінің жәрмеңкелері, жеке көрмелер, фотокөрмелер, концерттер мен ақындар айтысы өтті, ал Астана, Шымкент және Ақтөбеде қазақ хандығы мен тарихи шайқастардың батырларына арналған ескерткіштер ашылды.

Бұл шаралар Қазақстан аумағымен шектеліп қалмады - шетелдердегі қазақ мәдениет орталықтары мен қоғамдарында түрлі шаралар өткізілді. Мәселен, 6 қазан күні Вашингтонда Д.Трединниктің жаңадан жарық көрген «Қазақстанның суреттемелі тарихы» кітабының тұсаукесері болып өтті, ал салтанатты кеште америкалық жұртшылықтың назарына АҚШ-та алғаш рет ағылшын тілінде шығарылған қазақ әдебиеті классиктерінің шығармалары - Бердібек Соқпақбаевтың «Менің атым Қожа» әңгімесі мен Мұқағали Мақатаевтың өлеңдер жинағы ұсынылды. «Серьезный разговор» (2007), «Великое кочевье» (2011) романдарының авторы Б.Фабдуллиннің айтуынша, америкалық оқырмандар осы кітаптар арқылы «қазақ халқының жаны мен мұңын түсіне алады».

Жыл соңына дейін «Қазақ елі» атты 10-сериялық тарихи-драмалық телесериал, «Қазақ хандығына 550 жыл» деректі фильмі, «Қазақ елі» көп сериялық анимациялық фильмі шығады және І.Есенберлиннің «Көшпенділер» трилогиясы қайта басылып шығарылады деп күтілуде.

Қазақ мемлекеттігі құрылуының 550 жылдық мерейтойына арналған пошта маркасы.

Қазақ хандығының 550 жылдығының логотипі.

Ресми сайт - www.1465.kz.

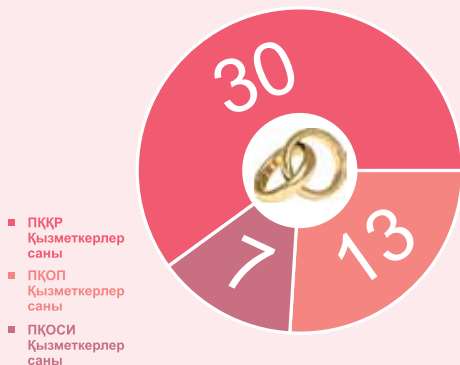
ҚР Ұлттық банкінің Қазақ хандығының 550 жылдығының құрметіне арнап шығарған ескерткіш монеталары. Біріншісі, номиналы 500 теңге болатын - күміс, екіншісі - нейзильберден жасалған, номиналы 50 теңге.

ЖЕКЕ ҚОРЫТЫНДЫЛАР

Жаңа жыл алдында қорытындылар жасау - дәстүрге айналған және біз «Мұнайшы» беттерінде өндіру, қайта өңдеу, инвестиция көлемі және компаниямыздың табысты дамуының басқа да көрсеткіштерін келтіре отырып, қорытындылар жайлы көп айтамыз. Бірақ осы мақалада мүлдем өзге цифрларды - бақытты сезінуімізге, өз-өзімізді танытуымыз бен табысымызға әсер ететін әрқайсымыздың жеке басымызға қатысты сандарды көрсетпекпіз. Жаңа туған сәбиіңіздің пәк күлкісі, думанды той, жаңа елге сапар - осының барлығы бізді шынайы бақытты ететін және алға ұмтылуға қанат беретін дүниелердің біразы ғана. Төмендегі кестелерде, диаграммаларда, сандарда және дәйексөздерде «ПетроҚазақстан» тату командасының жеке қорытындылары келтірілген.

Отбасын құрғандар

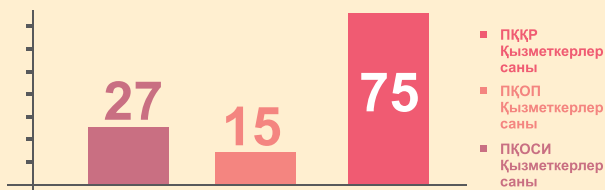

«Неке қию - бұл маңызды қадам әрі сөзсіз үлкен бақыт! Енді біздің үлкен жоспарларымыз, мақсаттарымыз бен үміттеріміз бар, біз оған қол ұстасып бірге баратын боламыз! Алда - бақытты әрі сәтті отбасын құру жолындағы қажырлы еңбек күтіп тұр, және бұл жолда біз бірге екендігімізге қуаныштымыз».

Тайыровтар отбасы, ПҚОСИ

Туылған балалар

«Ұлымның дүниеге келгені - үлкен отбасымыздағы қуанышты жағдай. Жеке басым керемет сезімдемін - нағыз отбасылық бақыт. Баламды қолыма алған сәтте қандай сезімде болғанымды сөзбен жеткізу қиын. Жүрегіңде мейірімділік пен аяушылық сезімдері пайда болады екен. Өйткені әке болу бұл - үлкен жауапкершілік, енді мен ұлым үшін өнеге болуым керек, оған дұрыс тәрбие беріп, асырауым керек».

Айдос Қазанқанов, ПҚҚР

«Қытай тілін оқу маған мәдениетті түсінуге көмектесті, мен қытайлық әріптестерімен араласа бастадым, осы жұмбақ ел туралы көптеген қызықты нәрселер біле бастадым. Нәтижесінде, өзімнің демалысымда Қытайға бардым. Тіл білу бұл - мәдениетті шынайы түсіну!»

Азамат Гимранов, ПҚОСИ

«Мамыр айында біз инженер-сметшілердің біліктілігін арттыру курстарынан өттік, оған себеп ҚР қолданыстағы базистік-индексстік әдісінің орнына құрылыстың сметалық құнын анықтаудың жаңа ресурстық әдісін енгізу болды. Жаңа әдіс мердігердің пайдаланатын құрылыс ресурстарын: еңбек шығыны, машиналар мен механизмдерді, құрылыс материалдарын пайдаланудың нақты бағасы мен жұмыстарды орындауының әр кезеңінде құрылыс құнын барынша нақты анықтауға және бақылауға мүмкіндік береді. Жалты алғанда, сәйкес бюджеттің мүмкіндіктерін негізге ала отырып, тапсырыс берушіге құрылысты жоспарлауға мүмкіндік береді».

Ольга Марченко, ПҚОП

«Біздің тарихымыз екі есе қызық, өйткені жұбайым Уәлихан Нұржауытов екеуіміз «ПетроҚазақстанның» Қызылорда облысы бойынша шәкіртақылық бағдарламасымен Қытайда оқып жүрген кезімізде таныстық, енді міне отбасын құрдық. Аиша туғаннан кейін мен үшін дүние өзгерді, бұрын назар аудармайтын көптеген нәрселерге басқаша қарай бастадым. Саған қолын созған сәбиден және оның тәтті кәлікісінен артық не бар!?»

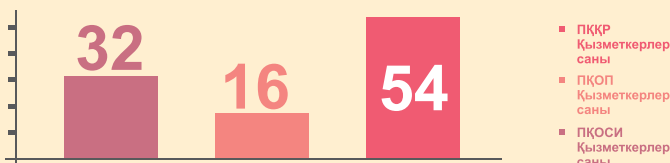
Эльмира Оразалиева, ПҚҚР

Өзін-өзі дамыту - сөзсіз табысқа, мансапқа жетудің көзі. Биыл бірқатар қызметкерлеріміз өздігінен екінші білім алып, кәсіби деңгейін арттырды, кейбіреулері компания ұйымдастырған біліктілікті арттыру курстарынан өтті, ал енді біреулері шетел тілдерін бар ынтасымен үйренді, бізде осындай 120 адам бар.

Қытайда оқығандар

«Біздің топ «Халықаралық Мұнай-газ бизнесіндегі алдыңғы қатарлы тәжірибе» бойынша Циндао қаласында білім алды, қала бізді өзіндік ерекшелігімен таңғалдырды, онда неміс отарлау уақытынан қалған ескі ғимараттар мен заманауи сәулет керемет үйлескен. Сөзсіз, Қытай туралы алғашқы әсер ұшатын қанжарлар елі туралы түсінігімді мүлде өзгертті. Түп-тұзу жолдары мен өзіндік бояуларымен әсерлендіретін, теп-тегіс көшеттері бар, мінсіз таза қала.

Бұл қаланың тағы бір ерекшелігі - дүниежүзіне белгілі Қытай мұнай университеті, ондағы мұнайды өндіру, қайта өңдеу және су мен құрлықта тасымалдау бойынша өндірістік нысандары ең заманауи жабдықтармен және көрнекі макеттермен жарақталған. Профессорлар мен техника ғылымдарының докторларынан құралған университеттің оқытушылық құрамы жас әрі дарынды, олар дәрістерде мәселенің техникалық жағымен қатар әлемдік мұнай өнеркәсібі дамуының тарихи фактілерін ашуға да көмектесті».

Циндаода оқыған қызметкерлер тобы, ПҚОСИ

Дені саудың - рухы сау. Біздің компаниямызда спорттың жақсы жұмыс істеп, бақытты өмір сүруге көмектесетіндігін бұрыннан түсінген және 2015 жылы 1200 жуық адам түрлі жарыстарға қатысты, тек ПҚҚР өзінде ғана 43 жарыс өткізілді!

«Корпоративтік спартакиадалар бұл - жарқын әсерлер. Мен «ҚазМұнайГаз - өңдеу және маркетинг» АҚ компаниялар тобының еңбек ұжымдары арасында өткен шахмат бойынша мерейтойлық V Спартакиадада зауыт атынан қатыстым, онда жылдам шахмат бойынша Қазақстан чемпионы Алтысбаева Әйгеріммен болған ойында екінші орынды иелендім, шектеулі уақыттағы ратид жүйесі мен үшін әсерлі сәт болды.

Маржан Күлекеева, ПҚОП

«Біздің компаниямызда салауатты өмір салтын қалыптастыруға көп назар аударады, кен орындарында футбол, волейбол, баскетбол, футбол, шахмат, үстел теннис бойынша жүйелі түрде турнирлер өтіп тұрады. Спортпен айналысу бұл - денсаулықпен қатар тамаша көңіл-күй, жаңа адамдармен танысу және достар табу. Турнирлер кезінде бәсекелестіктің жоғары дәрежеде болатынын қосқым келеді, өйткені ПҚҚР мен мердігер ұйымдардың бес-алты командасы марапаттарға бірдей үміткер, жарыстың жоғары деңгейі осыдан».

Болат Мұхамедов, ПҚҚР

ОҚИҒАЛАР КҮНТІЗБЕСІ

Қазан

1 қазан - Оңтүстік Қазақстан облысы әкімшілігі мен «ПҚОП» ЖШС арасында 150 млн. теңге сома құрайтын жыл сайынғы Өзара ынтымақтастық туралы меморандумға қол қойылды. Осымен 9-шы жыл қатарынан қол қойылып келе жатқан Меморандум аясындағы қаржы облыстың инфрақұрылымдық және тағы басқа әлеуметтік маңызды жобаларын жүзеге асыруға жұмсалатын болады.

7 қазан - дәстүр болып қалыптасқан күзгі спартакиада шеңберінде, Құмкөл кен орнында үстел теннисі бойынша бөлім қызметкерлері мен ПҚҚР-дің екінші вахтасындағы мердігерлік ұйымдар арасында турнир өтті. Турнир қорытындысы бойынша, 1-ші орынды ГПЖЦ бөлімінің басшысы Виктор Пайскер, екінші орынды Алмас Пазылов («Сырдария нефтесервис» ЖШС), ал үшінші орынды ГПЖЦ электромонтері Болат Мұхамедов иеленді.

8 қазан - «ПетроҚазақстан» спорт кешенінде Қарттар күніне арналған салтанатты іс-шара өтті. Кездесуге «ПҚҚР» АҚ құрамтты демалыстағы 130-дан астам ақсақалы шақырылды. Ардагерлерді кәсіподақ комитетінің төрағасы Елеусін Дүйсенов пен ПҚҚР ардагерлер кеңесінің басшысы Барлыбай Биманов құттықтады. Компания жетекшілері кәсіподақ комитетімен бірлесе отырып ардагерлерге «ПетроҚазақстанның» «Еңбек ардагері» төс белгілерін тақты және ұжымдық шартта қарастырылғандай материалдық көмек көрсетті.

9-13 қазан - Арысқум кен орнындағы Қажымұқан атындағы спорт залында ПҚҚР қызметкерлері мен мердігер ұйымдар арасында бильярдтан турнир өткізілді, оның қорытындысына сай жүлделі орындар төмендегіше бөлініп берілді: бірінші орын МДАЦ шебері Самат Бекеновке, екінші орын ИТ маманы Рабит Нұрқожаға, үшінші орын ӨҚБ жүргізушісі Шахмардан Жүнісовке тиесілі болды. Жеңімпаздар мен жүлдегерлер «ПҚҚР» АҚ дипломдарымен және сыйлықтарымен марапатталды.

20 қазан - ҚЗО Қазалы ауданындағы «Шапағат» мүгедек балаларға арналған оңалту орталығының тәрбиеленушілері арасында «Денсаулық - қозғалыста!» ұранымен дәстүрлі күзгі спарта-

киада өткізілді. Іс-шара демеушісі - «ПетроҚазақстан» компаниясы топтарының құрамына енетін «Көлжан» ЖШС балаларға сыйлықтар ұсынды.

21-24 қазан - Құмкөлдегі «Вахта-40» спорт кешенінің алаңында, 7 команда атсалысқан, өндіруші бөлімшелеріміз бен оның мердігерлері (бірінші вахта) арасындағы күзгі волейбол турнирі аяқталды. Турнирдің басты марапатын «Құтқарушы» мердігерлік ұйымы жеңіп алды, екінші орынға - өндіру технологиясы бөлімінің командасы тиесілі болды, ал тұғырлы үшінші орын ГПЖЦ ойыншыларына бұйырды. Жеңімпаздар мен жүлдегерлерге дипломдар мен құнды сыйлықтар табыс етілді.

27 қазан - Алматыда «Алтын Жүрек» ұлттық қайырымдылық жүлдесін ұсынудың жыл сайынғы ІХ салтанатты марапаттау рәсімі өтті, мұнда «ПетроҚазақстан Құмкөл Ресорсиз» АҚ үміткер ретінде сөз алды.

Қараша

3-5 қараша - Құмкөлде «ПҚҚР» АҚ екінші вахта бөлімшелері қызметкерлері арасында волейболдан күзгі турнир өтті. Жарысқа 8 команда атсалысты, турнир қорытындысы бойынша, 1-ші орынды «КНЭК» командасы, 2-ші орынды МГӨЦ, ал үшінші орынды «Түзкөл» иеленді. Ынталандыру сыйлықтары жарыс төрешісі МДАЦ операторы Салтанат Есжанова мен турнирдің үздік ойыншысы - ОАСТ «ЦАСГ» ЖШС фельдшері Сәулет Сейітовке (Түзкөл) берілді.

5 қараша - Шымкент МӨЗ-не Энергетика вице-министрі М.М. Мырзағалиев пен ҚР Парламентінің депутаттары бастаған делегация келіп кетті. Осы сапар аясында жергілікті БАҚ құралдарының қатысуымен «дөңгелек үстел» өткізілді, мұнда мұнай өңдеудің экологиялық құрамдас бөлігі жанар-жағар май сапасына байланысты мәселелер қозғалып, сондай-ақ мұнай өнімдерінің жеке айналымы туралы заңнамаға алдағы уақытта толықтырулар енгізу туралы сөз қозғалды.

6 қараша - «ҚМГ ӨМ» АҚ Бас директоры Д.С. Тиесовтің төрағалығымен мердігерлік ұйымдар мен «ПҚОП» ЖШС, «АМӨЗ» ЖШС, «ПМХЗ» ЖШС, «ҚазМұнайГаз - Аэро» ЖШС, «CASPI

«Шапағатта» өткен спартакиада қатысушыларына сыйлықтарды табыс ету / Раздача призов участникам спартакиады в «Шапағате» / Awards given to the participants of the sport games at 'Shapagat'

ВГТУМ» БК» ЖШС, «ҚазМұнайГаз» ҰК АҚ, «ҚМГ Өнімдері» ЖШС, «ҚМГ ӨМ» АҚ басшылары арасында жұмыс отырысы өтті. Талқыланған тақырыптар ПҚОП-ты жетілдіру және қайта құру жобасын жүзеге асыру және ҚМГ ӨМ-нің 2015 жылдың 9 ай ішіндегі жұмыс қорытындысы болды. Отырыс аяқталғаннан кейін салтанатты бөлім басталып, Шымкент МӨЗ-інің қызметкерлерін 30 жылдық мерейтоймен құттықтап, құрмет грамоталарын тарту етті.

14 қараша - «ПетроҚазақстан» спорт кешенінде аймақтағы БАҚ қызметкерлері арасында ҚР Бірінші Президент күніне және Қазақ хандығының 550 жылдығына орай ұйымдастырылған шағын-футбол бойынша турнир өткізілді. Турнирге облыстық газеттер мен телеарна қызметкерлерінен құралған 7 команда қатысты. Бірінші орынды финалда «Собкорр» командасын жеңген облыстық «Қазақстан-Қызылорда» телеарнасы иеленді. Турнирдің демеушілері ретінде «ПетроҚазақстан» спорт кешенінің ойын залын ұсынған «ПҚҚР» АҚ мен сыйлықтарды ұсынған «Көлжан» ЖШС атсалысты.

Желтоқсан

12-16 желтоқсан - Жаңа жыл қарсаңында ПҚҚР компания ардагерлері мен жұмыста жарақат алған мүгедектерге дәстүрлі азық-түлік пакеттерін тарату шарасын ұйымдастырады.

ОБРАЩЕНИЕ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

Уважаемые читатели!

Наш корпоративный журнал «Мунайшы» предназначен для всего многотысячного коллектива компании, для каждого из вас лично. Замечу, что «Мунайшы» читают и в Астане, в профильных министерствах и ведомствах, в ассоциациях и объединениях. Таким образом, о нашей производственной жизни, быте, культуре, досуге знают руководители ключевых государственных и общественных структур. Это позволяет формировать у них объективное представление о каждом из вас и компании в целом. Не случайно, вот уже много лет «ПетроКазахстан» пользуется доверительным отношением государства и общественности, а журнал «Мунайшы» носит почетное звание «Лучшее отраслевое корпоративное издание».

Это наша с вами общая заслуга, основанная, в первую очередь, на непрестом и добросовестном труде каждого из вас. Задача журнала - создать общее полотно деятельности компании в целом, объединить всех нас информационно и идеологически как единую большую семью, команду единомышленников.

Кроме того, как вы заметили, в каждом номере журнала мы предлагаем вашему вниманию интервью, беседу, информацию о наших знаменитых соотечественниках, героях нашего народа. К примеру, в этот раз нашим гостем является Тохтар Аубакиров - без преувеличения, человек-легенда.

Выбор не случаен - энергия мужества, стойкости, честности, свет доброты и мудрости этого человека наверняка придадут нам веру в свои силы и возможности накануне наступающего Нового года.

Большие теплоты и света вашим очагам!

***С наилучшими пожеланиями,
Б. Исенгалиев,
Вице-президент***

P.S. Ждем, как всегда, ваши письма, предложения, замечания, пожелания.

Дорогие коллеги!

Особенность рыночной экономики заключается в ее цикличности, и периоды спада чередуются периодами подъема и процветания. Безусловно, текущая кризисная ситуация в мировой экономике имеет прямое влияние на национальные экономики и деятельность компаний. За историю существования «ПетроКазахстан» у нас были разные времена, но правильно выбранный курс, любовь к своему делу и отдача каждого члена нашей команды всегда давали нужный результат, позволяя компании расти по-новому. 2015-й был одним из таких непростых периодов. Руководством компании предпринимались меры по оптимизации и секвестированию бюджета, и мы благодарны всем сотрудникам «ПетроКазахстан» за понимание и активное участие в поддержке эффективной деятельности компании.

Уходящий год компания завершает со следующими показателями - так, в рамках программы разведки и бурения ПККР, Кольжан и ПКВИ в этом году было пробурено 68 новых скважин, включая 48 добывающих и 20 разведочных и оценочных, а «Казгермунай» - 27 добывающих скважин. Согласно отчету независимого аудитора Ryder Scott, в целом по группе компаний «ПетроКазахстан Инк.» прирост нефтяных запасов по категории P1 составил 4,3 млн. баррелей.

Суммарные показатели добычи «ПетроКазахстан», как планируется, достигнут в 2015 году отметки в 4,388 млн. тонн нефти. Из них 2,447 млн. тонн будет добыто ПККР, Кольжан и ПКВИ, еще 1,499 млн. тонн составит наша 50%-ная доля в СП «Казгермунай» и 0,442 млн. тонн - 50%-ная доля в «Тургай-Петролеум».

На ПКОП, для которого 2015-й стал юбилейным, согласно плану МЭ РК запланирована переработка 4,56 млн. тонн сырья, и за 10 месяцев 2015 года уже было переработано 3,59 млн. тонн нефти. Завод увеличил долю выработки высокооктановых бензинов до 66,1%, показатели глубины переработки составили 75,3%, а выход светлых нефтепродуктов - 57,08%.

2015 год для ПКОП - это и год начала сдачи в эксплуатацию объектов в рамках реализуемого «Проекта модернизации и реконструкции Шымкентского НПЗ». Первой ласточкой стала запущенная в сентябре после реконструкции установка гидроочистки дизельного топлива, с вводом которой наш завод первым среди трех казахстанских НПЗ обеспечил качество производимого дизтоплива в соответствии с экостандартами K4 и K5 (ЕВРО-4 и ЕВРО-5). Следующая на очереди - установка производства серы, которая станет первым технологически сложным объектом, построенным на ПКОП с нуля. Согласно поставленной акционерами задаче она должна быть запущена до конца года, и сейчас завершаются пусконаладочные работы с производством элементарной серы, отрабатывается схема взаимодействия ПКОП с казахстанскими заводами АНПЗ, ПНХЗ и подрядчиком СРЕ, вспомогательными и экстренными службами и внедряется комплекс мероприятий по безопасности и охране труда на данном объекте.

Другими объектами в рамках первого этапа «Проекта модернизации и реконструкции Шымкентского НПЗ» являются установки изомеризации нефти и предгидроочистки нефти, а также 16 объектов общезаводского хозяйства, и полученный при строительстве установки серы опыт, несомненно, поможет в их реализации.

Для дальнейшего предотвращения производственных рисков и защиты персонала во всех подразделениях «ПетроКазахстан» на постоянной основе проводится обучение по повышению культуры личной и промышленной безопасности. Так, ПККР в течение 2015 года продолжалась реализация программы совершенствования системы управления БОТОС и дальнейшего развития в рамках проекта «Коргау». Были внедрены такие элементы СУБОТОС, как система каскадного управления, поведенческий аудит безопасности (ПАБ) и созданы подкомитеты по 5 направлениям. Кроме того продолжается реализация «Программы поощрения работников за сообщения о потенциально опасных ситуациях, небезопасных условиях и действиях», и за отчетный период были поощрены 9 сотрудников. В августе 2015 года в АО «ПетроКазахстан Кумколь Ресорсиз» был внедрен сертификат ENMS 637414 международного стандарта ISO 50001:2011 системы энергетического менеджмента. Данный стандарт предусматривает методику обеспечения энергоэффективности и энергосбережения, считающуюся лучшей в мире и позволяющую сократить энергопотребление, снизить расходы и обеспечить соответствие экологическим требованиям. В ТОО «ПКОП» успешно проведены повторная сертификация на соответствие требованиям международного стандарта безопасности и охраны здоровья OHSAS 18001 и надзорный аудит на соответствие требованиям международного стандарта экологического менеджмента ISO 14001.

В социальной сфере «ПетроКазахстан» продолжает выполнять взятые на себя обязательства по развитию регионов и реализации Меморандумов, подписанных с акиматами Южно-Казахстанской и Кызылординской областей, а также внешних и внутренних стипендиальных и образовательных программ.

Осенью «ПетроКазахстан» наряду с ведущими компаниями энергетической отрасли принял участие в X юбилейном Форуме и выставке KAZENERGY, в рамках которых по инициативе Ассоциации мы провели культурное мероприятие «Синергия искусства».

В предстоящем году мы будем продолжать реализацию нашей единой стратегии и работать на результат, сохраняя командный дух и преданность делу.

Пусть Новый Год будет полон радостных событий и добрых новостей! Здоровья и благополучия вам и вашим семьям в наступающем 2016 году!

Вэй Юйсян,
Президент «ПетроКазахстан»

Аскар Турисбеков,
Первый Вице-президент,
ТОО «ПетроКазахстан Ойл Продактс»

Высокая оценка профессиональных заслуг наших работников со стороны различных ведомств республиканского уровня - предмет особой гордости в нашей компании. В уходящем году 262 сотрудника «ПетроКазахстан» стали обладателями различных медалей, нагрудных знаков, благодарственных писем и почетных грамот и еще 194 работника получили Почетные грамоты ТОО «ПКОП».

Так, четверо сотрудников ПККР были удостоены Почетных грамот, трое получили медаль «Мунай-газ кешенін дамытуға қосқан үлесі үшін» («За вклад в развитие нефтегазового комплекса») и еще 13 сотрудникам, вышедшим на пенсию, была вручена медаль «Еңбек ардагері» («Ветеран труда») от Министерства энергетики РК. Двое сотрудников стали обладателями нагрудного знака «Мунай-газ саласының еңбек сіңірген қызметкері» («Заслуженный работник нефтегазовой отрасли») и четверо получили благодарственные письма от Министерства энергетики. Еще трое получили благодарственные письма от акима Кызылординской области и 13 сотрудников - от акима города Кызылорда.

На ПКОП еще 50 сотрудников получили Почетные грамоты от CNPC, 32 человека - от АО НК «КМГ», 48 сотрудников - от АО «КМГ - ПМ», 30 сотрудников - от «Самрук-Казына», 29 человек - от Министерства энергетики и еще 30 человек - от Ассоциации KAZENERGY. Также еще один сотрудник нашего нефтедобывающего подразделения был удостоен медали за вклад в развитие нефтегазового комплекса от Министерства энергетики РК.

Поздравляем всех получателей наград, и, пользуясь случаем, позвольте еще раз выразить благодарность за Ваш вклад в развитие компании и преданность делу!

Цинь Хунвэй,
Председатель правления
АО «ПККР»,
обладатель Почетной
грамоты Министерства
энергетики РК

«Несмотря на кризис в мировой нефтегазовой сфере, наша компания продолжает выдерживать темпы производства, старается укрепиться на занятых позициях, обеспечивает безопасность и улучшает условия труда для своих сотрудников. Благодаря труду всего коллектива стали возможными те успехи, которых мы добились. Поощрение Министерства - это признание доблестного труда всей компании, всего коллектива. В нашей компании работают настоящие профессионалы, которым предстоит и в будущем выполнять большие задачи.»

Бауыржан Аманжолевич Сыздыков,
оператор технологических
установок, секция-200,
цех №1,
получатель медали
за вклад в развитие
нефтегазового комплекса
от Министерства
энергетики РК

«Признаюсь, это стало для меня полной неожиданностью. Когда назвали мою фамилию, даже еще и в качестве получателя такой престижной награды, мои чувства начали меняться, как калейдоскоп, - гордость сменялась волнением и, наконец, радостью. Но моя сегодняшняя награда - это труд и вклад, заслуга и всей нашей команды, ведь только сообща мы можем достигать таких высоких результатов, бороться со сложностями и идти к новым рубежам - на благо компании, «нефтянки» и всей нашей страны.»

ГЕРОЙ СОВЕТСКОГО СОЮЗА, НАРОДНЫЙ ГЕРОЙ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН, ПЕРВЫЙ КОСМОНАВТ КАЗАХСТАНА, ЛЕТЧИК-ИСПЫТАТЕЛЬ ТОХТАР АУБАКИРОВ: «ВО ИМЯ НАРОДА И ОТ ИМЕНИ НАРОДА НУЖНО ЛЕТЕТЬ»

Бахытжан Исенгалиев

Уважаемый Тохтар Онгарбаевич, наша многолетняя дружба является для меня большой честью. Я искренне горжусь, что знаком с таким человеком - первым космонавтом Казахстана, гордостью казахстанского народа. Вас знают и уважают во всем мире. И это не единственный Ваш титул - Вы также стали первым в тогда еще Советском Союзе, кто совершил беспосадочный полет в район Северного полюса с двумя дозаправками в воздухе и кто посадил сверхзвуковой истребитель МиГ-29 на палубу авианосца в штормовую погоду.

Пользуясь нашей очередной встречей, я, как редактор корпоративного журнала «Мунайшы», хотел показать нашим читателям всю полноту Вашей личности и Вашу, без преувеличения, необычную и интересную жизнь.

Поэтому прошу Вас, уважаемый Тохтар Онгарбаевич, как говорят, по старой дружбе немного раскрыться для наших нефтяников и их семей, ответив на несколько моих вопросов. В жизни любого человека происходят ключевые события, которые определяют ее дальнейший ход. **Каковы они были у Вас? Что повлияло на выбор профессии?**

- Свой выбор я сделал, когда, еще будучи ребенком, впервые увидел самолет. Меня в то время интересовало все героическое, и летчики, несомненно, относились к этой категории. Помню, когда самолет приземлился недалеко от нашей деревни, мы с мальчишками гурьбой побежали к нему. К нашей радости, пилот такого огромного, как мне тогда казалось, самолета ЛИ-2 предложил нам прокатиться и «порулить». Ощущения от моей первой встречи с небом помню до сих пор - это был такой долгий и волнующий полет! Вот так и зародился мой интерес к небу, позже переросший в настоящую любовь. Все детство и юность моей мечтой было стать летчиком, и я знал: для того, чтобы поступить в летное училище, мне нужно хорошо учиться.

В Караганде был авиаклуб, в который принимали с 15 лет. По достижении это-

Тохтар Онгарбаевич Аубакиров

Родился 27 июля 1946 года в Каркаралинском районе Карагандинской области. Летчик-испытатель и космонавт-исследователь.

72-й (и последний) космонавт СССР, первый казах-космонавт. Со 2 по 10 октября 1991 года принимал участие в качестве космонавта-исследователя в экспедиции посещения на ОК «Мир» по казахстанской программе. В экспедиции имел позывные «Донбас-2» (при старте) и «Озон-2» (при посадке). Продолжительность полета составила 7 суток 22 часа 12 минут 40 секунд.

Генерал-майор ВВС Казахстана. Депутат Верховного Совета Казахстана XII-XIII созывов. Депутат Мажилиса Парламента РК от избирательного округа № 44 Кызылординской области.

Указом Президиума Верховного Совета СССР от 31 октября 1988 года за мужество и героизм, проявленные при испытании новой авиационной техники, Тохтару Онгарбаевичу Аубакирову было присвоено звание Героя Советского Союза с вручением ордена Ленина и медали «Золотая Звезда».

Имеет также звание «Халык Кахарманы» (1995), орден Отан (1995), летчик-космонавт СССР (1991), «Заслуженный летчик-испытатель СССР» (1990), орден Ленина (1988), орден «Знак Почета» (1981), а также медаль «За заслуги в освоении космоса» (2011) - за большой вклад в развитие международного сотрудничества в области пилотируемой космонавтики. Заслуженный мастер спорта РК.

Уже в 17 лет его портрет красовался на заводской доске почета, а за высокие достижения в труде имя Т.Аубакирова занесено золотыми буквами в областную Книгу почета знатных передовиков производства по Карагандинской области.

го возраста я начал его посещать, вскоре выполнив первый самостоятельный прыжок с самолета. А в летную школу можно было поступить только в 17, я целый год занимался в классе по подготовке будущих летчиков. Летом 1964 года я уже был готов летать, но к полетам меня не допустили. Не поверите, для меня это было трагедией.

Вместе с тем такая вынужденная отсрочка удвоила мое упорство, и я продолжал одновременно учиться и работать токарем на Темиртауском литейно-механическом заводе. В клубе меня даже привлекли к работе преподавателя по аэродинамике и моторам, и я делился своими знаниями со сверстниками, так как из-за транспортных сложностей преподаватели не могли в то время приезжать из Караганды. А на заводе мне от области сделали предложение поехать учиться в Алма-Атинский политехнический институт - с сохранением зарплаты и без экзаменов поступить в него по линии партии. Тогда это было очень хорошее предложение. Но я отказался и в 1965 году уехал в Армавир поступать в высшее военное авиационное училище летчиков ПВО, делая первый шаг к осуществлению своей мечты. И ни разу в жизни не пожалел о сделанном выборе!

- Вы Герой Советского Союза. Расскажите, как стали обладателем этого высочайшего звания. Ведь это не было связано с космонавтикой.

- В двух словах и не расскажешь. После того, как я стал летчиком, а потом военным летчиком-истребителем-инженером, я долгое время пробивался в летчики-испытатели. Тогда не было ни одного азиата летчика-испытателя - я стал единственным, и помог мне в этом Д.А.Кунаев¹.

В 1970-х годах в Советском Союзе встал вопрос о создании нового направления - авианесущих кораблей. К решению этой задачи привлекли несколько опытно-конструкторских бюро, в том числе лучшее на тот момент в мире бюро по производству самолетов марки МиГ - ОКБ им. Микояна, куда мне и посчастливилось попасть после окончания в 1976 году школы летчиков-испытателей. Коллектив составляли профессионалы высокого класса.

По данному проекту от нашего ОКБ к работе привлекли зрелого летчика-испытателя В.Е.Меницкого и меня, и наша роль

¹Д.А.Кунаев - советский государственный и общественный деятель. Годы жизни 1912-1993. Председатель Совета министров Казахской ССР, Первый секретарь ЦК КП Казахстана, трижды Герой Социалистического Труда. Автор более 100 научных трудов. Академик АН Казахской ССР.

Виктор Пугачев (род. в 1948 г.) - советский летчик-испытатель, заслуженный летчик-испытатель СССР (18.12.1991), Герой Советского Союза.

Фигура высшего пилотажа «Кобра Пугачева» названа его именем, она демонстрирует управление тангажом в динамике полета, стабильность на больших углах атаки и возможности сверхманевренности реактивного самолета.

заклучалась в предоставлении рекомендаций по всем позициям, касающихся самолетов, а также их последующем испытании. Можно сказать, что, занимаясь испытанием новой авиационной техники, мы давали самолетам путевки в жизнь! Работали упорно, и каждый наш полет на новом самолете был связан с риском для жизни. Тогда, в 1988 году, я и получил звание Героя Советского Союза.

- Вы осознанно выбрали карьеру, связанную с огромным риском для жизни. И Вы не просто летчик-испытатель, воспитавший тысячи военных асов Советского Союза. Интересно было бы услышать подробнее о двух Ваших иных легендарных достижениях - посадке боевого самолета на палубу авианосца во время сильнейшего шторма и первом беспосадочном полете в район Северного полюса.

- Да, профессия опасна - нам поручали самые сложные задания, связанные с большим риском для жизни. Ведь многое могло пойти не так, как задумывалось, и летчик мог и не вернуться. Тот полет с посадкой на палубу был связан с программой по созданию авианесущих кораблей Военно-морского флота. От каждого бюро в программе участвовали несколько летчиков, в том числе Виктор Георгиевич Пугачев.

Он выполнил первую посадку на тяжелый авианесущий крейсер «Тбилиси». Через 40 минут посадку совершил и я на своем МиГ-29К. Но для достижения «паритета» после посадки я сказал всем своим наземным службам: «Готовьте самолет к повторному вылету». Несмотря на предупреждения служб о том, что не будет навигации и иных технических аспектов обеспечения взлета, я настоял на своем, приказав ориентировать гироскопы. На тот момент председатель государствен-

ной комиссии уже доложил в Кремль о первой посадке, произведенной на авианосец. Это было революционным событием в советской авиации. Царила эйфория, и всем разливали шампанское.

Я обратился к председателю госкомиссии с просьбой дать разрешение совершить взлет с палубы авианесущего крейсера - первый в мире взлет самолета с использованием трамплина, иными словами, прыжка самолета. Сложность заключалась в том, что на крейсере короткая взлетная полоса, и в обычном режиме ее длины не хватает для разгона. Предлагаемая схема заключалась в использовании принципа трамплина, то есть самолет как бы сваливался за край взлетной полосы, и пока он с параболы падал к воде, за это время необходимо было набрать скорость, поднять самолет в воздух. Все решали доли секунды, многое зависело от профессионализма летчика-испытателя и надежности двигателей, если бы случился хоть малейший сбой, самолет ушел бы под воду.

Учитывая мой опыт, регалии (у меня уже тогда было звание Героя Советского Союза), разрешение было получено. И 1 ноября 1989 года я впервые в мире произвел взлет опытного корабельного истребителя МиГ с палубы авианосца, за что мое имя было внесено в Книгу рекордов Гиннеса.

Тогда мы дали путевку в жизнь тому кораблю и тем самолетам, а также старт новой эры в военно-морской авиации.

Что касается полета в район Северного полюса с двумя дозаправками в воздухе, то он непростой по ряду причин. Прежде всего навигационные приборы в высоких северных широтах начинают работать хаотично, и летчик должен использовать весь свой ресурс знаний по аэронавигации, иначе просто непонятно, где ты и куда летишь. Видимость там безграничная - на несколько сотен киломе-

тров - настолько прозрачен и чист воздух в северных широтах. Летяшь и ощущаешь себя одиноким путником... Также, если бы что-то случилось с двигателем, загорелось, пришлось бы катапультироваться. А вся земля внизу буквально унизана ледяными торосами, торчащими словно огромные иглы, и шанс безопасного приземления ничтожен. Даже если удачно приземлишься, тебя никто не найдет в этом ледяном безмолвии - спасательные службы сразу отказались производить какие-либо поиски. В полетном листе нам официально было разрешено использовать оружие - например, при необходимости такого катапультирования. Как ни жутко звучит, но именно для того, чтобы иметь возможность застрелиться в воздухе, избавив себя от мучительной смерти...

Ведь риск смерти в таком полете был очень велик. Но, к счастью, все прошло гладко. Я впоследствии неоднократно летал в этот район Северного полюса, и каждый раз все проходило благополучно.

- Будучи летчиком-испытателем в 1976-1991 годах, Вы освоили более 50 типов самолетов. Что было самым сложным в этих испытаниях? Были ли какие-то внештатные ситуации на борту?

- Все новое - всегда внештатное. Первая обязанность летчика-испытателя, который, по сути, является посредником между конструктором и созданной им машиной, - выяснить все аспекты эксплуатации воздушного судна и донести эту инфор-

мацию до конструктора. Любое испытание является сложным, ведь нам доставалась важная и ответственная часть - проверка наших самолетов на прочность и безопасность. От тандема конструктор - испытатель зависели жизни людей, которые впоследствии будут летать на этих воздушных судах.

Внештатные ситуации возникали достаточно часто - это издержки нашей сферы и нашей профессии.

- А как сейчас у Вас с полетами?

- У меня есть небольшой самолет, на котором я иногда летаю, так как скучаю по небу, высоте и тем ощущениям, которые дает полет. Сейчас летаю реже, но пару раз в год непременно «выбираюсь в небо». Это своеобразный выброс адреналина, в котором мы, летчики, особо нуждаемся.

- Расскажите о своем полете в космос.

- Когда в 1991 году СССР прекратил свое существование, меня пригласил Президент Казахстана Нурсултан Абишевич Назарбаев и предложил полететь в космос. Рассказав о трудностях с личным летным составом, я сначала отказался. На что Президент сказал: «Наш народ уже 30 лет ждет, когда же казах полетит в космос с нашей земли, которая запускала первого космонавта и других последующих. А ведь среди них нет ни одного казаха-космонавта. Во имя народа и от имени народа нужно лететь». После этих слов я дал согласие на полет в космос.

Я прошел медицинскую комиссию и подготовку, в рамках которой мы изучили все оборудование, от космического корабля до орбитального комплекса «Мир». Главным условием, которое я поставил перед полетом, стало наличие программы, с которой я полечу, т.е. не желал лететь в космос просто в качестве пассивного туриста. Ведь я привык всю жизнь выполнять задания. К моему счастью, благодаря тогдашнему руководителю Академии наук РК Умирзаку Султангазину в кратчайшие сроки была разработана и сформирована программа «Казахстан гарышы», ставшая впоследствии прорывом для казахстанской космонавтики. При проведенных по этой программе в космосе исследованиях были получены уникальные результаты, и 70% имели прикладной характер. Среди этих итогов имелись результаты мирового значения, в том числе по медицине, геофизике и биологии.

Помню, на старте корабля этого исторического для Казахстана полета присутствовали президенты ряда государств, включая нашего Президента Нурсултана Назарбаева, президентов Узбекистана, Азербайджана, Таджикистана, Кыргызстана и Армении, а также Премьер Российской Федерации и Канцлер Австрии.

- Каковы перспективы авиации и космонавтики в Казахстане? Что Вы думаете о космическом туризме?

- В любой транспортной сфере туризм имеет прикладной характер. Сначала появились машины, которые управлялись

ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевпен / С Президентом РК Н.А.Назарбаевым / With Kazakhstan President N.A.Nazarbayev

Рейнінц жағалауында, 20 жыл бұрын / На берегу Рейна, двадцать лет назад / On the Rhein bank, twenty years ago

одним шофером. Прошли испытания - и у них появлялись пассажиры. Аналогично происходило с поездами и самолетами: одиночные самолеты переросли в пассажирские. Космическая отрасль, конечно, уникальна, но и у нее потихоньку появится аспект массовости, летают же туристы в космос, пусть пока еще в очень малом количестве. Это начало начал. Я думаю, в будущем мы также будем летать на Луну, на окололунную орбиту, как сейчас совершаем круизы на теплоходах и полеты на самолетах в разные уголки мира.

- А как Вы думаете, есть ли кто-то, кроме нас, в этой Вселенной?

- Я не сомневаюсь, что во Вселенной живут другие существа и цивилизации. Это сразу понимаешь, когда, находясь в космосе, видишь огромное космическое пространство и миллиарды звезд и планет. Обязательно какие-то из них населены существами, пусть и отличными от

нас. Но в том, что они есть, нисколько не сомневаюсь.

- Я хотел бы подчеркнуть, что редко встречаются такие люди, которые соответствуют словам песни Расула Гамзатова «Разве тот мужчина?», - порядочные, с особой широтой души, доброжелательные, и думаю, что эти самые лучшие мужские и человеческие качества привлекают в Вас особо. Вы со своей прекрасной супругой Татьяной Михайловной уже много лет вместе. Расскажите, как вы познакомились.

- Так получилось, что я познакомился с Татьяной Михайловной, еще работая на заводе в далеком 1976 году. С нашей первой встречи я понял, что именно она будет матерью моих детей и моей верной супругой на всю жизнь.

- Я знаю, что Ваш основной смысл жизни - в Ваших детях и внуках. У вас

Шымбулақта / На Чимбулаке / At Chimbulak

В 2007 году летчик-испытатель и космонавт генерал-майор Тохтар Аубакиров и летчик-истребитель генерал-майор Жаинтай Сандыбаев создали авиационный центр в Астане, чтобы растить в Казахстане будущее поколение гражданских и военных летчиков.

прекрасные, достойные Вас сыновья Тимур и Михаил. И сейчас главный человек в Вашей семье - это внук, годовалый Тохтарлан. Расскажите, пожалуйста, о них.

- Раньше я не верил, что через поколения может передаваться склонность к чему-либо, но на примере своего внука убедился в этом. Ему всего несколько месяцев от роду. И помню, когда мы вышли с Тохтарланом на прогулку, он услышал гул самолета и затих. Все его игрушки сейчас - это самолеты. В свой год и 2 месяца он просто не мыслит себя без них. Показывает на телевизор или iPad и говорит «ата», что означает включить видео про меня - в космосе, мои полеты или просто про самолеты, и он может часами их смотреть! Мои дети не повторили меня в профессии. И я был солидарен с женой, которая сказала: «В одном доме нам достаточно одного летчика, тем более испытателя». И недавно сноха, мама моего Тохтарланчика, пообещала, что, если в будущем он захочет стать летчиком, она возражать не станет. Конечно, я буду очень рад, если он сможет повторить судьбу своего дедушки.

- У Вас есть прекрасная коллекция лошадей - поистине прекрасных величавых животных. И Вы смотрите на коне как настоящий казахский батыр. Мы искренне желаем Вам всегда быть на коне, не уставать радоваться жизни и покорять новые высоты!

- «ПетроКазахстан» входит в число крупнейших и известных компаний нашей страны. Хочу пожелать успешно пережить кризис, затронувший всю мировую «нефтянку». Ведь нефтяники нужны всем и всегда. Желаю и дальше продолжать наполнять нашу жизнь движением - в прямом и переносном смысле этого слова.

Сотрудникам желаю, чтобы в семьях были достаток, здоровье и счастье, а работа - была и оставалась всегда любимой!

Спасибо Вам большое, уважаемый Тохтар Онгарбаевич, от имени всех работников нашей компании! Здоровья и удачи Вам и Вашим близким! С наступающими праздниками!

СИНЕРГИЯ БИЗНЕСА И ИСКУССТВА

С 29 сентября по 1 октября компания «ПетроКазахстан» принимала участие в X юбилейном евразийском Форуме KAZENERGY «Новые горизонты энергетики, перспективы сотрудничества и инвестиций», который проходил в Астане. Впервые в дополнение к традиционным вопросам политики, экономики, цен на нефть и будущего нефтяной отрасли была затронута сфера культуры, и ярким событием Форума стало мероприятие «Синергия искусства», проведенное 30 сентября «ПетроКазахстан» совместно с Ассоциацией KAZENERGY.

Являющийся, бесспорно, самым ожидаемым и влиятельным нефтегазовым событием года, X юбилейный Форум KAZENERGY как всегда был насыщенным - количеством и важностью обсуждаемых вопросов, перечнем мероприятий и уровнем его участников. Форум посетили более 2000 делегатов из 53 стран мира, и в числе делегатов были такие ключевые фигуры мировой энергетической индустрии, как Премьер-министр Франции (2007-2012) Франсуа Фийон, Председатель Государственного управления по энергетике КНР Нур Бекри, Председатель совета директоров ПАО «Газпром» Виктор Зубков, Министр по энергетике и инфраструктуре Евразийской экономической комиссии Таир Мансуров, президент Всемирного нефтяного совета Йозеф Тот, Министр энергетики РК Владимир Школьник, а также топ-менеджеры крупных нефтегазовых и энергетических компаний.

На Форуме прозвучали весомые заявления, которые стали основой для форми-

рования видения дальнейшего развития отрасли. В частности, мнения о том, что в период переизбытка предложения каждая страна - производитель энергоресурсов должна предпринимать шаги по диверсификации нефтегазовой промышленности, маршрутов транспортировки и транзита углеводородов, рассматривая различные сценарии развития отрасли. Назывались и оптимистичные цифры, так, председатель KAZENERGY Тимур Кулибаев отметил, что Казахстан в начале 2020-х годов сможет достичь уровня добычи нефти более 2 млн. баррелей в сутки, и это выведет нашу страну в десятку крупнейших производителей нефти и газа. Озвучивались новые планы и рынки: по словам генерального директора «КазТрансОйл» Каиргельды Кабылдина, Казахстан рассматривает возможность транспортировки собственных углеводородов в Индию и обеспечения транзита в эту страну российских нефти и газа.

Особый акцент был сделан на казахстанско-китайские энергетические отно-

шения. Толчком для нового витка развития послужил проект по созданию «Экономического пояса Шелкового пути», цель которого - создать новый формат сотрудничества государств, расположенных на территории от Восточной Азии до Западной Европы. И сегодня в рамках двустороннего сотрудничества уже ведется работа по нескольким направлениям в энергетическом секторе, включая исследования сланцевого потенциала Казахстана, реализацию проекта «Евразия», к которому проявила интерес компания CNPC, а также развитие исследовательского компонента по методам увеличения нефтеотдачи. Также в ходе нефтегазовой конференции «Энергобезопасность в Евразийском регионе: новый механизм сотрудничества», которая проходила в рамках Форума, был подписан Меморандум о сотрудничестве между Национальной инженерной академией РК и Инженерной академией КНР, предусматривающий партнерство в области инженерных наук и технологий, включая обмен опытом, специалистами и установление связей между соответствующими отраслями.

Итоговой резолюцией Форума была констатирована необходимость планомерного развития международного энергетического партнерства при полном учете интересов и мнений всех государств Евразийского континента. Тем самым были сформированы различные задачи, начиная от корректировки подхода к внешнему инвестированию с учетом изменения баланса мировой конкуренции; направления энергетической политики стран на дальнейшее повышение энергетической безопасности, снижение тарифов и диверсификацию видов энергоресурсов. Была отмечена важность оптимального развития транзитно-транспортного потенциала Казахстана и сохранения невозобновляемых энергоресурсов для будущих поколений. Отдельной строкой стояли вопросы экологии - от совершенствования системы

мониторинга загрязнения окружающей среды на предприятиях энергетики до ускорения перехода на экологически чистые технологии и производство современных стандартов топлива.

Наряду с Форумом проходила выставка под девизом «Energy4us: Инновационная энергетика», которую посетили более 500 гостей. Территория выставки, ставшая площадкой для демонстрации результатов применения новейших технологий, была разделена на 4 основные функциональные зоны: для размещения экспозиций, переговоров и встреч, презентаций и предоставления комплексных услуг и MEDIA VILLAGE для прессы. В рамках выставки был организован конкурс среди экспонентов, число которых в этом году составило 16 компаний - представителей энергетической сферы, по номинациям: «Лучший инновационный стенд», который выиграла компания KMG International (Rompetrol), и «Лучший выбор аудитории», доставшийся АО «Самрук-Энерго».

Помимо своего юбилейного статуса X Евразийский Форум KAZENERGY отличался и тем, что впервые в рамках Форума прошли два вечера, посвященных культуре и искусству. 29 сентября Ассоциация KAZENERGY провела прием и концерт в зале «Астана Опера». А на следующий день «ПетроКазахстан» по предложению

Участие стран

KAZENERGY организовал культурное мероприятие «Синергия искусства». Это прошедшее в Центральном концертном зале «Казахстан» мероприятие поддержали такие компании, как «КаспийМунайгаз», «КОР» и «КИНГ».

Официальную часть «Синергии искусства» открыл вице-президент PetroChina и президент CNODC г-н Люй Гунсюнь, который поздравил Ассоциацию KAZENERGY с юбилеем и вручил подарок заместителю председателя KAZENERGY Д.Ж.Сарсенову. После состоялась торжественная церемония вручения юбилейных медалей KAZENERGY. Вице-министр энергетики РК Узакбай Карабалин вручил награды вице-президенту PetroChina

и президенту CNODC г-ну Люю Гунсюню, генеральному директору CNPC в Казахстане г-ну Биан Дыжы, президенту «ПетроКазахстан» г-ну Вэю Юйяну, вице-президенту «ПетроКазахстан» Б.Исенгалиеву, а также деятелям искусства - Бибигуль Тулегеновой, Майре Мухамедкызы, Жание Аубакировой и Айман Мусахаджаевой.

Проекты по поддержке культуры и искусства занимают особое место в социальной политике «ПетроКазахстан», и задачей этого мероприятия было показать богатство культуры в изобразительном искусстве современных художников Казахстана и в очередной раз предоставить гостям возможность насладиться музы-

«ПетроКазахстан» стендінің жанындағы ВИП-делегация / VIP-делегация у стенда «ПетроКазахстан» / VIP delegation at the PetroKazakhstan stand

«Өнер синергиясының» мәртебелі қонақтары / Высокие гости «Синергии искусства» /
Honored guests of the 'Synergy of Arts'

сильное впечатление на присутствующих и своим вокалом молодой певец Димаш Кудайберген, обладатель Гран-при XXIV международного конкурса исполнителей эстрадной песни «Славянский базар - 2015». В необыкновенный восторг зрителей также привели юные скрипачи из школы Айман Мусахаджаевой, виртуозно передавая мелодию от одной скрипки к другой при исполнении произведения Фрица Крейсlera «Прелюдия и аллегро в стиле Пуньяни».

Побывавшие на нашем вечере гости Форума, в числе которых были такие государственные деятели, как Спикер Сената Касым-Жомарт Токаев, министры Владимир Школьник, Арыстанбек Мухамедиулы, представители Правительства РК, руководители нефтяных компаний и представители общественности, отмечали, что они не только расширили свое представление о современной культуре и художественной живописи Казахстана, но и отдохнули душой, погрузившись в прекрасную магию искусства, на некоторое время забыв про насущные вопросы политики, экономики и нефтяных котировок.

Можно с уверенностью сказать, что прошедший Форум вывел сотрудничество между «ПетроКазахстан» и KAZENERGY на новый, более высокий, уровень, на котором решаются не только производственные вопросы и реализуются масштабные проекты, но и оказывается совместная поддержка духовному наследию и искусству Казахстана, что говорит об едином видении принципов социальной ответственности бизнеса в стране.

кальными композициями лучших казахстанских исполнителей.

Восторженные отзывы получила увиденная гостями «Синергии искусства» передвижная выставка казахстанских художников «Алтын ғасыр («Золотой век»). Эта выставка является одним из наиболее значимых проектов галереи искусств «Хас Санат». Стартовавшая в 2006 году выставка коллекций побывала во многих странах и представляла современное отечественное искусство в знаменитых музеях и галереях Брюсселя, Вены, Парижа, Барселоны, Вашингтона и Нью-Йорка, и теперь такая возможность была предоставлена и гостям мероприятия. Коллекция включает сотню работ сорока художников в различных жанрах и на-

правлениях, от реализма до авангарда, современных инсталляций и смелых экспериментов на тему этносимволизма. Ее особую гордость представляют работы А.Садыханова, А.Аканаева, Е.Толепбая, К.Муллашева, А.Ахата, А.Ноды, Б.Бапишева, Ш.Толеша, Э.Казаряна и других живописцев.

После просмотра экспозиции гости были приглашены на концерт классической музыки, где под аккомпанемент Евразийского симфонического оркестра под управлением харизматичного дирижера Айдары Торыбаева выступали лучшие из лучших - народная артистка РК Айман Мусахаджаева, народная артистка РК Жания Аубакирова и заслуженная артистка РК Майра Мухамедкызы. Произвел

KAZENERGY медальдарын салтанатты табыс ету / Торжественная церемония вручения юбилейных медалей KAZENERGY /
Official awarding ceremony of KAZENERGY anniversary medals

НЕФТЬ: ИЗ НЕДР И ДО... ВАШЕГО ДОМА

Транспортная артерия завода – так на Шымкентском НПЗ называют товарно-сырьевой цех. Именно сюда поступает сырая нефть, которая, пройдя длинную технологическую цепочку на установках цехов №1 и №2, превращается в нефтепродукты, вновь возвращающиеся в резервуарный парк ТСЦ. Подробнее о деятельности товарно-сырьевого цеха читайте в нашем интервью.

Часть двенадцатая. Товарно-сырьевой цех.

В состав ТСЦ входят четыре участка: резервуарный парк, реагентное хозяйство, газофакельное хозяйство и парк сжиженного газа. Всего в товарно-сырьевом цехе работают 112 человек под руководством начальника цеха Сактагана Жумамуратовича Тобашева.

- Сактаган Жумамуратович, ваш цех можно назвать ветераном Шымкентского НПЗ - ведь он был введен в эксплуатацию одним из первых, еще до начала масштабного строительства основного производственного цеха НПЗ - ЛК-6У. Расскажите об его истории.

- Да, это так - наш цех был основан в 1978 году еще в составе ТЭЦ-3 г.Шымкента. Апрель 1983 года стал для нас знаменательным - именно тогда в Шымкент пришла первая нефть из Западной Сибири по трубопроводу Омск - Павлодар - Шымкент, поступившая в резервуарный парк цеха. В том же году был осуществлен первый налив нефти в железнодорожные цистерны на эстакаде, и на церемонии присутствовал, разрезав красную ленту, первый секретарь обкома партии Южного Казахстана А.Аскараров, а также директор Чимкентского НПЗ Ю.П.Попов. Первым начальником эстакады был С.Утеулиев, и в настоящее время он работает диспетчером завода.

Тогда началась отгрузка нефти для Ферганского НПЗ в железнодорожных цистернах. Одновременно с выполнением плана отгрузки нефти продолжались строительство и ввод в эксплуатацию новых объектов цеха в составе комплекса ЛК-6у, так в 1984 году заканчивается строительство товарных парков для бензина, дизельного топлива, мазута, насосной для светлых нефтепродуктов, эстакады налива нефтепродуктов, а также парка сжиженных газов, реагентного и факельного хозяйства. Цех получает свое сегодняшнее название:

товарно-сырьевой (ТСЦ). В январе 1985 года начинается отгрузка нефтепродуктов.

Я очень горжусь, что у нас в ТСЦ работают люди, благодаря труду которых цех делал свои первые шаги. Это ветераны ТСЦ - товарные операторы К.Бердимуратов, Н.Алекешев, М.Момынов и А.Калдыгзов, работающие здесь с момента приема нефти и отгрузки самого первого железнодорожного состава.

- Какова основная функция цеха?

- Это накопление, хранение и отгрузка нефти и нефтепродуктов. Мы являемся транспортной артерией завода - принимаем сырую нефть и обеспечиваем сырьем комплекс ЛК-6у, а из комплекса ЛК-6у принимаем готовую продукцию: бензины марок А-80, АИ-92, керосин ТС, летнее и зимнее дизельное топливо, вакуумный газойль, мазут, также сжиженные газы марок СПБТ и БТ.

В резервуары готовая продукция принимается и отгружается по мере поступления заявок, при этом в них может одновременно храниться до 180 000 м³ нефти, 45 000 м³ мазута, 25 000 м³ вакуумного газойля, 80 000 м³ дизельного топлива, 30 000 м³ керосина, 80 000 м³ бензинов марки АИ-80, 60 000 м³ АИ-92,

2000 м³ АИ-96 и до 4000 м³ сжиженных газов марок БТ и СПБТ.

По заявкам специалисты цеха отпускают готовую продукцию в железнодорожных вагоноцистернах и трубопроводами. На других участках ТСЦ мы принимаем различные реагенты, готовим их растворы и обеспечиваем необходимыми реагентами цеха заводов.

- После переработки на установках завода к вам в цех поступают компоненты нефтепродуктов. Расскажите, как происходит их компаундирование (смешивание) для получения товарной продукции.

- В состав участка резервуарных парков входит узел смешения бензина, где мы готовим высокооктановый бензин марки АИ-96-К2 путем добавления октаноповышающих присадок ММА (монометиланилин) и МТБЭ (метил-трет-бутиловый эфир) в базовую фракцию бензина, поступающего с ЛК-6у. Для этого специальными дозировочными насосами в смеситель подается базовый бензин и октаноповышающая присадка. После смесителя уже приготовленный бензин поступает в резервуары для хранения высокооктанового бензина АИ-96-К2. В свою очередь, бензины АИ-92-К2 и АИ-80-К2 поступают в резервуары цеха уже готовыми. Но на узле смешения бензинов мы можем приготовить и эти бензины с добавлением антидетонационных присадок.

- Цех состоит из четырех самостоятельных участков. Расскажите о функциях и задачах каждого из них. Давайте начнем с резервуарного парка.

- Резервуарный парк предназначен для приема и хранения сырой нефти и товарной продукции. Он состоит из 56 стальных резервуаров, в которых можно одновременно хранить до 500 тыс. тонн нефти и нефтепродуктов, а также из насосных для перекачки нефти, компонентов и товарных продуктов.

Резервуарные парки и технологические насосные станции на нашем заводе

размещены на специальной территории с общими объектами инженерно-транспортной инфраструктуры с другими объектами цеха.

На сегодняшний день у нас оперируют 6 нефтяных резервуаров, где объем двух резервуаров составляет 50000 м³, остальных же четырех - 20000 м³. Также имеются 20 резервуаров разных емкостей для бензина, 5 резервуаров для газойля, по 4 резервуара для летнего и зимнего дизеля, 5 резервуаров для мазута и 20 буллитов объемом по 200 м³ для сжиженного газа. Все резервуары оборудованы теплоизоляционной защитой.

- Сколько человек поддерживают функционирование резервуарного парка?

- Объем отгрузки в ТСЦ сопоставим с переработкой нефти и нефтепродуктов. Работа в нашем цеху, как и на всем НПЗ, круглосуточная. Насосы, подающие нефть на установку ЛК-6У, а также мазут в топливную сеть завода, работают в бесперебойном режиме. Согласно техническим условиям, 3-4 резервуара параллельно ремонтируются по графику.

В одной смене работают в основном по 7 операторов и 3 машиниста технологических насосов, которые следят за их работой. Операторы смены обеспечивают бесперебойную подачу нефти и приемку нефтепродуктов в резервуары, готовят нефтепродукты к отгрузке. В резервуарных парках работают ветераны труда: С.Сейтов, Ф.Кадиров, Р.Каленова, О.Ерыгина, М.Баубекова, Ж.Жумадиляев и А.Умирбеков.

- Сокращение потерь при хранении и сливе-наливе нефти и нефтепродуктов является актуальной проблемой для НПЗ? И что делается для ее решения?

- В настоящий момент мы продолжаем работу по уменьшению потерь нефти и нефтепродуктов за счет испарения в летнее время, более эффективному использованию емкости резервуаров за счет уменьшения донных отложений (чистка резервуаров от нефтешлама). Резервуары оснащены понтонами и плавающими крышами, и производится замена уплотняющих затворов на современные типа «НМТ» (производство США), а также замена дыхательных клапанов резервуаров на более современные.

Также в рамках реализации Проекта модернизации ПК ОП будет внедрена герметичная система налива нефтепродуктов в вагоноцистерны, которая предполагает герметизацию наливных люков вагоноцистерн при проведении наливных процедур с отводом образующихся паров углеводородов в систему рекуперации. Это тоже позволит уменьшить выбросы загрязняющих веществ в атмосферу до 450 тонн в год, имеющих место при открытом наливке, и вернуть уловленные углеводороды в производство.

- Другие участки - газофакельное хозяйство и парк сжиженного газа. Расскажите о них подробнее.

- Газофакельное хозяйство осуществляет сбор и сжигание горючих газов, сбрасываемых с технологических установок завода и парка сжиженных газов.

На газофакельном хозяйстве работают 12 сотрудников.

Участок парка сжиженных газов, на котором трудятся 24 человека, производит прием, хранение и отгрузку сжиженных газов в железнодорожные вагоноцистерны, а также производит перекачку сжиженных газов для налива автогазовозов на ГНС (газоналивная станция). Как и остальные резервуары, резервуары для сжиженных газов оснащены указателями уровня жидкости, манометрами, предохранительными клапанами, незамерзающими дренажными клапанами.

- И, наконец, еще один участок - реагентное хозяйство. Какова его задача?

- Реагентное хозяйство осуществляет прием, хранение реагентов, приготовление из них требуемых растворов с последующим обеспечением ими установок завода. Реагенты относятся к сильнодействующим ядовитым веществам, и здесь следование правилам и технике безопасности является вопросом жизни и смерти.

К примеру, мы работаем с такими реагентами, как гидроксид натрия, NaOH (щелочь), аммиачная вода (водный раствор аммиака), кальцинированная сода (карбонат натрия, Na₂CO₃), из которых готовятся растворы. Так, раствор содощелочи готовится путем смешения едкого натра, кальцинированной соды и свежей воды. Впоследствии этот 2%-ный раствор применяется для подавления сероводородной коррозии технологического оборудования. Мы тщательно сле-

ТШЦ ұжымының инженерлік-техникалық қызметкерлері / Коллектив ИТР (инженерно-технические работники) ТСЦ / Storage Workshop engineering and technical staff

дим за концентрацией и нормами расхода содо-щелочного раствора в пределах техрегламента, так как недостаточное количество или перерасход отрицательно влияют на эффективность подавления коррозии.

Аммиачная вода применяется для подавления сероводородной коррозии шлемовой линии атмосферной колонны и поддержания pH дренажной воды в нейтральном состоянии.

- В связи с высокой взрывоопасностью производства вопросы промышленной безопасности являются первоочередными. Расскажите о работе в данном направлении.

- Хранение и слив-налив нефти и нефтепродуктов взрывоопасны, и это требует проведения ряда мероприятий, включая улучшение системы автоматического пенопожаротушения в цехе, а также борьбу с растительностью, которая занимает половину территории завода. Для предотвращения пожара на территории цеха с мая и до поздней осени производится ручное скашивание травы.

- Какие еще задачи стоят в данный момент перед цехом?

- Вместе с руководством предприятия сотрудники цеха работают над решением ряда проблем, включая диспетчеризацию производства, автоматизацию рабочих мест за счет установки компьютеров, автоматизацию налива нефти и нефтепродуктов и их учета, оснащение резервуаров более современными контрольно-измерительными приборами, а также

замены ручных задвижек на задвижки с современными электроприводами. В цехе многие процессы уже автоматизированы.

Так, система автоматизации резервуарных парков предусматривает автоматическое тушение пожаров путем подачи пены непосредственно в резервуары. При пожаре сигнал поступает на щит в операторную и в пожарную насосную, при этом срабатывает автоматическое пенотушение резервуара. По такому же принципу работает пенотушение насосных.

Аналогично работает система Saab TrankRadar TRL/2, которая выполняет функции измерения технологических параметров в каждом из резервуаров, контроль измеряемых параметров по введенным предельным значениям, сигнализацию при достижении контролируемых параметров заданных значений, а также количественный учет нефтепродуктов.

Благодаря этой системе мы видим на экране компьютера в операторной РП подробную информацию по каждому резервуару, включая измеренный уровень, измеренную среднюю температуру, плотность продукта, общий объем, уровень подтоварной воды, объем продукта, свободный объем в резервуаре, массу и вес продукта, а также скорость наполнения или опорожнения резервуара.

В дополнение, нами уже успешно внедряются новые требования при ремонте и реконструкции резервуаров согласно СН РК 3.05.-24-2004, включая монтаж

дополнительных дыхательных клапанов и вентиляционных патрубков с огнепреградителями на крыше резервуаров и устройство фундаментных колец под стенки резервуаров.

Что касается ежегодных сезонных мероприятий, то сейчас ведется работа по подготовке к приему и отгрузке печного топлива.

- Расскажите о вашем коллективе и передовиках производства.

- Все наши сотрудники - профессионалы, и работают с полной отдачей. Хочется отметить передовиков производства, таких как операторы резервуарного парка Б.Жакашев, Н.Алекшеев, К.Бердимуратов, П.Абсеметов, А.Бекмурзаев. Молодые специалисты также со временем становятся частью отлаженного механизма коллектива ТСП. Большинство молодых людей приходят с подготовкой нашего ЮКГУ им. М.Ауэзова.

- Какова бытовая сторона работы цеха?

- Мы стараемся создавать удобные условия работы для нашего персонала. Сейчас в здании цеха ведутся ремонтные работы по улучшению состояния бытовых помещений. В цехе работает столовая, и наши повара стараются на славу, готовя для работников разнообразный ассортимент домашних блюд. Работники цеха своевременно обеспечиваются спецодеждой, спецобувью и другими средствами индивидуальной защиты.

Благодарим Вас за интервью!

ЮБИЛЕЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ: 550 ЛЕТ КАЗАХСКОГО ХАНСТВА

Высшая форма развития этноса - это государство. Фундаментом для возникновения казахской государственности стало Казахское ханство, основанное в 1465 году на территории Жетысу между реками Чу и Талас. К 550-летию юбилею, который широко отмечается в республике в этом году, Казахстан подошел с солидным багажом: это известность и уважение на мировом пространстве, выросший за годы независимости ВВП и рост благосостояния населения. Без истории нет государства, и цель торжеств - продемонстрировать древность нации всему миру и рассказать о ней подрастающему поколению. Отдавая дань уважения истории, наша компания также внесла вклад в организацию празднования столь важного исторического события, оказав спонсорскую помощь в размере 100 миллионов тенге.

В истории каждого народа существуют переломные события, и одно из них - процесс обособления и создания нового союза. Из учебников по истории мы помним, что Казахское ханство было образовано ханами Жанибеком и Кереем в 1465 году. Однако споры по поводу основателей и хронологии данных событий не утихают до сих пор. Так, ученые Т.Султанов, К.Пищулина, К.Акишев, А.Хасенов, Б.Карибаев и другие высказывают свои, отличные друг от друга, точки зрения относительно образования Казахского ханства. На сегодняшний день на суд общественности представлены многочисленные публикации ученых-историков, среди которых стоит выделить историко-познавательную книгу «Қазақ хандары» Б.Карибаева, являющуюся своего рода энциклопедией об истории, героизме и жизни выдающихся личностей в истории Казахстана, а также книгу Р.Темиргалиева в жанре альтернативной истории под названием «Ак орда. История казахского ханства».

Историческая наука в республике получила новый импульс в связи с инициативным Президентом страны празднованием 550-летия Казахского ханства и поручением изучить и заполнить «белые пятна» в истории Казахстана. Ученые нашей страны в сотрудничестве с государственными учреждениями и при активном участии коллег из других стран работают над различными письменными

ми источниками и археологическими находками.

Так, совсем недавно в Ватикане обнаружили карту Казахского ханства XVI века, и ученые продолжают изучать данный артефакт. В Бернском музее был обнаружен ковер, вышитый казахскими мастерами, на котором изображены хан, султаны и бии казахского средневековья, а также дипломатическая переписка на разных языках, подтверждающая полиязычие наших предков и четкую иерархическую структуру.

В свою очередь, группа ученых Таразского государственного университета открыла ранее неизвестные науке исторические местности, связанные с основанием Казахского ханства, - «Зимовье Керей хана», «Ущелье Керей», «Ханский престол». Это вместе с другими географическими объектами и памятниками,

имеющими отношение к жизни и быту кочевников, нашло отражение в созданной учёными карте «Великого кочевья».

В Актобе прошло открытие мемориального комплекса Абулхаир хану на месте его захоронения на средневековом кладбище «Хан моласы». Комплекс состоит из мавзолея и стелы в виде трех знамен - трех жузов, на которых высечены тамги казахских родов. Поиски могилы великого хана шли несколько лет, и после долгих исследований, в том числе с использованием ДНК-анализа, захоронение хана было установлено. Учеными был восстановлен и облик хана.

С каждым годом мы все больше узнаем об истории Казахстана благодаря найденным и тщательно изученным артефактам, новым методам анализа и переосмыслению имеющихся архивных источников. В августе 2015 года завершилась масштаб-

ная научная экспедиция «По путям великих ханов», организованная в рамках празднования юбилея. Преодолев почти 4,500 километра, ее участники посетили исторические места, мавзолеи и развалины древних городов Созака, Сыганака, Саурана, столицы Казахского ханства - Туркестана, а также памятники Тараза и сделали исторический анализ, результаты которого будут обнародованы в публикациях и докладах на конференциях.

Само же празднование 550-летнего юбилея проходит в течение всего года, и каждая область, и каждый город по своему отмечают этот важный исторический юбилей. В целом запланировано около 100 различных мероприятий с бюджетом свыше 23 миллиардов тенге.

Как известно, центром официальных праздничных мероприятий стал Тараз. Все регионы республики приняли активное участие в его благоустройстве к праздничным торжествам, и для каждой области в Таразе были выделены определенные участки.

Так, Акмолинская область оформляла выезд из аэропорта «Аулие-Ата» с общей суммой инвестиций 32 млн. тенге, и уже заканчивается строительство нового терминала. Карагандинцы на 102 млн. тенге благоустроили сквер Атшабар. Южноказахстанцы обновляли западную въездную арку на сумму 48 млн. тенге, а павлодарцы представили проект оформления западной мостовой развязки. ВКО занималась установкой памятника Абаю Кунанбаеву, а алматинцы - оформлением площади возле памятника Жамбылу Жабаеву с помощью барельефов и малых архитектурных форм. ЗКО благоустроила парк им. Кайрата Рыскулбекова, а мангыстаусцы - ландшафт возле гостиницы «Тараз». СКО оформляла сквер площадью 1,8 га возле автовокзала на 50 млн. тенге.

Атырауская область разбила сквер возле Парка Первого Президента, здесь будут расти березы и сосны. Стоимость дизайнерского проекта составила 50 млн. тенге. Полным ходом благодаря объединенным усилиям Кызылорды и Костаная ведутся работы по благоустройству аллеи возле исторического памятника «Мавзолей Карахан» общей стоимостью 150 млн. тенге.

Также в разных городах нашей страны проходило множество других мероприятий - научно-практические конференции и «круглые столы», ярмарки мастеров прикладного искусства, персональные выставки, фотовыставки, концерты и айтысы акынов, а в Астане, Шымкенте и Актобе были открыты памятники казахским ханам и героям исторических битв.

Мероприятия не ограничились территорией Казахстана - в казахских культурных центрах и обществах за рубежом проводились различные мероприя-

тия. К примеру, 6 октября в Вашингтоне состоялась презентация недавно опубликованной книги Д.Трединника «Иллюстрированная история Казахстана», а на торжественном вечере вниманию американской публики были представлены впервые изданные в США на английском языке произведения классиков казахской литературы - повесть Бердибека Сокпакабаева «Меня зовут Кож» и сборник стихотворений Мукағали Макатаева. По словам Б.Габдуллина, автора романов «Серьезный разговор» (2007), «Великое кочевье» (2011), через эти книги американские читатели могут «познать душу и чаяния казахского народа».

А до конца года ожидается выход 10-серийного историко-драматического телесериала «Қазақ елі», документального фильма «Қазақ хандығына 550 жыл», многосерийного анимационного фильма «Қазақ елі» и переиздание трилогии И.Есенберлина «Кочевники».

Почтовая марка, посвященная 550-летию юбилею основания казахской государственности.

Логотип 550-летия Казахского ханства.

Официальный сайт - www.1465.kz

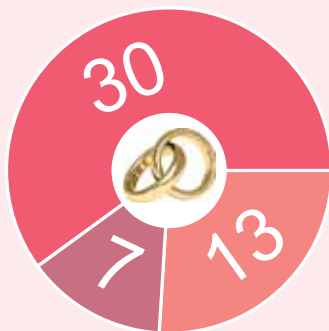

Памятные монеты в честь 550-летия Казахского ханства, выпущенные Национальным банком РК. Одна серебряная номиналом 500 тенге, вторая - из нейзильбера номиналом 50 тенге.

ЛИЧНЫЕ ИТОГИ

Подводить итоги в предновогоднее время - традиция, и на страницах «Мунайшы» мы тоже много говорим об итогах, приводя показатели добычи, переработки, объемы инвестиций и иные, свидетельствующие об успешности развития нашей компании. Но в этой статье мы хотим показать совсем иные цифры - те, которые касаются лично каждого из нас, влияя на наше ощущение счастья, самореализации и успеха. Улыбка твоего недавно родившегося малыша, шумная свадьба, поездка в новую страну - это лишь немногие из тех вещей, которые делают нас по-настоящему счастливыми и дают крылья, чтобы лететь вперед. В графиках, диаграммах, цифрах и цитатах ниже - личные итоги нашей дружной команды «ПетроКазахстан».

Создали семьи

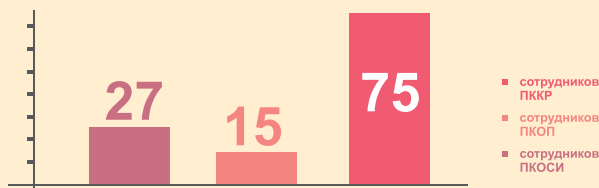

«Вступление в брак является серьезным шагом и, безусловно, огромным счастьем! Теперь у нас появились большие планы, цели и надежды, к которым мы будем идти вместе, рука об руку. Впереди - кропотливый труд по построению счастливой и благополучной семьи, и мы счастливы идти по этому пути сообща».

Семья Таировых, ПКОСИ

Родилось детей

«Рождение сына - радостное событие в нашей большой семье. Лично я испытал всплеск эмоций - настоящее семейное счастье. Не передать словами мои ощущения, когда я впервые взял на руки сына. Почувствовал нежность, а вместе с ней и робость. Ведь стать отцом - большая ответственность, теперь я должен стать и быть примером для сына, его воспитателем и кормильцем».

Айдос Казанкапов, ПККР

«Изучение китайского языка помогло мне познать культуру - я стал общаться с нашими коллегами из Китая и узнавать у них много интересного об этой загадочной стране. В итоге в свой недавний отпуск я отправился именно в Китай. Знание языка - это истинное понимание культуры!»

Азамат Гимранов, ПКОСИ

«Наша история интересна вдвойне - ведь мы с супругом Валиханом Нуржаутовым познакомились в Китае во время учебы по Стипендиальной программе «Петро-Казахстан» по Кызылординской области, и теперь стали семьей. С рождением Аиши для меня изменился мир, я стала по-другому относиться ко многим вещам, на которые раньше даже не обращала внимания. Ну скажите, что может быть лучше, чем тянущиеся маленькие ручки и звонкий смех младенца!?»

Эльмира Оразалиева, ПККР

«В мае мы проходили обучение на курсах повышения квалификации инженеров-сметчиков, причиной для которых стало введение в РК нового ресурсного метода определения сметной стоимости строительства взамен существующего базисно-индексного метода. Новый метод позволит более четко определять и контролировать стоимость строительства на каждом этапе выполнения работ подрядчиком с реальными ценами используемых строительных ресурсов: трудозатрат, эксплуатации машин и механизмов, строительных материалов. В целом он позволит заказчикам планировать строительство, исходя из возможностей соответствующего бюджета».

Ольга Марченко, ПКОП

Саморазвитие, бесспорно, - один из ключей к успеху, в том числе карьерному. В этом году некоторые наши сотрудники самостоятельно получили второе образование и профессиональные степени, кто-то прошел обучение на курсах повышения квалификации, которые организовывала компания, а кто-то усердно учил иностранные языки, и таких у нас было более 120 человек.

Прошли обучение в Китае

«Наша группа проходила обучение по передовой практике в международном нефтегазовом бизнесе в г.Циндао, который поразил нас своей самобытностью, заключающейся в сочетании современной архитектуры и старых зданий, оставшихся со времен немецкой колонизации. Безусловно, первое впечатление о Китае совершенно перевернуло само понимание о стране летающих кинжалов. Абсолютно чистый город, с правильными дорогами и ровной посадкой растений, которые поражают своими красками».

Еще одна особенность этого города - это всемирно известный Китайский нефтяной университет, оснащенный самым современным оборудованием и наглядными макетами производственных объектов по добыче, переработке и транспортировке нефти по воде и суше. Преподавательский состав университета, состоящий из профессоров и докторов технических наук, достаточно молодой и перспективный, и на лекциях они постарались раскрыть не только техническую сторону вопросов, но и исторические факты развития мировой нефтяной промышленности».

Группа сотрудников, обучавшихся в Циндао, ПКОСИ

В здоровом теле - здоровый дух. В нашей компании давно осознали тот факт, что спорт помогает и хорошо работать, и счастливо жить, и в 2015 году почти 1200 человек принимали участие в различных соревнованиях, которых, кстати, только в ПККР было проведено 43!

«Корпоративные спартакиады - это яркие впечатления. На соревнованиях по шахматам на юбилейной V Спартакиаде среди трудовых коллективов группы компаний АО «КазМунайГаз - переработка и маркетинг», где я выступала от нашего завода, заняв второе место, во время моей игры с чемпионкой Казахстана по быстрым шахматам Алтысбаевой Айгерим самым ярким моментом стала система ратид с ограничением времени».

Маржан Кулекева, ПКООП

«Замечательно, что в нашей компании уделяется большое внимание формированию здорового образа жизни - на месторождениях регулярно проходят турниры по футболу, волейболу, баскетболу, футзалу, шахматам, настольному теннису. Занятия спортом - это не только здоровье, но отличное настроение, общение с новыми людьми и приобретение друзей. Добавлю, что во время турниров конкуренция очень высока - ведь пять-шесть команд из ПККР и наших подрядных организаций претендуют на награды, отсюда и столь высокий уровень соревнований».

Болат Мухамедов, ПККР

КАЛЕНДАРЬ СОБЫТИЙ

Октябрь

1 октября - между акиматом Южно-Казахстанской области и руководством ТОО «ПКОП» подписан ежегодный Меморандум о взаимном сотрудничестве на сумму 150 млн. тенге. Средства в рамках Меморандума, который подписывается уже 9 год подряд, будут направлены на реализацию инфраструктурных и иных социально важных проектов в области.

7 октября - в рамках традиционной осенней спартакиады на месторождении Кумколь состоялся турнир по настольному теннису среди сотрудников подразделений и подрядных организаций ПККР второй вахты. По результатам турнира 1-е место занял начальник участка ЦУГ Виктор Пайскер, 2-е место - Алмас Пазылов (ТОО «Сырдария нефтесервис»), 3-е - электромонтер ЦУГ Болат Мухамедов.

8 октября - в спорткомплексе «Петро-Казахстан» состоялось торжественное мероприятие, посвященное Дню пожилых людей. На встречу были приглашены более 130 аксакалов АО «ПККР», находящихся на заслуженном отдыхе. Ветеранов поздравили председатель профкома Елеусин Дуйсенов и глава совета ветеранов ПККР Барлыбай Биманов. Руководство компании совместно с профсоюзным комитетом отметило ветеранов нагрудным знаком «ПетроКазахстан» «Еңбек ардагері» и материальной помощью, предусмотренной коллективным договором.

9-13 октября - в спортзале им.Кажымукана на месторождении Арысқум состоялся турнир по бильярду среди сотрудников ПККР и подрядных организаций, и призовые места по его итогам были распределены следующим образом: первое место занял мастер ЦППН Самат Бекенов, второе - специалист ИТ Габит Нуркожа, третье - водитель отдела пожарной безопасности Шахмардан Жунусов. Победители и призеры отмечены дипломами и призами АО «ПККР».

20 октября - в Казалинском районе КЗО состоялась традиционная осенняя спартакиада среди воспитанников реабилитационного центра для детей-инвалидов «Шапагат», проходящая под девизом «В движении – здоровье!». Подарки для детей предоставил спонсор мероприятия - ТОО «Кольжан», входящее в состав группы компаний «ПетроКазахстан».

21-24 октября - на площадке спорткомплекса «Вахта-40» на Кумколе завершился осенний волейбольный турнир среди сотрудников нашего добывающего подразделения и его подрядчиков (первая вахта), участие в котором приняли 7 команд. Главные награды турнира завоевали волейболисты подрядной организации «Куткарушы», на втором месте - команда отдела технологии добычи, а на третью строчку пьедестала поднялись игроки ЦУГ. Победителям и призерам были вручены дипломы и ценные призы.

27 октября - в Алматы состоялась IX ежегодная церемония вручения национальной премии по благотворительности «Алтын Жүрек», где АО «ПетроКазахстан Кумколь Ресорсиз» выступило номинантом.

Ноябрь

3-5 ноября - на Кумколе прошел осенний турнир по волейболу среди сотрудников подразделений АО «ПККР» второй вахты. В соревнованиях приняли участие 8 команд, 1-е место по итогам турнира заняла команда «КНЭК», 2-е - ЦДНГ-1, а 3-е - «Тузколь». Поощрительными призами отмечены судья соревнований оператор ЦДНГ Салтанат Есжанова и лучший игрок турнира - фельдшер ТОО «Центрально-Азиатская Сервисная Группа» Саулет Сеитов («Тузколь»).

5 ноября - Шымкентский НПЗ посетила делегация во главе с вице-министром энергетики М.М.Мирзагалиевым и депутатами Парламента РК. В рамках визита был проведен «круглый стол» с участием местных СМИ, на котором участники обсудили вопросы качества ГСМ, экологическую составляющую объектов нефтепереработ-

ки, а также будущие дополнения в законодательство об отдельном обороте нефтепродуктов.

6 ноября - прошло рабочее заседание руководства ТОО «ПКОП», ТОО «АНПЗ», ТОО «ПНХЗ», ТОО «КазМунайГаз – Аэро», ТОО «СП «CASPI BITUM», АО НК «КазМунайГаз», ТОО «КМГ Онимдери», АО «КМГ ПМ» под председательством генерального директора АО «КМГ ПМ» Д.С.Тиесова с подрядными организациями. Тематами обсуждения стали ход реализации Проекта модернизации и реконструкции ПКОП и итоги работы КМГ ПМ за 9 месяцев 2015 года. После завершения заседания прошла торжественная часть, на которой сотрудников Шымкентского НПЗ поздравили с 30-летним юбилеем и вручили почетные грамоты.

14 ноября - в спорткомплексе «Петро-Казахстан» состоялся турнир по мини-футболу среди представителей СМИ региона, посвященный Дню первого Президента РК и 550-летию Казахского ханства. В турнире приняли участие 7 команд, состоящих из сотрудников областных газет и телеканалов. Первое место заняла команда областного телевидения «Казахстан-Кызылорда», обыгравшая в финале команду «Собкорр». Спонсорами турнира выступили АО «ПККР», предоставившее игровой зал спорткомплекса «ПетроКазахстан», и ТОО «Кольжан», предоставившее призы.

Декабрь

12-16 декабря - в преддверии Нового года ПККР организует традиционную раздачу продуктовых пакетов для пенсионеров компании и инвалидов, получивших увечье на производстве.

«Шапагат» тәрбиеленушілері арасында өткен спартакиада / Спартакиада среди воспитанников «Шапагата» / Traditional sport games for children from 'Shapagat'

CHIEF EDITOR'S PAGE

Dear readers,

We dedicate the Munaishy corporate magazine for the thousands of people working for PetroKazakhstan, for each and every one of you. I would like to note that we also have our readers in Astana, in the key ministries and departments, in associations and societies. State and public institution leaders get to hear about our industrial side of things, everyday life, culture and how we spend our leisure time, all of which helps to create an objective idea about each of us and the company as a whole. It is no accident that PetroKazakhstan has enjoyed a trusted relationship with the state and business community for many years, and its Munaishy magazine has earned the title of the 'Best Industry Corporate Publication.'

This is our common achievement, and is based, primarily, on a difficult job done honestly by everyone of you involved. The magazine's goal is to create an overview of the company as a whole, link everyone in terms of information and ideology both as one large family and a team of like-minded people.

Furthermore, as you have noted by now, each issue of the magazine offers interviews, discussion and information on celebrated people from Kazakhstan and national heroes. For example, in this issue, our guest is Tokhtar Aubakirov, who, without exaggeration, is a legend.

It was no accident that we had the interview with Tokhtar in this issue as his bravery, fortitude, honesty, kindness and wisdom will give us belief in our strength and capabilities on the eve of the New Year.

I wish you warmth and light in your homes!

***With the best wishes,
B. Issengaliyev,
Vice-President***

P.S. As always, we look forward to your letters, suggestions, comments and wishes.

MANAGEMENT GREETINGS

Dear Colleagues,

One of the features of a market economy is its cyclical nature, where downturns are followed by upturns and prosperity. Of course, the current global economic crisis has had a direct impact on the national economy and corporate activity. We have seen different times at PetroKazakhstan, but we have always been on the right track, loved what we do and all given everything to bring about the right result. This will help us grow again. 2015 was one of those difficult periods. Management took measures to optimize and reduce costs and we would like to thank everyone at PetroKazakhstan for their understanding and active participation in supporting the company's effective development.

PKKR, Kolzhan and PKVI will be ending the year having drilled 68 new wells, including 48 production wells and 20 exploration and appraisal wells, and Kazgermunai - 27 production wells. According to the independent auditor Ryder Scott, for PetroKazakhstan Inc. as a whole, category P1 reserves grew by 4.3 million barrels.

Total PetroKazakhstan production in 2015 will meet, as planned, 4.388 million tonnes of oil, of which 2.447 million tonnes will be produced by PKKR, Kolzhan and PKVI, and another 1.499 million tonnes from our 50% interest in JV Kazgermunai and 0.442 million tonnes from our same interest in Turgai-Petroleum.

PKOP, which celebrated an anniversary in 2015, has after 10 months already refined 3.59 million tonnes of oil this year of the 4.56 million planned by the Ministry of Energy. The refinery increased its percentage of high-octane output to 66.1%, while refining depth reached 75.3% and light petroleum product yield reached 57.08%.

2015 was for PKOP the year of beginning of commissioning of facilities as part of its Refinery Modernization Project, starting with the newly rebuilt Diesel Hydrotreatment Unit in September, meaning that we were the first of the three refineries in Kazakhstan to produce diesel that meets K4 and K5 (EURO-4 and EURO-5) standards. The next is the Sulphur Production Unit which will be the first technically complex facility built at PKOP from scratch. As per target date set by the shareholders, it is to be launched by the end of the year, and currently we are completing start-up work producing elementary sulphur. We are developing a mechanism for PKOP to work with the Atyrau and Pavlodar refineries, the CPE contractor, auxiliary and emergency services, and also implementing the relevant safety measures.

The first stage of the Refinery Modernization Project also includes new Naphtha Isomerisation and Pre-hydrotreatment Units, and 16 general refinery facilities, where the experience we gained from the Sulphur Unit would help a lot.

PetroKazakhstan has continued personal and industrial safety training to prevent production risk and protect staff in all its units. During 2015, PKKR's programme to improve its HSE management system and development within the Korgau project reached new ground, introducing HSE management system elements such as a cascaded management system, a behaviour safety analysis and creation of subcommittees in 5 areas. We are also continuing with the programme to reward employees for reporting potentially dangerous situations and unsafe conditions and actions, and in this last reporting period, rewarded 9 employees. In August 2015, PetroKazakhstan Kumkol Resources implemented an ENMS 637414 certificate in line with international ISO 50001:2011 energy management standard, providing a best global practice method to ensure energy efficiency and savings, reduce expenses and meet ecological requirements. PKOP has been recertified for compliance with international health and safety standard OHSAS 18001. We also underwent an audit for compliance with international ecological management standard ISO 14001.

PetroKazakhstan continues to carry on its commitment to developing the regions and implementing Memorandums signed with South Kazakhstan and Kyzylorda Oblast Akimats, as well as external and internal scholarship and education programmes.

This autumn, PetroKazakhstan, together with leading energy industry companies, took part in the X KAZENERGY anniversary Forum and exhibition, where, at the Associations' initiative, we led the 'Synergy of Arts' cultural event.

Next year we will continue to realise our integrated concept and work towards results, maintaining team spirit and our dedication to duty.

We hope the New Year is full of joy, happiness and good wishes! Health and prosperity to you and your families in 2016!

**Wei Yuxiang,
PetroKazakhstan President**

**Askar Turisbekov,
First Vice-President,
PetroKazakhstan Oil Products LLP**

We are very proud in PetroKazakhstan of the appreciation of our people's professional achievements shown by the many governmental departments. In 2015, 262 PetroKazakhstan employees received various medals, lapel badges, letters of gratitude and certificates of merit, and another 194 received PKOP certificates of merit.

Four PKKR employees received certificates of merit, three received the medal 'For Contribution in the Development of the Oil and Gas Industry' and another 13, who had just retired, received the Labour Veteran medal from the Ministry of Energy. Two employees received the lapel badge 'Distinguished Oil and Gas Industry Employee' and four received letters of gratitude from the Ministry of Energy. Another three received letters of gratitude from the Kyzylorda Oblast Akim and 13 received the same from the Kyzylorda Akim.

At PKOP another 50 employees received certificates of merit from CNPC, 32 - from KMG, 48 - from KMG - RM, 30 - from Samruk-Kazyna, 29 - from the Ministry of Energy and another 30 - from the KAZENERGY Association. Another member of our oil production division received Ministry of Energy medal for his contribution in the development of the oil and gas industry.

We would like to congratulate everyone who received an award and, using the occasion, thank you again for your contribution to company development and your deduction to duty!

**Qin Hongwei,
Chairperson of the
board, PKKR,
recipient of Honorary
certificate of Ministry
of Energy RK**

"Despite the crisis in global oil and gas sphere, our company continues to maintain momentum of production, tries to enhance occupied positions, ensures safety and improves on labor condition for their employees. Thanks to all collective work - the successes we achieved became possible. The Ministry's encouragement is recognition of valorous labor of all company, all our team. True professionals work in our company, and in the future they will also accomplish big tasks."

**Baurzhan Syzdykov,
Technical Unit Engineer,
Unit-200, Workshop №1,
recipient of a Ministry
of Energy medal for
contribution in
the development of the oil
and gas industry.**

"I must admit that I did not expect this at all. When they called out my surname to receive my award, my feelings began changing, a bit like a kaleidoscope - pride changed to thrill and then, finally, to happiness. The award I received today for my work and contribution, is down to the entire team, as we can only achieve the results we do by working together, overcoming difficulties and reaching new heights together - for the benefit of the company, oil industry and our country."

HERO OF THE SOVIET UNION, PEOPLE'S HERO OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN, KAZAKHSTAN'S FIRST COSMONAUT, TEST PILOT TOKHTAR AUBAKIROV: "WE NEED TO FLY IN THE NAME OF THE PEOPLE AND FOR THE PEOPLE"

Bakhytzhan Issengaliyev

Tokhtar Ongarbayevich, it is an honour to have been your friend for so long. I am genuinely proud to be able to say I know the first Kazakhstan cosmonaut, the pride of the Kazakhstan people. You are known and respected across the world. This is not your only title - you were also the first person from the Soviet Union to make a non-stop flight to the North Pole, refuelling in mid-air twice, and the first to land a supersonic MiG-29K on the deck of an aircraft carrier in stormy weather.

Taking this opportunity, as editor of Munaishy, I would like to give our readers an insight, without exaggeration, into your legendary and interesting life.

Therefore, I would like to ask you a favour, as an old friend, Tokhtar Ongarbayevich, to tell us oil workers and our families a little about yourself and answer my questions. In anyone's life there are key events that define that person's future. What were yours? What helped you choose your profession?

- I knew what I wanted to be when I saw an airplane for the first time as a child. I was in to heroes, and pilots, of course, fitted into that category. I remember that when a plane landed close to our village, my friends and I ran up to it. We were so happy when the pilot of the LI-2, which we thought was so huge, offered a ride and let us "drive". I can remember what I felt the first time I went up in a plane - it seemed like I was flying for ages and I was so excited! That's how I became interested in flying. Later on, I grew to love it. As a child, I dreamt of being a pilot, and I knew that I had to do well at school to become one.

Karaganda had an aviation club, but you had to be 15 to join. As soon as I was 15, I started going there, and soon after that I made my first sky dive. The age limit for flying school was 17, and I spent a whole year in a pre-training class for future pilots. In the summer of 1964, I was ready to fly, but they wouldn't let me fly. You wouldn't believe how devastated I was.

However, the wait made me more determined. I continued studying but also

worked as a lathe operator at the Temirtau casting and mechanical plant. The club even asked me to teach aerodynamics and engines, and I accepted, as lecturers were unable to get from Karaganda back then.

Meanwhile, at the plant I was suggested I go to study at the Almaty Polytechnic Institute, promising to maintain my salary and help me get a place through the party without having to take exams. Back then, that was a great

Tokhtar Ongarbayevich Aubakirov

Born 27 July 1946 in the Karkaraly district of Karaganda Oblast. Test pilot and research cosmonaut.

72nd (and final) USSR cosmonaut and first Kazakh cosmonaut. Between 2 and 10 October 1991, he took part as a research cosmonaut in an expedition to visit the Mir space station as part of a Kazakhstan programme. During the expedition, he had the code name Donbas-2 (for the launch) and Ozone-2 (upon landing). He spent 7 days 22 hours 12 minutes and 40 seconds in space.

Kazakhstan Air Force Major General. Deputy of the XII-XIII Assemblies of the Supreme Soviet of Kazakhstan. Deputy of the Kazakhstan Mazhilis from election constituency № 44 of Kyzylorda Oblast.

Awarded the title of Hero of the Soviet Union, the Order of Lenin and the Gold Star by Edict of the Presidium of the Supreme Soviet of the USSR dated 31 October 1988 for courage and heroism shown during the testing of new aviation technology.

Also has the following awards and titles: People's Hero of Kazakhstan (1995), the Order of Otan (1995), Pilot-Cosmonaut of the USSR (1991), Distinguished Test Pilot of the USSR (1990), the Order of Lenin (1988), the Badge of Honour (1981), and the Medal for Services to Space Exploration (2011) - for a great contribution to the development of international cooperation in manned space exploration. Distinguished master of sport of the Republic of Kazakhstan.

At the age of 17, he had his picture on the board of honour at the plant he worked at, and for his work achievements, his name appears in gold letters in the Karaganda Oblast Book of Merit for Distinguished Workers.

opportunity. I turned it down and in 1965 left for Armavir to join the higher military aviation training college as a defence pilot, taking my first step to achieving my dream. I have never regretted my choice!

- You are a Hero of the Soviet Union. Can you tell us how you got that impressive title, as you didn't get it from being a cosmonaut?

- It's quite complicated. After I became a pilot, and then a military jet pilot and engineer, I for a long time was trying to become a test pilot. I couldn't find a way into pilot school as back then there were no Asian test pilots. I became the only one that time, and for that I will always be very grateful to D.Kunayev*.

In the 1970's the Soviet Union began looking at the possibility of developing aircraft carriers, for which a number of experimental design bureaus were engaged, including the best at that time - the MiG Mikoyan experimental design bureau, where in 1976 I was lucky enough end up after graduating from test pilot school in 1976. I was surrounded by high-class professionals.

I was joined on the project with an experienced test pilot V.Menitskii, and our job was to make recommendations on anything to do with the aircraft and then test them. You could say that by testing new aviation technology we were to bring the aircraft to life! We worked hard, and each flight on a new aircraft brought with it the risk that you could be killed. I was given the Hero of the Soviet Union award in 1988 for the work I did there.

- You made a conscious choice to take up a very risky career. You were not just a test pilot who trained thousands of Soviet military aces. It would be interesting to hear something about your other legendary achievements - landing a military plane on the deck of an aircraft carrier during a violent storm and the first non-stop flight to the North Pole.

- Yes, it's a dangerous profession, and we really did risk our lives doing some of the really difficult things we were asked to do. A lot could have gone wrong, and we wouldn't have returned home. That deck landing you mentioned was linked to a programme to create navy aircraft carriers. Each

*D.Kunayev was a Soviet state and public figure born in 1912. He died in 1993. He was the Chairman of the Council of Ministers of the Kazakh SSR, First Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Kazakhstan, Three-Time Hero of Socialist Labour. He was the author of over 100 works. He was an academician of the Academy of Science of the Kazakh SSR.

Viktor Pugachev (born in 1948) - Soviet test pilot, distinguished USSR test pilot (18 December 1991), Hero of the Soviet Union.

The Pugachev Cobra was named in honour of Viktor Pugachev and demonstrates pitch control in flight dynamics, stability on approach angles and the jet plane's excellent manoeuvrability.

experimental design bureau involved in the programme provided a few pilots, including Viktor Pugachev.

He made the first landing on the heavy aircraft cruiser Tbilisi. Forty minutes after he'd made his landing I made mine in my MiG-29K. However, for parity's sake, after the landing I told my ground staff to prepare the aircraft for take-off again. Despite their warnings that there would be no navigation or other technical flight take-off support, I insisted and told them to position the gyroscopes. The state commission chairman had just notified the Kremlin about the first landing on an aircraft carrier, which was a revolutionary event in Soviet aviation. They were already celebrating and pouring out the champagne.

So I asked the state commission chairman whether I could take off from the aircraft carrier deck, making it the first time an aircraft had taken off using a launch pad, in other words, a jump. The difficulty was that the carrier runway was very short and would not have been long enough under normal conditions. I would be using a launch-pad mechanism, which involved the aircraft dropping off the edge of the runway, and then me, from the moment the plane began falling from the parabola towards the water, generating enough velocity to raise the plane into the air. The whole process would take a few seconds and a lot depended on the test pilot's experience and engine reliability, because any slightest hitch would mean the aircraft falling into the water.

Given my experience and rank (I was already a Hero of the Soviet Union), I was given the green light. On 1 November 1989, I was the first person to take off in a test jet fighter MiG from an aircraft cruiser, and for that my name was filed in the Guinness Book of Records.

Back in the day, we brought that ship and those aircraft to life, and started a new era in military and navy aviation.

Flying non-stop to the North Pole and refuelling twice in mid-air is not simple, for

a number of reasons. First of all, navigation apparatus start to malfunction the further north you are and pilots need to use all of their aerial navigation resources, otherwise you simply do not know where you are and where you're flying. Visibility is limitless and can stretch for several hundred kilometres, as air in the northern latitudes is so clear. You're flying and you're out there on your own. If something happens to the engine, it caught fire, for example, you would have to eject. The earth below is literally covered by ice hummocks that stick out like huge needles, which makes it impossible to land safely. Even if you do make it down, nobody would find you in that icy wilderness. The rescue services refused to from the start to look for you. Officially, we were allowed to use weapons, for example, if you had to eject. It may sound scary, but the weapon was to shoot yourself in the air to save yourself from a painful death....

The risk of dying on flights like that was very high. However, everything went smoothly. I flew a few times to the same region of the North Pole after that, and each time everything turned out fine.

- As a test pilot between 1976 and 1991, you helped develop more than 50 types of aircraft. What was the hardest moment? Were there any unusual situations on board?

- Anything new is out of the ordinary. A test pilot's first job as the link between the constructor and his machine is to work out how the aircraft functions and pass that on to the constructor. Any testing is complex, and we were given an important and responsible task - to check airplanes for durability and safety. The constructor and tester are responsible for the lives of the people who later fly the aircraft.

Unusual situations are relatively frequently. It's a part of our job.

- What's your current attitude to flying?

- I have my own small plane that I fly sometimes as I miss the sky, being up high and the feeling you get flying. I don't fly that often, but get up in the skies a couple of times a year. It's a way of feeling adrenalin, which we, pilots, especially need.

- Can you tell us about your journey into space?

- When the USSR ceased to exist in 1991, President Nazarbayev invited me for a talk and suggested I fly into space. I told him about the difficulties we would have in staffing, so I initially refused the offer. To this he said, "our people have been waiting 30 years already for a Kazakh to fly into space, from Kazakhstan, which launched the first cosmonaut and others. And there wasn't one Kazakh among them. We need to fly in the name of the people and for the people." After this, I agreed to fly into space.

I passed a medical commission and started training, which involved studying everything from the spacecraft to the Mir orbit complex. The most important thing for me was my programme during the flight, i.e. I did not want to fly into space as a passive tourist as I had been used all my life to effectively and efficiently complete the tasks. Luckily, thanks to the head of the RK Academy of Science Umirzak Sultangazin, they managed to develop the 'Kazakhstan Garyshy' programme in a very short period of time, which subsequently became a breakthrough in Kazakhstan space exploration. The space research carried out under the programme generated some unique results, 70% of which are application-oriented. Some of the results of our research have global significance, in terms of medical, geophysical and biological application.

I remember that in addition to President Nazarbayev, presidents from a number of nations, such as Uzbekistan, Azerbaijan,

Tajikistan, Kyrgyzstan and Armenia, the Russian prime minister and the Austrian Chancellor, were at the launch of what was for Kazakhstan a historic expedition.

- What are the prospects for aviation and space exploration in Kazakhstan? What do you think about space tourism?

- In any transportation sphere, tourism is an advancement. First, there were cars driven by one person. After testing, passengers appeared. The same thing happened with trains and airplanes: single-seated planes turned into passenger planes. The space industry is, of course, unique, but it is slowly gathering appeal, as tourists are travelling into space, albeit in small quantities so far. It's just the start of the beginning. I think that in the future we will also be flying to the moon, in lunar orbit just like we go on cruises and fly to all corners of the world at the moment.

- What do you think, is there anyone else out there in the universe?

- There's no doubt in my mind that there are other beings and civilisations in the universe. You understand that out in space as soon as you see the huge expanses and the billions of stars and planets. Some of them have to have life, even if it differs from here on earth. I have no doubt that there is life out there.

- I would like to stress that you don't meet people very often who fit the words of the Rasul Gamzatov song "A real man", i.e. decent, charming and kind. I really do think that exactly these best male and ultimately human qualities attract others to your personality. You have been with your lovely wife Tatyana for many years already. How did you meet?

In 2007, test pilot and cosmonaut General Major Tokhtar Aubakirov and test pilot General Major Zhaintai Sandybayev created an aviation centre in Astana to help educate the future generation of civil and military pilots in Kazakhstan.

- I met her while I was still working at the plant, way back in 1976. From the moment we met, I knew she would be the mother of my children and my faithful wife.

- I know that for you the meaning of life is your children and grandchildren. You have two wonderful sons, Timur and Mikhail, both worthy of you. And now the main person in your family is your one year old grandson Tokhtarlan. Tell us a little about them.

- I never used to believe that a passion for something can skip a generation, but with my grandson I have started to think otherwise. I remember, a few months after he was born, we went out for a walk, and he heard the sound of an airplane and immediately went quiet to listen. All of his toys are airplanes. At 14 months old, he can't imagine being without them. He points at the television or Ipad and says "grandpa", which means switch on the video about me - in space, my flights or just about airplanes, and he can watch them for hours! My children didn't follow me in my profession. And I agree with my wife, who said that "one pilot, all the more so a test pilot, in one house is enough". A while ago, my daughter-in-law, Tokhtarlan's mum, promised that if in the future he wants to become a pilot, she won't object. Of course, I'll be glad if he follows his grandfather.

- You have your own collection of majestic horses and you look like a real Kazakh Batyr when you're riding them. We would like to continue seeing you be on a roll, hoping you continue to enjoy life and reach new heights!

- PetroKazakhstan is one of the largest and best known companies in Kazakhstan. I hope you get through the crisis that has affected the global oil industry, as we will always need oil workers. I hope you continue to fill our lives with movement - in the direct and figurative meanings of the word.

As for the employees, I wish you and your families prosperity, health and happiness, and hope you continue to enjoy your work!

Thank you, dear Tokhtar Ongarbayevich, on behalf of our employees! We wish you and your family and friends health and success! All the best for the upcoming holidays!

Космосқа ұшу алдында, 1991 жыл / Перед полетом в космос, 1991 год / At the start of the space-flight, 1991

THE SYNERGY OF BUSINESS AND ART

Between 29 September and 1 October, PetroKazakhstan took part in the 10th Anniversary KAZENERGY Eurasian Forum 'New Energy Horizons: Prospects of Cooperation and Investments', which took place in Astana. For the first time, in addition to the traditional discussion platforms around politics, economics, oil prices and the future of the oil industry, on 30 September the Forum introduced a cultural element in the form of the 'Synergy of Arts' initiative, held by PetroKazakhstan and the KAZENERGY Association.

As, indisputably, the most awaited and important oil and gas event of the year, the 10th Anniversary KAZENERGY Forum as usual was noted for the quantity and importance of the issues discussed, the list of events and high level of its participants. More than 2,000 delegates from 53 countries attended, including key global figures from the energy industry such as the French Prime Minister (2007-2012) Francois Fillon; Chairman of the China's National Energy Administration Nur Bekri, Chairman of PJSC Gazprom Board of Directors Viktor Zubkov, Minister for Energy and Infrastructure of the Eurasian Economic Commission Tair Mansurov, President of the World Petroleum Council Jozsef Toth, Kazakhstan Energy Minister Vladimir Shkolnik, and top managers from a number of major oil and gas and power companies.

The Forum heard a number of weighty declarations that have become the foundation of the vision for future industry development. One such example was the opinion that when supply exceeds demand, each producing country should take steps to diversify its oil and gas industry, transportation routes and hydrocarbon transit, considering various industry development scenarios. The optimism was tangible when KAZENERGY Chairman Timur Kulibayev noted that Kazakhstan by the start of the 2020s should be producing in excess of 2 million barrels of oil a day, which should take it into the world's top ten largest oil and gas producers. New plans and markets were discussed, for example according to KazTransOil General Director, Kaigeldy Kabyldin, Kazakhstan is looking at transporting its own hydrocarbons to India and providing transit possibilities for Russian oil and gas for the same purpose.

Special emphasis was given to Kazakhstan-Chinese energy relations, especially with the creation of the Silk Way Economic Belt project, whose objective is to create a new format for relations among the countries linking East Asia and Western Europe. Work is already being carried out to promote

ҚХР Энергетикасының мемлекеттік басқармасының төрағасы Нур Бекри мен «ПетроҚазақстан» президенті Вэй Юйсян / Председатель Государственного управления по энергетике КНР Нур Бекри и президент «ПетроКазakhstan» Вэй Юйсян / Chairman of the China's National Energy Administration Nur Bekri and PetroKazakhstan President Wei Yuxiang

bilateral cooperation in several energy sector related areas, including research into shale production in Kazakhstan, the realisation of the Eurasia project in which CNPC has shown an interest, and the development of research into how to increase oil

«Нур отан» партиясының төрағасының орынбасары А.Мырзахметов пен «ПетроҚазақстан» вице-президенті Б.Исенғалиев / Первый заместитель председателя партии «Нур Отан» А.Мырзахметов и вице-президент «ПетроКазakhstan» Б.Исенғалиев / Nur Otan party First Deputy Chairman A.Myrzakhmetov and PetroKazakhstan Vice-President B.Issengaliyev

production. Likewise, the Forum's oil and gas conference 'Energy Security in the Eurasian Region: a New Mechanism for Cooperation' hosted the signing of a Memorandum of Cooperation between the Kazakhstan National Engineering Academy and its Chinese counterpart, stipulating partnership in engineering research and technology, including an exchange of experience, specialists and the establishment of communication between the relevant industries.

The Forum's final resolution cited the need for the systematic development of international energy partnership, taking into account the interests and opinions of all Eurasian countries. Specific objectives were also set, starting from adjusting the approach to foreign investment, taking into account changes in the balance of global competition; the directions of energy policy of each country to further improve energy security; tariff reductions and energy resource diversification. The delegates noted the importance of development of transit and transportation potential in Kazakhstan and maintaining non-renewable energy resources for future generations. Ecological issues were also discussed in earnest, from improving the monitoring of environmental pollution at energy enterprises, accelerating the transition to ecologically friendly technology and the production of modern fuel standards.

In conjunction with the Forum, the Association organized an exhibition entitled 'Energy4us: Innovative Energy', attended by over 500 people. The exhibition site, which was used to demonstrate the results

Participation by countries

of the application of new technology, was divided into four functional zones: for expositions; discussions and meetings; presentations and comprehensive services, and MEDIA VILLAGE for the mass-media. The exhibition also hosted a competition for 16 participating energy sector companies to find the Best Innovative Stand, which was won by KMG International (Rompetrol) and the Auditorium Choice, which went to Samruk-Energy JSC.

In addition to celebrating its 10th anniversary, the latest KAZENERGY Eurasian Forum also hosted two culture and art evenings for the very first time. On 29 September, KAZENERGY held a reception and concert in the Astana Opera hall. The following day, PetroKazakhstan, at KAZENERGY's suggestion, organised the 'Synergy of Arts' event in the Kazakhstan Central Concert Hall. The event was supported by companies such as KaspimunaiGas, KOR and the Kazakhstan Oil and Gas Institute.

PetroChina Vice President and CNODC President Lv Gongxun opened the official part of the 'Synergy of Arts' event, congratulating KAZENERGY with its anniversary and presenting a gift to the KAZENERGY Deputy Chairman D.Sarsenov. That was followed by a ceremony where Kazakhstan Vice Minister for Energy Uzakbai Karabalin presented KAZENERGY anniversary medals to PetroChina Vice President and CNODC President Lv Gongxun, General Director of CNPC in Kazakhstan Bian Dezhi, PetroKazakhstan President Wei Yuxiang, PetroKazakhstan Vice President B.Issengaliyev, and figures from the arts - Bibigul Tulegenova, Maira Mukhamedkyzy, Janiya Aubakirova and Aiman Mussakhadjayeva.

Projects to support culture and the arts have a special place in PetroKazakhstan social policy, and the objective of this particular one was to promote the riches of modern Kazakhstan artists and once

М.Мухамедқызы өнерін көрсетуде / Выступление М.Мухамедқызы / Performance by M.Mukhamedkyzy

again give visitors the chance to enjoy the compositions of some of the best Kazakhstan musicians.

The Golden Century mobile exhibition of Kazakhstan artists was reviewed exceptionally well by 'Synergy of Arts' guests. As one of the Has Sanat art gallery's most significant projects, the exhibition, which started its journey in 2006, has visited a number of countries and displayed Kazakhstan art to well-known museums and galleries in Brussels, Vienna, Paris, Barcelona and New York, and now had the opportunity to impress delegates from the KAZENERGY Forum. The collection includes over 100 works by 40 artists in a number of genres and directions, from realism to avant-garde, modern installations and brave ethno-symbolic experiments. The works of A.Sadykhanov, A.Akanayev, Y.Tolepbay, K.Mullashyev, A.Akhat, A.Noda, B.Bapishev, S.Tolesh, E.Kazaryan and others take pride of place in the exhibition.

After the exhibition, the guests were invited to a concert of classical music accompanied by the Eurasian Symphonic Orchestra conducted by Aidar Torybayev and featuring the best of the best - Kazakhstan people's artists Aiman Mussakhadjayeva and Janiya Aubakirova as well as Kazakhstan merited artist Maira Mukhamedkyzy. Young singer Dimash Kudaibergen, winner of the XXIV International Slavic Bazaar 2015 Song Competition, left a good impression on the audience. The audience was immensely impressed by the young violinists from the Aiman Musakhadjayeva School, consummately passing the melody from one violin to the other during their performance of Fritz Kreisler's Prelude and Allegro in the Style of Pugnani.

The Forum's guests that attended this cultural event, including state figures such as Senate Speaker Kassym-Jomart Tokayev, Ministers Vladimir Shkolnik and Arystanbek Mukhamediuly, government representatives, oil company CEOs and public figures, all noted that they had not only enhanced their understanding of contemporary culture and art in Kazakhstan, but had managed to relax, immersing themselves in the wonderful world of art, forgetting for a while about day-to-day political and economic issues and oil quotes.

There is no doubt that the Forum took cooperation between PetroKazakhstan and KAZENERGY to a new higher level, where not only production issues are resolved and major project launched, but where the spiritual heritage and art of Kazakhstan are supported, all of which testified to the common vision of the principles of corporate responsibility in the country.

ҚР Энергетика вице-министрі У.Қарабалин KAZENERGY мерейтойлық медальмен ҚСРО халық әртісі Б.Төлегенованы марапаттауда / Вице-министр энергетики РК У.Қарабалин награждает юбилейной медалью KAZENERGY народную артистку СССР Б.Тюлегенову / Kazakhstan Vice Minister of Energy U.Karabalin awards the People's artist of the USSR B.Tulegenova the KAZENERGY anniversary medal

ҚР Парламент Сенатының төрағасы Қ.-Ж. Тоқаев пен «ПетроҚазақстан» вице-президенті Б.Исенғалиев / Председатель Сената Парламента РК К.-Ж. Тоқаев и Вице-президент «ПетроКазakhstan» Б.Исенғалиев / Kazakhstan Parliament's Senate Chairman K.-J. Tokayev and PetroKazakhstan Vice-President B.Issengaliyev

«Өнер синергиясының» мәртебелі қонақтары / Высокие гости «Синергии искусства» / Honored guests of the 'Synergy of Arts'

OIL: FROM SUBSURFACE RIGHT TO... YOUR HOME

The Storage Workshop is known as the Shymkent Refinery's transportation artery. This is the place where the crude oil coming to the refinery makes its first steps and, after passing through a long processing chain at Workshops Nos. 1 and 2 and being processed into petroleum products, it returns to the Storage Workshop's tank farm. You can read more about Storage Workshop operations in this interview.

Part 12. Storage Workshop.

The Storage Workshop consists of four sites: the tank farm, chemical farm, gas flare system and liquefied gas tank farm. It employs 112 people under the management of Workshop Head Saktagan Tobashev.

- Storage Workshop could be called the Shymkent Refinery veteran as it was around before major construction work started at the refinery's core LK-6U Workshop. Can you give us a little history?

- Yes, that's about right. The workshop was established in 1978 as part of the Shymkent thermal power plant - 3. April 1983 was memorable due to the arrival at the Shymkent tank farm of the first oil from Western Siberia through the Omsk-Pavlodar-Shymkent pipeline. That same year, we also loaded oil into rail tanks on a rack for the first time, the first secretary of the South Kazakhstan regional party A.Askarov, and Director of the Shymkent Refinery Y.Popov were invited to cut the ribbon. The first Rack Head was S.Uteuliyev, who still works here as a refinery dispatcher.

We then started shipping oil to the Fergana Refinery by rail. At the same time, we continued building and commissioning new workshop facilities at LK-6U, while in 1984 we completed construction on the gasoline, diesel and fuel oil storage tanks, a pump house for light petroleum products, a loading rack, liquefied gas tank farm, chemical farm and gas flare systems. After that, the workshop was renamed the Storage Workshop, which it remains as today. Petroleum product shipments were started in January 1985.

I am very proud that we still have people working for us who were here to witness the first oil shipments by rail and who helped the Storage Workshop make its first steps, such as veteran commercial operators K.Berdimuratov, N.Alekshiev, M.Momynov and A.Kaldygozov.

- What is the workshop's main function?

- Accumulating, storing and shipping out oil and petroleum products. We are the refinery's transportation artery - receiving crude oil and supplying feedstock to the LK-6U complex, and receiving finished products from it, such as Ai-80 and Ai-92 gasoline, kerosene, summer and winter diesel, vacuum gasoil, fuel oil, and LPG.

Tank farms receive and ship finished products, and can simultaneously hold up to 180,000 m³ of oil, 45,000 m³ of fuel oil, 25,000 m³ of vacuum gasoil, 80,000 m³ of diesel, 30,000 m³ of kerosene, 80,000 m³ of Ai-80 gasoline, 60,000 m³ of Ai-92, 2,000 m³ of Ai-96 and up to 4,000 m³ of LPG.

As per requests, workshop specialists release finished products to railway wagons and pipelines. At other Storage Workshop sites, we use various reagents to create solutions and supply them to refinery workshops.

- After processing at refinery facilities, petroleum constituents are sent to your workshop. Can you explain how they are being mixed to create commercial products?

- The tank farm site includes a gasoline blending site at which we prepare high-octane Ai-96-K2 gasoline by adding the high-octane additive monometilaniline and

MTBE (methyl tertiary butyl ether) to the gasoline base fraction received from LK-6U using special measuring pumps. After blending, the gasoline mixture is pumped to the tank farm for storage of Ai-96-K2. In turn, Ai-92-K2 and Ai-80-K2 gasoline is sent to workshop tank farms as a finished product. But if necessary, we can also create those types of gasoline using antiknock components at our gasoline blending units.

- The workshop has four sites. Can you tell about each of their functions and what they do? Can we start with the tank farm?

- The tank farm receives and stores crude oil and commercial products. It has 56 steel tanks that can hold up to 500 thousand tonnes of oil and petroleum products, and also pumps to pump oil, constituents and commercial products.

Our tank farms and technical pumping stations are located in a special area incorporating engineering and transportation infrastructure and other workshop facilities.

We currently operate 6 oil storage tanks; 2 of which can hold up to 50,000 m³, while the remaining 4 hold up to 20,000 m³. We also have 20 gasoline tanks of different sizes, 5 gasoil tanks, 4 summer and 4 winter diesel tanks, 5 fuel oil tanks and 20 200 m³ LPG bullet tanks, all of which are heat insulated.

- How many people support operations at the tank farm?

- Shipments from the Storage Workshop are balanced between oil and petroleum products processing. As at other refinery's facilities, we operate around the clock, with pumps delivering oil to the LK-6U, and fuel oil to the refinery's fuel network operating continuously. Technical conditions dictate that between 3 and 4 tanks are repaired simultaneously.

Per shift, we generally have 7 operators and 3 technical pump engineers who are responsible for monitoring the operations. The operators are responsible for feeding oil from and receiving petroleum products to the tanks, and also preparing petroleum

products for shipment. We have veterans S.Seitov, F.Kadirov, R.Kalenova, O.Yerygina, M.Baubekova, J.Jumadildayev and A.Umirbekov working for us.

- Are oil and petroleum product storage and loading losses a problem for the refinery? If so, what is being done to resolve the problem?

- We are working on reducing oil and petroleum product losses due to summer evaporation; making better use of tank space by reducing bottom sediment (removing oil sludge from tanks). The tanks have been fitted with floats and floating lids, while seals are being replaced with modern US-manufactured NMT parts. Breather valves are also being upgraded.

Likewise, as part of the Refinery Modernization Project, PKOP will be introducing a full-pressure system to load petroleum products onto railway wagons using pouring hatches that will help remove hydrocarbon fumes to the recovery system. This will also help to reduce pollutant emissions to 450 tonnes per year, which were at open pouring, and to return hydrocarbons to production.

- Can you tell us also about the gas flare system and liquefied gas tank farm?

- The gas flare system, which employs 12 people, collects and flares flammable gases released from refinery technical facilities and liquefied gas tank farm.

The liquefied gas tank farm, which employs 24 people, receives, stores and ships liquid gases onto railway wagons, and transfers liquid gas to load gas transporters at gas pouring stations. As with other tanks, liquefied gas tanks are fitted with level gauges, manometers, pressure relief valves and freeze-resistant drainage valves.

- Last, but not least, the chemicals farm. What is its function?

- The chemicals farm receives and stores reagents, prepares solutions from the same and supplies them to where they are needed. Reagents are highly toxic, which means that safety rules are a matter of life and death.

For example, we work with reagents such as sodium hydroxide, NaOH (caustic), ammonia water (ammonia solution), caustic soda (sodium carbonate, Na₂CO₃), which is what we make the solutions from. Caustic solution is prepared by blending sodium hydrate, soda salt and fresh water. This 2% solution is then used to suppress hydrogen sulphide corrosion on technical equipment. We carefully monitor the concentration and consumption of caustic solution in line with technical regulations as an insufficient quantity or excess can have a negative impact on corrosion suppression.

Ammonia water is used to suppress the hydrogen sulphide corrosion of the atmospheric column vapour line and maintain the neutral pH of drainage water.

- Due to the explosion hazard, industrial safety is a priority. Please tell us about this area of your work.

- Storing and loading oil and petroleum products can cause explosions, and requires a whole range of measures, including a modern automatic foam firefighting system. We also have to think about vegetation, which covers 50% of the refinery territory. To prevent fires, we cut the grass between May and late autumn.

- What other issues is the workshop currently facing?

- Management and workshop employees are working on resolving a number of issues, such as production dispatching, work place computerisation, the automation of the

oil and petroleum product loading and recording processes, fitting tanks with modern and more accurate measuring devices, and replacing manual valves with modern electronic valves. Many workshop processes have already been automated.

Tank farm automation involves directly linking automatic foam fire extinguishers to the tanks. In the event of a fire, a signal is sent to the control board in the operating room and fire pump rooms, setting off an automatic foam firefighting process. The pump room firefighting process is similar.

The Saab TrankRadar TRL/2 system, which measures technical parameters in each of the tanks, monitors variables in relation to maximum values, notifies the user when predetermined values are reached and records petroleum product quantity operates in the same way.

The system helps us see detailed data on each tank on an operating room computer screen, including measured levels, the measured average temperature, product density, total volume, tank water levels, product volume, free tank space, product mass and weight, and tank intake or emptying speeds.

In addition, we have also successfully introduced new tank repair and upgrade requirements in line with standards 3.05.-24-2004, including installed additional breather valves and ventilation nozzles with flame arresters on tank coverings and tank shell foundations.

As for annual seasonal events, we are currently preparing to receive and ship heating fuel.

- Can you tell us about your team and some of your best people?

- All of our people are professionals and work extremely well. I would like to give special mention to some of our people, such as tank farm operators B.Zhakashev, N.Alekeshev, K.Berdimuratov, P.Absemetov and A.Bekmurzayev. Our younger specialists, most of whom come from the local South Kazakhstan University named after Auezov, in time will also become a part of the Storage Workshop team.

- What is everyday life at the workshop like?

- We try to create the best conditions for our people and are currently improving utility spaces. We have our own canteen where the chefs are constantly trying to provide variety in what they cook. Our people always receive specialised clothing, footwear and other items of individual protection.

Thank you for the interview!

ANNIVERSARY OF STATEHOOD: 550 YEARS OF THE KAZAKH KHANATE

The highest form of ethnos is the state. The basis for the Kazakh statehood was Kazakh Khanate founded in 1465 between the rivers Chu and Talas at Zhetisu area. Kazakhstan came to its 550th anniversary, with celebrations planned all over the country, with solid achievements such as good reputation and respect from across the globe, increased GDP and improvements in the standard of living since independence. There is no nation without history, and the celebrations are aimed to demonstrate ancestry of the nation to the whole world and let the younger generation know all about it. Respecting history, PetroKazakhstan has allocated KZT 100 million to the celebration of such an important historical event.

Crucial events are common in the history of any nation, and one such event is spinning off and creating new unions. We all remember how the history books taught us that the Kazakh Khanate was created by the Zhanibek and Kerey Khans in 1465. However, disputes over the founders and the chronology of events still rage. Scholars such as T.Sultanov, K.Pishulina, K.Akishev, A.Khasenov, B.Karibayev and others all tell different stories about the creation of the Kazakh Khanate. There is a number of historical publications available on the subject, including B.Karibayev's historical book 'Kazak Khans', which is a kind of encyclopaedia on the history, heroism and life of eminent individuals in the history of Kazakhstan, and R.Temirgaliyev's alternative history book entitled 'Ak Orda. A History of the Kazakh Khanate'.

Historical study in Kazakhstan has received new momentum following the President's initiative to celebrate the 550th anniversary of the Kazakh Khanate and a request to study and fill in the gaps in Kazakhstan history. Since then, Kazakhstani scholars have been working with state institutions and overseas colleagues on a range of written sources and archaeological findings.

A XVI century chart of the Kazakh Khanate was recently found in the Vatican and is being studied to this day. A carpet woven by Kazakh craftsmen with medieval depiction of khan, sultans and judges on it was discovered in a museum in Bern as well as diplomatic correspondence in various languages, supporting the theory that our

Ватиканда табылған XVI ғ. Қазақ хандығының картасы / Обнаруженная в Ватикане карта Казахского ханства XVI века / Kazakh Khanate XVI century chart found in the Vatican

ancestors spoke a number of languages and had a clear hierarchical structure.

In turn, a group of Taraz State University scholars have discovered unknown historical locations linked to the creation of the Kazakh Khanate, such as the Winter Residence of Kerey Khan, the Kerey Gorge and the Khan Throne. Their discoveries, together with other geographical objects and monuments linked to the nomadic way of life, found a place in the Grand Nomadic chart by the scholars.

Aktobe saw the opening of a memorial to Abulkhair Khan on the site of his burial

in the medieval Khan Molasy cemetery. The complex consists of a mausoleum and stele in the form of three banners - three zhuz (unions), depicting the tamga (family coat of arms) of the Kazakh race. The search for the burial place of the great Khan took several years and after much research, including using DNA analysis, his grave was found, enabling scholars also to restore a likeness of the Khan.

With every year that passes, we learn more and more about the history of Kazakhstan thanks to the study of new artefacts, and new methods of analysing

and interpreting existing archive sources. August 2015 saw the completion of a major scientific expedition 'In search of the great Khans' in honour of the upcoming anniversary. Covering nearly 4,500 km, its participants visited historical sites, mausoleums and the ruins of the ancient towns of Sozak, Syganak, Sauran, the capital of the Kazakh Khanate - Turkestan and the many monuments in Taraz. The results of their historical analysis will be shared in publications and conference reports.

550th anniversary celebrations are to take place throughout the year, and each oblast and town to celebrate the historical anniversary differently. In total, approximately 100 various events have been planned with a budget of in excess of KZT 23 billion.

As is known, Taraz became the centre for official celebrations, with every region actively helping in preparing a specific site in the city for the celebration.

Akmola Oblast has invested KZT 32 million in upgrading routes from the Aulie-Ata airport, and is completing construction on a new terminal. Karaganda has spent KZT 102 million on developing Atshabar square. The South Kazakhstan Oblast has spent KZT 48 million on repairing the western approach arch. Pavlodar has proposed a project to build a western flyover. East Kazakhstan Oblast erected a monument to Abai Kunanbayev, while Almaty decorated the square close to the Jambyl Jabayev monument using bas-relief and small architectural forms. West Kazakhstan Oblast developed the Kairat Ryskulbekov park and the Mangistau Oblast worked on landscaping around the Taraz hotel. Developers from North Kazakhstan Oblast spent KZT 50 million working on a 1.8 hectare square close to the bus station.

Atyrau Oblast spent KZT 50 million to break up the square close to the First President's Park to plant birch and pine trees. KZT 150 million of work on upgrading the alley around the historical Karakhan Mausoleum monument is continuing thanks to the efforts of Kyzylorda and Kostanai.

A number of other events are being held throughout Kazakhstan, such as scientific and practical conferences and roundtables, exhibitions of applied art, personal exhibitions, photo exhibitions, concerts and akyns' competitions (Kazakh bards), while monuments to Kazakh Khans and historical war heroes have been opened in Astana, Shymkent and Aktobe.

Events are not limited to Kazakhstan, with a number of measures in Kazakh cultural centres and communities overseas. For example, on 6 October Washington

saw a presentation of the recent book by Jeremy Tredinnick 'An Illustrated History of Kazakhstan', and the American public was introduced at a gala night to English translations of Kazakh literary classics such as Berdibek Sokpabayev's short story 'My Name is Kozha' and a collection of poems by Mukagali Makatayev. According to B.Gabdullin, author of 'Serious Conversation' (2007) and 'Grand Nomad' (2011), through these books, American readers are now able to "learn about the soul and hopes of the Kazakh people."

A 10-episode historical and dramatic television series 'Kazak Eli' (Kazakh Land), documentary 'Kazak Khandygyna 550 Zhyl' (550 anniversary of Kazakh Khanate) and cartoon series 'Kazak Eli' are due to be broadcast before the end of the year. Likewise, the I.Yesenberlin trilogy 'Nomads' is set to be re-released.

Postal stamp dedicated to the 550th anniversary of Kazakh statehood.

Logo of the 550th anniversary of the Kazak Khanate.

Official site - www.1465.kz.

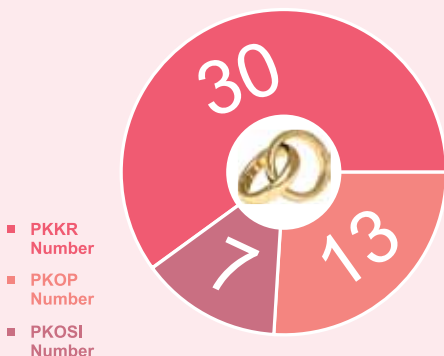

Commemorative coins honouring the 550th anniversary of the Kazakh Khanate, issued by the National Bank of the Republic of Kazakhstan. One is a silver KZT 500 coin and the other is a nickel-silver KZT 50 coin.

PERSONAL RESULTS

Summing up at the end of the year is a tradition, and at Munaishy, we also spend a lot of time summing up production, processing, investment and other results, all of which testify to PetroKazakhstan's successful corporate development. But in this article, we would like to show some results that tell a different story, ones that affect all of us, ones that have an effect on our feelings of happiness, self-fulfilment and success. A smile from your newly born child, a wedding or trip to a new country are just some of the things that really make us happy and give us the strength to keep moving forward. The tables, diagrams, figures and quotations below show personal results of our friendly PetroKazakhstan team.

Got married

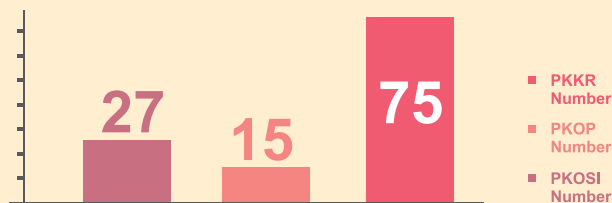

"Getting married is a serious step and, of course, a very happy event! We have some great plans, goals and hopes, which we will achieve together, hand in hand. What awaits is the hard work of building a happy and prosperous family, and we are looking forward to doing it together."

Tairov family, PKOSI

Newborn children

"The birth of a son was a wonderful moment in our large family. I felt a whole range of emotions - real family happiness. You can't put into words how happy I was the first time I held son in my hands - I felt tenderness and at the same time timidity. Becoming a father is a great responsibility and I have to be an example to my son, his teacher and provider."

Aidos Kazankapov, PKKR

"Our story is doubly interesting as I met my husband Valikban Nurzhaupov in China when we were studying on PetroKazakhstan's Kyzylorda Oblast Scholarship Programme, and now we are a family. With the birth of Aisba, my world has changed. My attitude to things has changed, I see things that I never used to notice. What could be better than a baby holding out her hands and laughing?"

Elmira Orazaliyeva, PKKR

"Studying Chinese has helped me understand the Chinese culture as I began to talk to my colleagues from China in their language and learn a lot about this most mysterious of countries. As a result, I spent my last vacation in China. A foreign language really does help you understand other culture!"

Azamat Gimranov, PKOSI

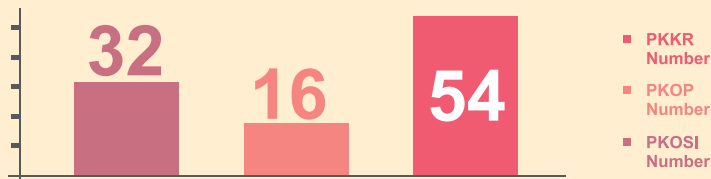
"In May we went on cost engineer vocational training courses following Kazakhstan's introduction of a new resource method of estimating construction costs, replacing the old basic index method. The new method makes it easier to estimate and control contractor building costs at each stage against real prices for building resources, such as working hours, machinery and mechanism operating hours, and construction materials. Overall, it helps clients plan construction better based on more accurate budget calculations."

Olga Marchenko, PKOP

Self-development is, without doubt, one of the keys to success, including at work. This year, a number of our people obtained a second education or professional qualification themselves. Some took vocational training organised by the company, while more than 120 employees are learning foreign languages.

Studied in China

"We took training in "Modern practices in the international oil and gas business" in Qingdao, a city that amazed us with its distinctiveness, a mixture of modern architecture and old buildings remaining from German colonial times. Of course, our first impression of China immediately changed our understating about this country of flying daggers. The city was spotless, the roads were excellent and the plants and flowers colourful.

Another interesting aspect about Qingdao is the China University of Petroleum with its modern facilities and training opportunities in oil production, processing and onshore and offshore transportation. The university's technical science

professors and doctors are young and have great potential, and they tried to get across not only the technical issues in their lectures, but also historical facts behind the development of the global oil industry."

Group of employees who studied in Qingdao, PKOSI

A healthy body is a healthy spirit. PetroKazakhstan employees recognised a long time ago that sport helps in work and in personal life. In 2015, nearly 1,200 people took part in various competitions, 43 of which were held by PKKR alone!

"The Corporate Games are a great spectacle. At the chess competition, which was part of the V Anniversary Games for employees of the KazMunaiGas Refining and Marketing group of companies, where I represented the refinery and came second, the best moment was during my game against Kazakhstan fast chess champion Aigerim Alpysbayeva when we began to play the rapid system.

Marzhan Kulekeyeva, PKOP

"It's wonderful that our company pays so much attention to a healthy way of life. We have football, volleyball, basketball, mini-football, chess and table tennis competitions throughout the many PetroKazakhstan fields. Sport doesn't only make you healthy, it puts you in a great mood, helps you communicate with others and find friends. Competition among the five or six teams from PKKR and its contractors is always really fierce and it takes a lot of skill to win."

Bolat Mukhamedov, PKKR

CALENDAR OF EVENTS

October

1 October - the South Kazakhstan Oblast Akim and PKOP management signed an annual Memorandum of cooperation worth KZT 150 million. The funds linked to the Memorandum, which has been signed for the 9th consecutive year, will be used to realise infrastructure and other socially important projects in the region.

7 October - as part of the traditional autumn games, the Kumkol field hosted a table tennis competition for PKKR second shift divisions and contractors. First place went to GUP Head Viktor Paisker, 2nd place - Almas Pazylov (Syrdariya Nefteservice), 3rd - GUP Electrician Bolat Mukhamedov.

8 October - PetroKazakhstan invited more than 130 PKKR veterans to a day for the elderly at its sport's complex. The guests were congratulated by Trade Union Head Yeleusin Duisenov and the Head of the Council of PKKR Veterans Barlybai Bimanov. Company management and the Trade Union Committee gave out PetroKazakhstan Labour veteran awards and material aid as per collective agreements.

9-13 October - the Kazhymukan sport's hall at the Aryskum field hosted a billiards competition for PKKR and contractor employees. First place went to CPF Supervisor Samat Bekenov, 2nd - IT specialist Gabit Nurkozha, and 3rd - Fire Safety Department driver Shakhmardan Zhunusov, all of whom received diplomas and prizes from PKKR JSC.

20 October - the Kazaly district of Kyzylorda Oblast saw the traditional

autumn games for children at the Shapagat rehabilitation centre, this year under the title "Health in Movement!". Gifts for the children were provided by the event's sponsor Kolzhan LLP, which is a part of the PetroKazakhstan group of companies.

21-24 October - seven teams took part in an autumn volleyball competition for our production divisions and their contractors (first shift) at Kumkol field's Vakhta-40 sport's complex. First place went to the team from the Kutkarushy contractor, 2nd place - the team from the Production Department, and 3rd place - the GUP team. All winners received diplomas and prizes.

27 October - Almaty played host to the IX Annual 'Altyn Zhurek' Charity Awards Ceremony, where PetroKazakhstan Kumkol Resources JSC was nominated.

November

3-5 November - Kumkol held its autumn volleyball competition for PKKR second shift divisions. Eight teams took part and 1st place went to the team from KNEK, 2nd - Production Shop-1, and 3rd - Tuzkol. The competition referee, Saltanat Yeszhanova, a Production Shop Engineer received a prize for her efforts and Saulet Seitov from Central Asia Service group LLP, Tuzkol paramedic received a prize for best player.

5 November - The Shymkent Refinery was visited by a delegation headed by Vice-Minister for Energy M.Mirzagaliyev and Parliament deputies. A roundtable attended by local media was held as part of the

event. The delegates discussed topics such as fuel quality, the ecological issue with respect to oil refining, and future additions to legislation around the handling of petroleum products.

6 November - management of PKOP, the Atyrau Oil Refinery, Pavlodar Petrochemical Plant, KazMunaiGas-Aero, CASPI BITUM JV, KazMunaiGas, KMG Onimderi, KMG RM attended a working meeting chaired by the General Director of KMG RM D.Tiyessov with contractors to discuss the status of the PKOP Modernization Project and KMG RM results for the first 9 months of 2015. After the meeting, Shymkent Refinery employees were congratulated on the 30th anniversary of the refinery and received certificates of merit to commemorate the event.

14 November - the PetroKazakhstan sport's complex hosted a mini-football competition for representatives of the media in honour of First President of Kazakhstan's Day and 550 years of the Kazakh Khanate. Seven teams from local newspapers and television channels took part in the competition. First place went to the oblast television channel Kazakhstan-Kyzylorda, beating the Sobkorr team in the final. The competition was sponsored by PKKR, who provided the hall and Kolzhan LLP, who provided the prizes.

December

12-16 December - on the eve of the New Year festivities, PKKR will be organising its traditional distribution of food parcels to company pensioners and people who suffered injuries at work.

Шымкент зауытының 30 жылдық мерейтойын тойлау кезінде / На праздновании 30-летнего юбилея Шымкентского НПЗ /
At the celebration of the 30th anniversary of the Shymkent Refinery

